

BUTLETÍ OFICIAL

BISBAT DE MENORCA

Any de 2020 - Juliol / Agost / Setembre

BUTLLETÍ OFICIAL

BISBAT DE MENORCA

Juliol / Agost / Setembre 2020

Imprimeix: Gràfiques Menorca - Editorial Menorca, S.A.

Dipòsit Legal: ME-283/1992

Fotografia portada: Celebració diocesana pels difunts a causa de la pandèmia.
Catedral de Menorca, 25 de juliol de 2020 (foto: Gemma Andreu)

SUMARI

ESCRITS DEL SR. BISBE..... 5

HOMILIES

- Homilia festa de la Mare de Déu del Carme
- Homilia Missa pels difunts de la pandèmia
- Homilia a la pregària missionera
- Missa a la memòria de la dedicació de la basílica de santa Maria la Major
- Festa de santa Clara
- Festa del martiri de sant Joan Baptista
- Homilia a l'ordenació de diaca
- Homilia a la festa de la Mare de Déu de Gràcia
- Homilia a la clausura del centenari del centre catequístic de sant Miquel

MISSATGES

- Benedicció noves vidrieres
- Paraules en la pregària d'inici de curs
- Paraules al consell presbiteral
- Estimar l'Església

ESCRITS SETMANALS

- Una taula per als pobres
- Una Iglesia samaritana
- La paràbola de l'home ric i el pobre llàtzer

ESCRITS EN PREMSA

- La devoció a sant Llorenç
- El santuari de la Mare de Déu de Gràcia

SECRETARIA GENERAL 41

NOMENAMENTS

- President i consiliari de l'Associació Diocesana d'Escoltisme
- Directora de la Coral Capella Davídica de la Catedral de Menorca
- Renovació del consell diocesà d'assumptes econòmics
- Constitució de l'oficina de transparència i rendició de comptes
- Renovació de la comissió diocesana per al fons de sustentació del clergat

DECRETS

- Sobre l'aplicació de la resolució de 13 de juliol de 2020
- Dispensa de l'obligació de participar en la celebració eucarística i d'abstenir-se del treball en la festa de sant Jaume Apòstol

VICARIA GENERAL 49

- Pla de contingència a la catequesi
- Modificació de l'aforament a les Esglésies

CRÒNICA DIOCESANA 55

- Consell presbiteral
- Consell pastoral diocesà
- Consell diocesà d'assumptes econòmics
- Ordenació diaca
- La diòcesi davant la crisi de la pandèmia covid-19

SANT PARE 61

- Missatge per a la IV Jornada mundial dels pobres 2020
- Mensaje para la Jornada mundial de oración por el cuidado de la creación
- Videomensaje con ocasión de la 75 Asamblea general de las Naciones Unidas
- Carta apostólica “*Scripturae sacrae affectus*”

ESCRITS DEL SR. BISBE

HOMILIES

HOMILIA FESTA DE LA MARE DE DÉU DEL CARME (Parròquia del Carme de Maó, 16 de juliol de 2020)

Celebram amb goig aquesta festa de la Mare de Déu, a qui invocam amb el títol de la Muntanya del Carme, imitant aquells monjos que en temps de les Croades es van retirar a les coves del Carmel, la muntanya en la qual el profeta Elies va portar a terme bona part de la seva activitat. Ells van invocar a Maria com la reina d'aquella muntanya i com a model i intercessora. A partir del segle XIII (tretze) es va anar estenent aquesta devoció a la Mare de Déu per Occident. També fins a nosaltres va arribar aquesta devoció de mà dels carmelites que des del segle XVI (setze) es feren presents a la nostra illa. Va ser un carmelita Maonès, el P. Anastasi Estrader qui, amb un altre carmelita de Ciutadella, el P. Rafael Oleo, va donar inici cap a 1689 (mil sis-cents vuitanta-nou) a la presència carmelita a Maó, establint-se en una cova situada als escarpats del port. El segle següent veuria la construcció d'aquesta església del Carme, que va ser beneïda en 1754 (mil set-cents cinquanta-quatre).

Una vegada que va tenir lloc la desamortització i els carmelites van deixar la ciutat, es va establir el 1877 (mil vuit-cents setanta-set) aquesta parròquia del Carme.

Us convit aquesta tarda a contemplar la muntanya del Carmel, que en la tradició carmelita és un símbol de l'ascens de l'home fins a Déu. Coneixem molt bé com Sant Joan de la Creu parla de la vida cristiana com una pujada a la muntanya del Carmel.

La muntanya és Crist

En la litúrgia d'aquest dia es subratlla precisament que aquesta muntanya és Crist. L'oració pròpia d'aquesta festa demana a Déu que, amb la guia i intercessió de la Verge, tots puguem arribar a Crist, que és la vertadera muntanya. En un dels seus poemes, sant Joan de la Creu parla de gaudir de l'Amat i de la seva bellesa: "Gocémonos, Amado,/ y vámonos a ver en tu hermosura/ al monte o al collado,/do mana el agua pura;/entremos más adentro en la espesura". I explica que la muntanya és Crist i la collada són les criatures, que ens ajuden a descobrir la bellesa de Déu (cf. Càntic B 36, 6-8). Jesucrist és el cim que hem de assolir en la nostra vida, la perla que hem d'adquirir, el tresor pel qual val la pena vendre-ho tot.

Maria ens ajuda a pujar a aquesta muntanya. Pens en Maria com en aquests guies de muntanya que condueixen els alpinistes a través de barrancs i precipicis fins al cim desitjat. Ella és guia que ens ensenya a caminar cap a Crist, que ens adverteix dels perills i ens porta de la mà perquè no caiguem. En la seva companyia podem pujar sense por, amb la seguretat que ella coneix bé el camí i ens estima. En la litúrgia se la compara també amb aquestes nuvolets que el criat d'Elías va veure pujar des del mar i que anuncien la fi de la sequera. Ella sempre obre el camí a Crist, la seva presència és sempre anunci de què Ell ve com la pluja fina per amarar les nostres ànimes resseques.

Muntanya de pregària

Podem fixar-nos en un segon aspecte i és que el Carmel és muntanya d'oració. A ell es van retirar alguns creuats i altres persones cercant la solitud que facilités la trobada amb Déu. Va ser l'inici de l'ordre de la Mare de Déu del Carme, els carmelites. Aquesta festa ens recorda que el camí fins Crist passa per l'oració. Avui resulta més necessari que mai insistir que no es pot viure la vida cristiana si no s'aprèn a cercar el silenci i la solitud, que facilitin la nostra trobada amb Jesucrist. Hem de reconèixer que ens costa trobar aquests moments dedicats exclusivament a la pregària.

Maria és mestra d'oració. Ella ens ensenya que per pujar a la muntanya, que és Crist, hem de meditar-ho tot en el nostre interior i guardar-lo al cor. L'estil de Maria és orant; és dona que viu des de l'interior tot el que succeeix. Per això aquells primers monjos la van prendre com exemple. Posar-se l'escapulari del Carme indica també el nostre desig que ella sigui la nostra guia en el camí de la pregària, ja que manifesta el desig de participar en l'esperit d'oració de l'ordre.

La creu al cim

Hi ha un altre element important: el que es troba al cim de la muntanya és la creu. En la tradició carmelita es sol representar la muntanya amb la creu al cim. Així apareix en una de les claus de volta d'aquest temple. D'aquesta manera se'ns subratlla que el camí fins Crist passa per la creu, que no es pot ser deixeble si no s'assumeix el misteri de la creu.

També en aquest camí ens ajuda Maria. Hem escoltat en l'Evangelí com ella es va mantenir ferm a peu de la creu, participant íntimament d'aquest misteri, unint-se al dolor del seu Fill i acollint com a fill a Joan i, amb ell, a tota l'Església. Ella ens ensenya a mantenir-nos també nosaltres a peu de la creu, comprenent que el camí del cristià passa per ella, i això ens porta a l'entrega generosa a tots els que pateixen.

En aquest temps de pandèmia no podem oblidar el dolor de tantes persones que han patit la malaltia o que han perdut un ésser estimat, com tampoc podem quedar-nos al marge de tots aquells que estan patint les conseqüències econòmiques del llarg temps de confinament. Maria ens ensenya a romandre a peu de la creu i contribuir d'aquesta manera a la salvació.

Conclusió

En aquesta festa us he convidat a mirar a la Muntanya del Carmel per tal de comprendre que aquest Muntanya és un símbol de Crist, a qui volem arribar, i que per arribar a Ell necessitam pregar i unir-nos a la seva creu. En tot aquest camí ens acompanya Maria, la Mare de Déu del Carme, mestra, model i guia que ens porta Crist.

HOMILIA MISSA PELS DIFUNTS DE LA PANDÈMIA (Catedral de Menorca 25 de juliol de 2020)

Hem viscut durant els últims mesos una situació que ens ha desconcertat i que ha posat en qüestió alguns dels fonaments sobre els quals hem construït la nostra societat. A tots ens va sorprendre la presència d'un virus, desconegut fins llavors, que posava en evidència la nostra vulnerabilitat i les debilitats de la nostra mateixa societat.

Pregar pels difunts, el nostre millor homenatge

Però, sens dubte, el més dur en aquests mesos ha estat veure tantes persones que morien a causa d'aquesta pandèmia a les residències de la gent

gran, als hospitals saturats o a les seves pròpies cases. Són milers i milers els éssers humans als quals aquesta malaltia ha arrabassat la vida no només a casa nostra, sinó a tot el món. Tenim la sensació que han mort massa persones. Ha estat especialment cruel la soledat amb què han mort la majoria d'ells i el desconsol que van deixar en els seus familiars, que es van veure impotents veient com morien els seus éssers estimats sense poder besar-los o abraçar-los perquè poguessin emprendre el seu viatge definitiu acompanyats i consolats amb algunes mostres d'afecte als darrers moments.

Avui donam el darrer adéu comunitari a totes aquestes persones que han mort a causa de la covid-19. Tenim també presents a altres persones que van morir per altres causes durant aquest temps i que van ser enterrats gairebé en soledat, sense poder ser acomiadats per la comunitat cristiana en els nostres temples. Com a creients pensam que el millor que podem fer pels que han mort és resar per ells, posant la seva vida en les mans del Pare. Aquest és el millor homenatge que podem fer-los: la nostra oració sincera, que s'expressa especialment en la celebració de l'Eucaristia. Així ho hem fet des que va començar la pandèmia i ho fem ara units com a església diocesana. Ho fem, a més, units a tota l'Església d'Espanya, que en aquests dies celebra funerals pels difunts. Hem escoltat que sant Pau deia: sabem que aquell *“qui va ressuscitar el Senyor Jesús, també amb Jesús ens ressuscitarà”*. A les seves mans hi posam les ànimes de tots els que han mort.

Compromesos al servei

Al mateix temps, la nostra fe ens compromet a aportar tot el que puguem per fer més suportable i consolar els altres en el seu dolor. Pens, en primer lloc, en els que segueixen malalts, als quals hem de fer-los present tota la nostra proximitat, al mateix temps que es prenen totes les mesures necessàries perquè la malaltia no s'estengui més. També pens en el dolor de moltes persones que han quedat afectades pel prolongat temps de confinament. Es precis tancar les ferides que aquesta pandèmia ha provocat en molts, especialment en els més febles. I, sobretot, ens veiem compromesos a treballar per pal·liar les conseqüències econòmiques de la crisi sanitària, el dolor de tantes famílies que s'estan veient abocades a la pobresa. Com Església no podem romandre al marge. És (un) temps per a donar resposta a tot aquest dolor. Les nostres parròquies i institucions, les nostres Càritas i altres organismes d'atenció als més pobres: tots hem d'implicar-nos per ajudar a curar tant de dolor.

Aquest és l'estil de Jesús, que va venir a curar els cors ferits (cf. Lc 4, 18). En l'Evangeli s'explicava que, mentre els poderosos pensen en domi-

nar els altres, el deixeble de Jesús només pot pensar en servir i que, mentre els dirigents de les nacions poden pensar en sobresortir i lluir, els cristians només poden desitjar ser els darrers i fer-se esclaus de tots. Són paraules clares i contundents de Jesús, que han de marcar l'estil dels deixebles i de la nostra pròpia Església.

Déu ens parla a través de la covid-19

La pandèmia de la covid-19 està sent dura. Són moltes les persones que des del principi es van mantenir al servei de tots i ho van fer amb generositat. Penso en els sanitaris, però també en les nostres autoritats, en les forces i cossos de seguretat, en tots els que van mantenir els serveis bàsics en temps de confinament i, a més, en els sacerdots que van romandre a la cura del ramat i es van posar al seu servei.

Com a cristians, miram el futur amb optimisme, perquè creiem en un Déu que confia en l'ésser humà i que no ens abandona mai. Pens que Déu ens ha parlat també en aquests temps de patiment. Ho podem escoltar si, amb la força de l'Esperit, llegim des de l'Evangelí el que ha succeït (els "*signes dels temps*"). Tres són les reflexions que la fe en Déu em convida a compartir amb vosaltres.

La primera és la necessitat de discernir el que importa de veritat. El temps de confinament ens ha fet descobrir que ens envoltam de moltes coses supèrflues. Vaig llegir aquests dies en un mitjà de comunicació que una de les paraules més repetides en aquest temps ha estat "*essencial*". En efecte, una clau important és cercar l'essencial. El Papa Francesc ho va recordar el 27 de març a la plaça de sant Pere: aquest és el "*temps de escollir entre allò que compta vertaderament i allò que passa, per tal de discernir entre el que és necessari i allò que no ho és*".

En segon lloc, en tot el que ens ha passat veig una invitació a revisar els fonaments de la nostra societat i els criteris que regeixen la nostra conducta. No podem seguir construint una societat basada en el consum sense límits, que no respecta el medi ambient i que deixa al marge a moltes persones. No podem regir-nos només per una mentalitat que només valora l'eficiència, que selecciona les persones en funció de la seva productivitat i que abandona la gent gran. És necessari reconèixer els errors i aprendre humilment d'ells. Tant de bo no desaprofitem aquesta ocasió per a promoure un canvi substancial en la nostra manera de viure.

La tercera crida que Déu ens fa a través d'aquesta pandèmia és a créixer en solidaritat, el que significa abandonar actituds egoïstes i posar-nos al servei dels altres. La malaltia ens ha fet sentir que tots formam part de

la mateixa família humana i que només amb l'esforç de tothom es podrà vèncer aquest mal. El pitjor virus que pot afectar-nos és la indiferència, el pensar només en nosaltres i oblidar-nos que tots depenem els uns dels altres. En aquest sentit és molt important no tancar-nos en nosaltres mateixos i deixar que la nostra mirada s'estengui a tot el món, perquè són moltes les pobreses que amenacen als nostres germans.

Conclusió

La nostra convicció no és només que Déu ens està parlant a través d'aquesta malaltia, sinó que està al nostre costat i, de manera particular, de part dels que pateixen. La creu de Crist és la manifestació més clara que Déu es fa solidari amb l'ésser humà i que comparteix el nostre dolor i sofriment. Per això en aquest dia dirigim confiadament la nostra mirada cap a Ell demanant-li que rebí en la seva companyia a totes les persones que ens han deixat durant aquest temps. Ens acollim a la intercessió de Maria, la nostra Mare de Déu del Toro, que ens ensenya a mantenir-nos fermes al peu de la creu, i de l'Apòstol Sant Jaume, que va participar del misteri de la creu lliurant la seva vida per causa de l'Evangelí. Que les ànimes dels nostres germans difunts descansin en pau.

HOMILIA A LA PREGÀRIA MISSIONERA (Santuari de la Mare de Déu del Toro 5 d'agost de 2020)

La pandèmia de la covid-19 que esteim vivint ens ha impedit celebrar la "*fira Missionera*" que, com era costum, tenia lloc cada any a Fornells. Posem en mans de Déu la il·lusió amb la qual moltes persones col·laboraven per fer possible aquesta "*Fira Missionera*". Però, gràcies a Déu, sí que hem pogut reunir-nos avui al Santuari de la nostra Patrona per escoltar la Paraula de Déu, que ens convida a reflexionar i a pregar.

El text de la carta de Pere que hem escoltat (1 Pe 1, 1-5; 12-17; 22-25) és molt dens. Intentaré comentar les idees que em semblen més importants.

Aquest text crida principalment la nostra atenció perquè ens fa conscients del que significa haver rebut el baptisme. La carta ens diu que hem estat escollits per Déu i engendrats de nou. Són dues afirmacions importants. Cadascú de nosaltres ha de saber que Déu ha pensat en ell des de tota l'eternitat i l'ha escollit perquè fos cristià: "*escollits des de sempre per decisió de Déu*". En rebre el baptisme vam ser santificats per l'Esperit i vam tornar

a néixer, no de carn o de sang, sinó de Déu (cf. Jn 1. 13). El nostre origen últim (i també la nostra meta) és Déu. La certesa de que això és així ens omple d'alegria i d'esperança, ens porta "*l'esperança viva*", segons deia la carta de Pere.

L'autor de la Carta fa una segona reflexió. Diu que si tot això s'ha portat a terme, es perquè algú ens ha anunciat l'Evangelí, la Paraula de la veritat. Cadascú de nosaltres pot pensar en les persones que ens han fet arribar aquesta Paraula: els nostres pares, és clar, però també tots aquells que ens van ajudar a veure un aspecte nou o entendre millor l'Evangelí: els nostres amics, els nostres catequistes, els companys de grup o, potser, un sacerdot. Es diu en la Carta que tots els que prediquen l'Evangelí ho fan "*guiats per l'Esperit Sant enviat des del cel*". També s'insisteix que aquest Evangelí que van predicar té una força extraordinària, perquè "*la Paraula de Déu és viu i eterna*". Nosaltres passarem, però la Paraula de Déu dura per sempre.

La conseqüència del que hem dit fins ara és que hem de viure la gràcia de baptisme, el goig de creure en Jesucrist. Per això continua dient: "*sigueu sants en tota la vostra manera de viure*". El baptisme ens va renovar i ens va santificar. Ara ens toca viure amb aquesta força i aquesta llum, imitant el Pare, que és sant. I per això se'ns dona aquest consell: heu de viure com estrangers en aquest món, sense aferrar-vos a les coses, amb la mirada posada en el futur. I mentre viviu com a pelegrins, heu de fer dues coses: reverenciar Déu i estimar-vos amb un amor sincer. S'afegeix a la Carta que aquest amor ha de ser intens i "*amb un cor net*". D'aquesta manera ens dona les claus de la vida cristiana.

Si vivim d'aquesta manera, sent fidels al nostre baptisme, també nosaltres ens convertirem en missatgers de la Paraula, profetes que anuncien allò que han rebut, missioners moguts per l'Esperit de Déu, que escampen la llavor de la Paraula per tot el món. La nostra gratitud a Déu i a tots els que ens van acostar a la fe, ens porta a proclamar-la també gratuïtament. Cadascú de nosaltres ho ha de fer en el lloc que Déu l'ha cridat, sent fidel a l'Evangelí en el nostre petit racó d'aquest món. I ho hem de fer també donant suport al treball dels nostres missioners, de tants homes i dones que estan repartits per tot el món anunciant l'Evangelí de la veritat i de la vida.

Una Església que vol ser fidel a Jesucrist no pot perdre mai la tensió missionera. El cristià porta sempre dins de si el desig que l'Evangelí arribi a tots els homes, perquè tothom pugui gaudir de la salvació de Déu. Durant aquest temps de pandèmia he pensat moltes vegades que les circumstàncies difícils que hem viscut podrien portar-nos a centrar-nos massa en nosaltres mateixos i perdre la tensió missionera, cosa que no seria bona. Ens hem

de preocupar per les persones que han estat afectades per la malaltia, ens preocupen les conseqüències econòmiques de la crisi sanitària i la pobresa que pot portar a moltes llars. Però no podem oblidar a tants germans que, més enllà de la nostra illa i del nostre país, estan patint pobresa, marginació i misèria. L'Església creix quan mira cap a fora. Per això us deman que no perdem la tensió missionera, el desig de que el missatge de l'Evangelí arribi a tots, perquè arribi a tothom aquesta paraula de Déu “*viva i eterna*”, que obre a les persones a una esperança nova.

Invocuem la intercessió de la Mare de Déu. Esteim a la seva casa i, a més, avui es celebra la seva festa, en la dedicació de la Basílica de Santa Maria la Major, a la colina de l'Esquilí, de Roma i sota l'advocació de la Mare de Déu de les Neus. A ella, la Mare de la Paraula viva de Déu, ens dirigim pregant-li que ens faci sentir aquesta Paraula i ens ajudi a viure-la i a proclamar-la amb tot el nostre ésser.

MISSA A LA MEMÒRIA DE LA DEDICACIÓ DE LA BASÍLICA DE SANTA MARIA LA MAJOR (Seminari diocesà, 5 d'agost de 2020)

Celebram la memòria de la dedicació de la basílica que va construir el Papa Liberi al segle IV sobre la colina de l'Esquilí i que va ser dedicada a Santa Maria. Són moltes les esglésies i basíliques que, al llarg del món, estan dedicades a la Mare de Déu i que estan unides espiritualment a la Basílica de Santa Maria la Major de Roma. Totes elles celebren avui gran festa en honor de la Mare de Déu.

La litúrgia que esteim celebrant ens convida a contemplar Maria com el temple en el qual Déu habita. Des de l'Encarnació, el temple de Déu no són uns blocs de pedra, sinó algú de carn i ossos, que conté en el seu si el Verb de Déu. Els Pares de l'Església, meditant l'evangelí de l'anunciació, que acabam d'escoltar, deien que Maria era el nou temple, l'arca de la nova aliança, el sagrari beneït de la presència de Déu en el món. De la mateixa manera que el núvol va cobrir amb la seva ombra la tenda de l'encontre, omplint-la de la glòria de el Senyor (cf. Ex 40, 34), “la força de l'Altíssim” cobrí el si de Maria i en les seves entranyes es va realitzar el miracle de la presència de Déu entre nosaltres. La glòria del Senyor ha omplert aquest temple que és Maria, portant una presència sorprenent de Déu per a nosaltres.

Contemplar així a Maria, com a temple del Senyor, ens estimula a ser també nosaltres temple de Déu, casa de Déu. És molt important que descobrim aquesta presència de Déu en la nostra vida, perquè és una realitat amb un gran significat. Jesús va prometre que vindria a nosaltres i, juntament amb el Pare, faria estada en nosaltres si acollim la seva paraula i l'estimam (cf. Jn 14, 23). Per això, cada cristià és temple de Déu, arca de Déu. De manera particular, el sacerdot ha de ser morada de Déu, portador de Déu per als altres. El que les persones desitgen trobar en nosaltres és a Déu. El que nosaltres hem d'aportar al món és, per damunt de tot, a Déu. Parlant als sacerdots, deia Sant Joan d'Àvila: “reliquiaris som de Déu, casa de Déu i, a manera de dir, criadors de Déu; als quals noms convé gran santedat” (Plática 1a). I es preguntava: “¿per què els sacerdots no són sants, ja que són el lloc on Déu ve gloriós, immortal, inefable, com no ve en els altres llocs?” (“relicarios somos de Dios, casa de Dios y, a modo de decir, criadores de Dios; a los cuales nombres conviene gran santidad” / “¿porqué los sacerdotes no son santos, pues es lugar donde Dios viene glorioso, inmortal, inefable, como no viene en los otros lugares?”)

Contemplar Maria com a temple de Déu ens ajuda a escoltar la seva paraula, acollir-lo en la fe i deixar que prengui carn en nosaltres, per poder oferir-lo als altres. Per això, el sacerdot ha de tenir sempre com a model i referència constant a la Mare de Déu. És coneguda la frase de Sant Joan d'Àvila: “Més voldria estar sense pell que sense devoció de Maria” (Sermó 63). Imitar les seves actituds ens ajuda a fer Déu present en la nostra vida i en el món. Ella ens ensenya a balbucejant nostre “fiat”, a dir que sí i fer possible d'aquesta manera el meravellós regal de la presència de Déu en nosaltres: Déu vol estar amb nosaltres, entre nosaltres. Aquesta és la nostra vocació i missió: portar a Déu, engendrar Crist per als homes i dones del nostre temps.

També avui podem trobar Déu en aquest temple de carn i ossos que és Maria. Sabem molt bé que quan ens acostam a ella, com esteim fent en aquesta festa, trobam al Déu que habita en el seu sant si. Deia Sant Ambròs que Maria no és “el Déu del temple, sinó el temple de Déu; i per això es necessari adorar només a Aquell que actuava al temple” (“De Spiritu Sancto III, 11, 80). Ella és temple i morada en la qual podem trobar Déu. Per això, acostar-se a Maria és apropar-se a Déu i gaudir de la seva presència. En un altre sermó, Sant Joan d'Àvila atorga un preciós títol a Maria: infermera de l'hospital de la misericòrdia de Déu. Diu així: “A les vostres mans, senyora, posam les nostres ferides perquè les cureu, ja que sou infermera de

l'hospital de la misericòrdia de Déu" (Sermó 60, 32). ("En vuestras manos, Señora, ponemos nuestras heridas para que las curéis, pues sois enfermera del hospital de la misericordia de Dios").

En el seu cor de Mare hi posam els nostres anhels i els nostres desitjos de ser fidels a Jesús.

FESTA DE SANTA CLARA **(Clarisses Ciutadella, 11 d'agost de 2020)**

Gairebé vuit segles després de la seva mort, el missatge de Clara d'Assis segueix sent vàlid per al nostre temps. Ella va lliurar per complet la seva vida a Crist, el seu espòs estimat, seguint l'exemple i el camí de Francesc, el pobre d'Assis. Vull destacar tres aspectes de Santa Clara que em semblen de singular rellevància per al nostre temps.

Una crida a la vida interior, vivint l'amor a Crist

El primer aspecte és la invitació a endinsar-nos al món de la interioritat i de l'esperit. Vivim en un ambient molt materialista, que només valora el que produeix beneficis immediats, i que pot ofegar el desig de Déu que està arrelat al cor de l'home. El Concili advertia que "l'excessiva afecció a la terra" dificulta molt l'accés de l'home a Déu (GS 19). Contemplar santa Clara és una invitació a valorar la vida interior, la vida de l'esperit, que és clau i fonament de tot el que feim. Amb la seva vida dedicada a la contemplació, Santa Clara introdueix un corrent d'aire fresc en un món que mira excessivament cap a si mateix.

Clara i les germanes de Sant Damià eren dones d'una profunda experiència espiritual. La seva clau era haver descobert l'amor immens de Déu manifestat en Jesucrist. Això és el que les va moure a viure tota la seva vida com a resposta a aquest amor, lliurades a l'oració i a l'adoració de Jesucrist, particularment en el misteri de la seva presència en l'Eucaristia. Enamorades del seu Senyor, van viure la seva vida en "esposori místic i amor etern", com direm en el prefaci de la Missa. Tot el que no fos Crist el tenien per escombraries, com vanitat del món.

Aquest testimoni tan impressionant ens convida a descobrir també nosaltres la bellesa de Crist i del seu amor irrevocable cap a nosaltres i a deixar que ompli el nostre cor. A més, enmig dels deserts d'aquest món, cada cristià ha de ser -com diu el Papa Francesc- una "persona -càntir" per a donar

de beure als altres, indicant amb tota la nostra vida el camí que condueix a Déu (cf. EG 86).

El camí de l'Evangelí

Com a regla de vida tant Francesc com Clara no volien altra que l'Evangelí. Aquest és el segon ensenyament. En l'Evangelí es conté la forma de vida i l'estil que ha de viure el deixeble de Jesús. Sant Francesc deia que volia viure-ho “sense glosses”, és a dir, sense adaptacions que li restessin força i significat. Van ser molts els que van sentir l'atractiu per aquesta manera de vida i es van unir a ells, deixant una vida acomodada i seguint el camí de l'Evangelí. També la jove Clara va escoltar aquesta proposta valenta i va decidir acceptar el repte de viure amb radicalitat l'Evangelí. Després d'escoltar la predicació de Francesc, en la nit de diumenge de Rams de 1211 va abandonar la casa paterna i es va consagrar totalment a Déu a l'església de Sant Damià. Quan, ja en la seva maduresa, escriviu la Regla (l'any 1252) –va ser la primera escrita per una dona- establirà: “La forma de vida de l'Ordre de les Germanes Pobres, forma que el benaurat Francesc va instituir, és aquesta: guardar el sant Evangelí de nostre Senyor Jesucrist, vivint en obediència, sense propi i en castedat” (cap. 1). Tota la norma de vida es conté en “guardar el sant Evangelí” i, d'aquesta manera, seguir Jesucrist.

Em deman si nosaltres serem capaços d'acollir aquest Evangelí en les nostres vides i descobrir-lo com una cosa realment nova i com a bona notícia per a nosaltres i per al nostre temps. Tinc la sensació que, al llarg dels segles, l'Evangelí s'ha anat carregant de “glosses”, adaptacions, acomodacions i comentaris que han pogut restar força a mandats tan senzills com “estimeu els vostres enemics” (Mt 5, 44) o “benaurats els pobres” (Lc 6, 20). En aquest dia podríem demanar a San Francesc i Santa Clara que ens ajudin a obrir les orelles a la Paraula, perquè ressoni d'una manera nova en el nostre cor i ens mogui a fer-la vida.

Vivint en extrema pobresa

Tant Francesc com Clara van entendre que aquest camí de vivència de l'Evangelí els conduïa a viure en pobresa. És el tercer aspecte que vull destacar. No es pot seguir Crist pobre, despulat de tot, si no s'és capaç de ser també nosaltres pobres i espoliats. La contemplació de Crist en el misteri del seu naixement i de la seva creu els mou a optar per la pobresa radical, imitant el Mestre. Francesc es desposa amb la “dama pobresa” i Clara va seguir aquesta opció, vivint “el camí de l'extrema pobresa” (prefaci). En la

seva regla va establir que les germanes pobres no tinguin propietats (obtenint del Papa el “privilegi de pobresa”) i determinant que les germanes haurien de “servir el Senyor en suma pobresa per poder dedicar-se a Ell amb l’esperit lliure” (introd. Regla) .

També en aquest punt el missatge de Clara segueix sent actual. La invitació a seguir Crist en la pobresa és un fort toc d’atenció a la nostra societat, construïda sobre la fràgil base del “tenir més”, del benefici per damunt de tot. Només el repartiment dels béns i l’atenció als més febles pot garantir una societat forta, construïda sobre sòlides bases. Però el testimoni de Santa Clara és també un toc d’atenció a la nostra Església, massa confiada en els béns materials de què disposa. És una crida a l’austeritat i al despreniment per ser “una Església pobra per als pobres” (EG 198), que segueixi el Crist amb total llibertat.

També cadascú de nosaltres és interpel·lat i obligat a preguntar-se on posa el seu cor, si confia massa en els béns materials i si està disposat a compartir el que té amb els altres. La situació que vivim, amb un augment de la pobresa, com a conseqüència de la llarga crisi sanitària, ha de ser llegida com un signe dels temps. És una invitació forta de Déu perquè abandonem els nostres egoïsmes, portem una vida austera i siguem generosos, compartint amb els més pobres el que tenim.

Conclusió

Com veieu, el missatge de Santa Clara segueix sent actual. Clara d’Assís segueix parlant al nostre temps i ens encoratja i estimula a enamorar-nos de Crist i seguir amb fidelitat el seu Evangeli, escollint el camí de la pobresa. Així, seguint a Crist pobre, mereixerem un dia contemplar-lo en el seu Regne (cf. oració col·lecta).

FESTA DEL MARTIRI DE SANT JOAN BAPTISTA (Sant Joan de Missa, 4 de setembre de 2020)

Recordam i agraïm en aquest dia el testimoni impressionant de Joan Baptista, que no es va doblegar davant la pressió dels poderosos, sinó que es va mantenir ferm en la seva denúncia del pecat comès per Herodes. La seva decapitació, com a fruit dels capricis d’una ballarina, és un signe del menyspreu amb que solen ser tractats els profetes. Joan havia fet de tota la seva vida una proclamació de Jesús, l’Anyell de Déu. Amb el seu compor-

tament, les seves paraules i totes les seves accions pretenia ser només un signe que apuntés cap el Messies de Déu, que lleva vertaderament el pecat d'aquest món, que ell vol salvar.

El testimoni dels màrtirs

El martiri de Joan ens fa pensar en la llarga llista d'homes i dones que, en tots els temps, han estat perseguits, assetjats i ajusticiats a causa de la seva fe en Jesucrist i que es van mantenir fidels a Ell fins al final. Els seus noms ens omplen d'admiració i ens encoratgen a treballar sense por per l'Evangeli, sense tenir por de la persecució.

També en el nostre temps segueix havent màrtirs. A pesar dels esforços per avançar cap a una fraternitat més estreta entre els homes i de propiciar el respecte de l'altre, són molts els fonamentalismes i fanatismes de tota casta que promouen la persecució d'aquells que no comparteixen les seves creences. Lamentablement no són pocs els llocs del món on els cristians estan sent perseguits, moltes vegades a costa de la seva pròpia vida. Tots ells ens ofereixen un testimoni impressionant de coherència i de fidelitat.

La persecució no cruenta

Però, a més d'aquesta persecució cruenta, advertim també avui una persecució que no exigeix el lliurament físic de la pròpia vida, però que incita a abandonar la fe i emmotllar-se a la mentalitat d'aquest món. És significatiu que ja Sant Agustí parlés d'aquest tipus de persecució. Em permetreu que llegeixi un text d'aquest sant bisbe de segle cinquè: "La persecució sempre existirà en l'Església (...) En altres temps s'incitava els cristians a renegar de Crist; ara se'ls ensenya a negar a Crist. Llavors es violentava, ara s'ensenya; llavors s'usava de la violència, ara d'insídies; llavors se sentia rugir a l'enemic; ara, presentant-se amb mansuetud, insinuant i rondant, difícilment se li adverteix. És cosa sabuda de quina manera es violentava els cristians a negar a Crist: procuraven atreure'ls a si perquè reneguessin; però ells, confessant a Crist, eren coronats. Ara (el drac) ensenya a negar el Crist i els enganya de tal manera, que el que rep aquest ensenyament, li sembla que no s'aparta de Crist" (Sant Agustí, Comentari al salm 39, 1).

Són unes paraules clarividents, que molt bé podrien descriure la situació en què es troben molts cristians en el nostre temps. A les nostres societats occidentals no hi ha una persecució declarada contra els cristians, però sí que hi ha una pressió de l'ambient que considera la fe cristiana com una superstició pròpia de temps passats i convida a abandonar el Crist i l'Església. Sense violència ni amenaces, els cristians es veuen submergits en un

ambient que els convida a adaptar-se als nous valors de la societat, al que està establert com a políticament correcte, deixant enrere les seves creences i conviccions. El pitjor -deia Sant Agustí- és que molts d'ells pensen que amb això no han abandonat a Crist.

Hi ha moltes maneres de negar a Crist. Es pot fer amb els nostres llavis i certament molts cristians, quant són assetjats o ridiculitzats, s'afanyen a negar que són membres de l'Església o seguidors de Crist. Però a Crist se li nega sobretot amb la pròpia vida, quan es van abandonant els valors de l'Evangelí i s'adopten els de la societat, quan tenim por de ser diferents i ens adaptam a l'estil de vida dels altres, quan anam abandonant la pràctica de la fe i quan les nostres opcions, la nostra mentalitat i les nostres accions deixen d'estar configurades per Crist.

La necessitat de confessar a Crist

En aquesta situació resulta fonamental mirar a Joan Baptista i als màrtirs de tots els temps, per cobrar forces i aprendre a confessar a Crist. També aquesta confessió es realitza amb els nostres llavis i amb la nostra vida. Cada cristià té el dret i el deure de ser testimoni de Crist, assenyalant amb tota la seva vida al 'Messies'. No hem de tenir por a dir ben clar a tothom que ens reconeixem com a deixebles de Jesús i membres de la seva Església, en la qual ens esforçam cada dia per ser més fidels a l'Evangelí. Però és la nostra vida la que ha de dir que som dels seus. Si aconseguíssim reproduir en nosaltres l'estil de vida de Jesús, aconseguiríem sacsejar aquestes societats occidentals decadents i convidar els homes a espavilar-se en la recerca del que vertaderament importa, de l'absolut i definitiu.

Intercessió de Sant Joan

L'oració pròpia d'aquest dia ens convida a contemplar el testimoni del Baptista i a demanar al Senyor que "Així com ell va ser màrtir de la veritat i la justícia, també nosaltres lluïem amb valentia per la Confessió de la vostra doctrina". Aquesta podria ser avui la nostra pregària: que contemplant el testimoni de sant Joan, cobrem força per rebutjar les pors i lluitar amb valentia per comunicar a tots que la salvació i la vida es troben en Jesús, l'Anyell, el Messies de Déu.

HOMILIA A L'ORDENACIÓ DE DIACA (Catedral de Menorca, 5 de setembre de 2020)

Estimat Pau:

Celebram amb gran alegria la teva ordenació diaconal. Després d'un procés adequat de discerniment, en el qual has estat acompanyat per el teu rector, els teus formadors, la teva família i moltes altres persones, has sol·licitat amb humilitat accedir a aquest ministeri, que és un gran regal del Senyor i que ell et concedeix per mitjà de l'Església.

El Senyor t'ha escollit

Amb Jeremies avui pots dir que el Senyor et va escollir des d'abans de formar-te en el ventre de la teva mare, que des de sempre el Senyor es va fixar en tu, perquè desitjava unir-te estretament a la seva persona i confiar-te la seva missió. Ell et donarà també la força necessària per dur-ho a terme, encara que et vegis com un infant, ple de temors, que tot just sap parlar- "*Jo som amb tu*", et repeteix el Senyor. M'imagino que en el teu cor brollarà en aquest dia un cant de lloança i gratitud a Déu per tota la seva misericòrdia i amor. Nosaltres ens unim avui també a la teva pregària i donam gràcies per tu, per la teva valentia a l'escoltar la crida i per la teva disponibilitat per seguir el Senyor.

Vinculat a Crist servent

Per mitjà de la imposició de les meves mans i la pregària de l'Església, quedaràs consagrat com a diaca. Tota la teva persona quedarà estretament vinculada a Jesucrist, servent de Déu i de tots els homes. I quedaràs compromès a viure la teva vida en aquesta actitud de servei, unit a Crist, que "*no ha vingut a ser servit, sinó a servir i donar la vida en rescat per molts*" (ev). Et convit a viure en profunditat aquest ministeri del diaconat, tot i que en el teu cas sigui un pas per rebre l'ordre del presbiterat. Sempre seguiràs sent diaca; és a dir, sempre hauràs de mantenir l'actitud de servent que Crist va tenir. Això vol dir que tota la teva vida només pot estar moguda per un desig: servir. Servir sempre i servir tothom.

Això exigeix renunciar a comoditats i egoïsmes, i deixar de posar-nos al centre, per deixar que aquest lloc l'ocupin els altres, especialment, els més vulnerables. Hauràs de mirar moltes vegades a Crist, que es va fer l'últim, que va voler ser pobre per nosaltres, que es va compadir dels indefensos, que es va agenollar a rentar els peus dels deixebles, que "*va prendre la condició d'esclau, passant per un de tants*" (Filip 2, 7). Amb la força de l'Es-

perit Sant podràs exercir amb fidelitat aquest ministeri i mantenir sempre una actitud de servei, de manera que siguis per a tots un signe viu de Crist, servent de tots. Recordava Sant Pau que *“a tots nosaltres se'ns ha donat la gràcia segons la mesura del do de Crist”* (2na. Lect.). Amb la gràcia que avui rebràs podràs imitar Crist i la teva vida serà llum per a tothom.

Tots junts, ordenats, consagrats i laics, hem de mostrar que l'Església és servidora dels homes i la societat, que no desitja dominar sinó curar, que no volem més privilegis que el de poder ser els últims, els servidors i esclaus de tots. *“Feu-vos esclaus els uns dels altres per amor”* (Ga 4, 13), llegim a San Pau. Aquest és l'ideal que marca el Mestre i també el nostre. En el curs pastoral que esteim començant la nostra Diòcesi s'ha fixat com a objectiu precisament *“ser una Església samaritana, al servei de la persona humana”*. Hem de fer sentir a tots que Déu els convida a casa seva, que vol seure a tots els homes a la seva taula, però especialment *“als pobres, invàlids, cecs i coixos”* (Lc 24, 21).

Viure el celibat

Al costat de el do del diaconat, el Senyor t'atorga avui un altre do: viure cèlibe, imitant Jesucrist, que va romandre cèlibe per amor al Regne de Déu. El celibat t'ajudarà a identificar-te amb Crist i a lliurar-te completament a la missió, amb un cor lliure, disposat a estimar a tots. És signe de la teva consagració total a Jesucrist i de la teva passió pel Regne. Estic segur que aquest do del celibat farà particularment fecund el teu ministeri i donarà abundants fruits en l'anunci de l'Evangelí.

Un ministeri orant

Un aspecte molt important del teu ministeri és l'oració. Totes les teves actituds i accions han d'estar sempre acompanyades per l'oració. De fet, en aquest dia et compromets públicament a pregar amb tota l'Església, celebrant la litúrgia de les hores i a augmentar el teu esperit d'oració. Només si estàs bregat en la pregària, podràs ser bon servidor dels teus germans i els faràs arribar el goig que inunda la teva ànima i que no és altre sinó Jesucrist, mort i ressuscitat.

Quan et lliuri l'Evangelí, et repetiré una fórmula molt antiga i molt sàvia que diu: *“converteix en fe viva el que llegeixes, ensenya allò que has fet fe viva, i compleix allò que has ensenyat”*. Així ha de ser la teva relació amb la Paraula de Déu: d'escolta orant i acollida cordial per fer-la vida i així poder transmetre-la als altres.

Unit a l'Església diocesana

Recordava Sant Pau que tots els cristians, cadascú segons la vocació a la qual ha estat cridat, s'ha de posar al servei de l'edificació del Cos de Crist, que és l'Església. En aquest dia tu quedaràs vinculat d'una manera singular amb aquesta Església de Menorca, a la qual hauràs de servir tota la teva vida. Això és el que significa la teva incardinació, que és sobretot un vincle espiritual i un compromís d'estimar amb passió a aquesta Església, amb les seves grandeses i amb les seves limitacions, i consagrar-te al seu servei. Així, amb els teus companys diaques, seràs una gran ajuda per a mi com a pastor principal d'aquesta Església i per els preveres, que són els meus més estrets col·laboradors. Junts tenim la missió de conduir fins Jesucrist a aquest poble que se'ns ha confiat.

La teva missió principal serà immediatament l'estudi, perquè la teva Església necessita que et preparis bé per posar-te al seu servei. Però no oblidis exercir també el teu ministeri mantenint contacte amb la comunitat cristiana, pregant amb ella i cuidant molt l'atenció als més pobres. Des d'avui tota la teva vida queda consagrada al servei de l'Evangelí, per anar on l'Esperit, per mitjà de l'Església, t'envii.

Conclusió

En l'oració de consagració demanarem al Senyor que l'exemple de la teva vida susciti la imitació del poble sant. La teva vida de fe, el teu compromís en el seguiment de Crist i en el servei del poble de Déu han de ser signe que convidi a viure en el lliurament incondicional a Crist. Ell és bon pagador i et retornarà amb escreix la vida que avui poses a les seves mans.

HOMILIA A LA FESTA DE LA MARE DE DÉU DE GRÀCIA (Santa Maria de Maó 8 de setembre de 2020)

La “plena de gràcia”

Celebram amb goig a Maria amb el preciós nom de Mare de Déu de Gràcia. Així la invoca el nostre poble des de fa cinc segles, quan va ser construïda una ermita en el seu honor. Quan l'àngel de l'anunciació es presenta davant de Maria l'anomena “la plena de gràcia” perquè la identitat més profunda de Maria radica precisament en la gràcia: ella és la dona estimada per Déu des de tota l'eternitat, escollida per ser la Mare del seu Fill i inundada de la seva bondat i amor.

Creim en un Déu que és amor, és a dir, gràcia i do. Déu, que és ric en gràcia (cf. Ex 34, 6), s'inclina davant l'ésser humà, s'acosta a Ell i li ofereix la seva amistat perquè l'estima. En Maria contemplam en abundància aquesta gràcia de Déu. Ella no exhibeix cap mèrit davant Déu; només repeteix que és la seva serventa (cf. Lc 1, 38) i dona gràcies al Pare perquè ha mirat la petitesa de la seva serventa (cf. Lc 1, 48). Maria podria repetir com sant Pau: “per la gràcia de Déu som el que som” (1 Cor 15, 10). A la gràcia hi radica la clau per comprendre tota la grandesa i bellesa de Maria.

Les nostres festes celebren i proclamen precisament aquesta gràcia de Déu manifestada en Maria, l'amor incondicional de Déu per la seva criatura. En ella actua i es fa present aquesta gràcia. “El Senyor és amb tu”, li diu l'àngel. En ella està present Déu amb tot el seu esplendor i bellesa.

Creure en la gràcia

Contemplant Maria com la Mare de Déu de Gràcia aprenem que també per nosaltres abans de res hi ha la gràcia. És molt important creure en la gràcia, perquè el primer en la vida cristiana és la gràcia, l'elecció lliure i gratuïta de Déu, el seu inefable amor, la seva sortida al nostre encontre.

Es tracta d'una experiència bàsica del cristià. Sant Pau no es cansa d'anunciar que el primer és la gràcia de Déu. Si existim, és perquè Déu ens ha estimat i estimant-nos ens ha creat. Si estem cridats a la vida eterna, és perquè Déu ens ha estimat fins al punt de lliurar el seu propi Fill per donar-nos vida. Escriu sant Pau: “per gràcia esteu salvats, mitjançant la fe. I això no ve de vosaltres: és do de Déu” (Ef 2, 8).

El cristianisme no es distingeix d'altres religions principalment pels seus dogmes o la seva moral, sinó perquè creu en la realitat de la gràcia, que brolla de la creu de Crist. Per això, la fe cristiana, abans que compliment d'un manament o d'una norma, és un do i la nostra vida només s'entén com a resposta a aquest do. Maria ens recorda aquesta veritat elemental de la nostra vida i proclama a l'Església que allò que ocupa el primer lloc és la gràcia.

Per això, la més gran heretgia consisteix a prescindir de la gràcia, en pensar que podem salvar-nos sense l'amor de Déu, amb les nostres pròpies forces. És el pelagianisme, que no es cansa de denunciar el Papa Francesc (vid. *Gaudete et Exultate*, 47-62). L'home modern pensa que per la força de la seva voluntat i amb la seva ciència podrà aconseguir tot el que es proposa i aconseguir la salvació. Ho esteim veient també a propòsit de la pandèmia, quan advertim una confiança cega en què els coneixements i mitjans tècnics

solucionaran aquesta crisi sanitària i econòmica, per poder així tornar a la situació anterior. Però aquesta crisi ens està convidant a una reflexió més profunda, a cercar les arrels de les nostres malalties físiques, espirituals i socials, les quals no es poden resoldre sense la conversió de cor.

Viure en gràcia

El primer és creure en la gràcia i l'amor de Déu. Però a continuació ens correspon viure d'aquest amor, gaudir d'ell i entendre la nostra vida com a resposta a aquest amor. Lamentablement una persona pot negar-se a acollir la gràcia en la seva vida, tancar-se a l'amor de Déu. Sant Pau exhortava als cristians a “no deixar perdre la gràcia que n'heu rebut” (2 Cor 6, 1).

Aquesta gràcia arriba de moltes maneres a la nostra vida. Pel baptisme hem estat inserits en aquest misteri de gràcia de manera que també podem dir que el Senyor està amb nosaltres, com va estar amb Maria. La presència de Déu en nosaltres, l'obra de l'Esperit, que actua especialment a través dels sacraments, ens omple de gràcia i ens convida a viure en gràcia de Déu. “Déu ens escollí en ell abans de crear el món, perquè fóssim sants, irrepressibles als seus ulls. Per amor ens destinar a ser fill seus per Jesucrist” (Ef 1, 4).

La vida del cristià és sempre resposta a aquest amor previ i gratuït de Déu. L'Evangelí -recorda el Papa Francesc- no és una mera filosofia ni una ètica, sinó una resposta al Déu amant que ens salva i que ens fa sortir de nosaltres mateixos (cf. EG 39). Per això és tan important proclamar amb força la primàcia de la gràcia (cf. EG 112). Déu amb la seva gràcia ens atreu cap a Ell i ens fa capaços de respondre amb la nostra vida al seu amor.

Invocar la gràcia

Contemplar a Maria amb el títol de Mare de Gràcia ens anima a apropar-nos a ella perquè ens concedeixi comprendre aquesta realitat que va envoltar la seva vida i que va omplir la seva existència i que envolta també la vida del cristià. Quan ens acostam a ella no ens interessa tant demanar-li gràcies o béns materials, sinó el do de comprendre la realitat de la gràcia de Déu en la nostra vida i de respondre, com va fer-ho ella, amb tot el nostre ésser. Això li demanam especialment en aquest dia a la nostra patrona, la Mare de Déu de Gràcia.

**HOMILIA A LA CLAUSURA DEL CENTENARI
DEL CENTRE CATEQUÍSTIC DE SANT MIQUEL
(Església de Sant Miquel, Ciutadella, 29 de setembre de 2020)**

Fa un any inauguràvem enmig d'un ambient festiu el centenari d'aquest centre de catequesi. Ens inundava, sobretot, un sentiment de gratitud a aquells laics i sacerdots que van posar en marxa aquesta obra ja centenària que tant bé ha fet a famílies, fillets i joves de Ciutadella. La pandèmia que vivim i el llarg període de confinament van impedir desenvolupar totes les activitats que estaven programades per celebrar aquest centenari. Però, gràcies a Déu, avui podem reunir-nos per unir-nos en acció de gràcies al Pare per aquest centre i, sobretot, per les persones que han treballat en ell i pels que segueixen fent-ho.

Però aquest dia de cloenda del centenari ens convida, sobretot, a mirar cap al futur, perquè és responsabilitat nostra mantenir i renovar aquest Centre perquè segueixi sent un lloc en el qual els fillets i joves aprenen a estimar Jesús i a viure en aquest amor. Permeteu-me que us ofereixi tres pistes per al futur. Són tres elements que consider importants perquè Sant Miquel segueixi sent aquell Centre Catequístic que van somiar els seus fundadors.

No perdre la tensió evangelitzadora

El primer, segons el meu parer, és no perdre mai la tensió evangelitzadora, el desig de conduir a totes les persones fins a Crist, perquè tinguin l'experiència d'un encontre amb Jesús, com Natanael, que, com hem escoltat en l'Evangelí, reconeix a Jesús com "*el Fill de Déu, el Rei d'Israel*". En aquest centre es fan moltes activitats valuoses: clubs, teatre, acampades, rutes, etc. però tot això ha d'estar guiat per un esperit, que és posar els fillets i joves en contacte amb Jesús.

El Papa Francisc ens diu que tot en l'Església ha d'estar al servei de l'evangelització i demana que siguem una "*Església en sortida*", una Església que té obertes les seves portes per acollir i per sortir. "*Somio amb una opció missionera capaç de transformar-ho tot*" (EG 27), ha escrit. A la llum d'aquesta prioritat hem de revisar totes les nostres accions, el nostre estil de treball, les nostres estructures i el nostre llenguatge, perquè totes aquestes accions es tornin més missioneres.

Posar l'evangelització en el centre suposa deixar enrere disputes internes, enveges i rivalitats, que de vegades es poden donar entre nosaltres. Hem d'unir forces i posar-les totes al servei de l'Evangelí. El mateix Papa Francisc ens diu també que quan l'Església es mira massa a si mateixa,

acabarà malalta. Si aquesta comunitat viu només per a si, si es converteix en un gueto, si no es posa en actitud de sortida, s'asfixiarà. Obrir les portes i sortir ens oxigena. La missió és saludable.

Servei

La segona paraula important és “*servei*”. Aquesta ha de ser l'actitud que domini en aquest centre: el servei. Som deixebles d'un Mestre que va entendre tota la seva vida com a donació i que no va venir a ser servit sinó a servir (cf. Mt 20, 18). Aquesta comunitat ha de ser lloc on s'estimi, espai on les persones puguin sentir la nostra tendresa i amor. Enmig d'un món molt competitiu i d'una societat en què tots aspiren a tenir més i sobresortir per sobre dels altres, aquest centre ha de ser lloc de gratuïtat, on s'experimenti el perdó, la misericòrdia, l'afecte i el respecte per tots. Només així podrem continuar la tasca educadora que durant tant de temps ha realitzat aquest Centre.

Totes les persones que formeu part d'aquest centre heu omplir-vos d'aquest esperit de servei, que porta a renunciar a les pròpies preferències pel bé dels altres, a cercar la comunió en tot, a lliurar generosament temps, il·lusions i coneixements per al bé dels altres. “*On sigui que hi hagi cristians -ha dit el Papa- hauria de poder trobar-se un oasi de misericòrdia*” (MV 12).

El nostre servei ha d'assolir especialment als més febles i vulnerables. Sabem que ells van ser els preferits de Jesús. Precisament en aquest curs pastoral la nostra Diòcesi s'esforça per a créixer com Església samaritana, que es posa a servei dels més pobres, dels que estan malalts o viuen en soledat. No perdeu mai de vista aquest esperit solidari, posant-vos al servei de tots. Això resulta més necessari en els nostres dies quan tantes persones estan patint les conseqüències de la pandèmia i de la crisi econòmica, També les famílies, els fillets i joves s'han vist afectats per això i com a Església hem de saber acompanyar-los i fer-los sentir la nostra proximitat.

A l'Església

El tercer punt que em sembla important és que visqueu aquest anunci de Jesucrist i el servei als altres molt units com a comunitat i sentint-nos vinculats a tota l'Església. El desafiament de l'anunci de Jesucrist en un ambient difícil i fins i tot hostil exigeix de nosaltres un gran esforç per treballar units. És necessària la unitat dins de la comunitat, però sobretot unitat amb tota la nostra Església diocesana. Això implica sentir al cor l'afecte per aquesta Església, pregar per ella, participar de les seves inicia-

tives i contribuir també a la seva reforma. És important treballar sempre a l'interior de l'Església, molt vinculats als projectes d'altres comunitats, de les parròquies i de la Diòcesi.

L'experiència ens diu que quan uns cristians s'aïllen de la resta, acaben sent estèrils. Sant Miquel és un centre extraordinari, que aporta una gran riquesa a l'Església de Menorca i que ha d'estar plenament integrat en la seva vida, participant de tot el que ens uneix i crea comunió entre nosaltres.

Conclusió: invocar Sant Miquel

Aquest Centre de Catequesi es va instal·lar en aquest barri, llavors humil, de Ciutadella, a l'antiga església dedicada a l'arcàngel Sant Miquel, a qui va prendre com a patró. La primera lectura d'aquest dia descriu la lluita de Sant Miquel contra el drac, que és un símbol del maligne, de tot el que fa mal i destrossa l'ésser humà. Se'ns explica també en el llibre de l'Apocalipsi la victòria del Messies i de tots els que han donat testimoni d'Ell fins al punt de no estimar tant la pròpia vida com per rebutjar la mort. Sota la intercessió de Sant Miquel posam aquest centre i totes les persones que el formen, perquè els hi ajudi a no cansar-se en la lluita contra el mal i amb l'encàrrec de ser testimonis del Messies de Déu. Que Ell segueixi protegint a aquest Centre perquè pugui prolongar la seva acció durant molts anys (i potser segles) més.

MISSATGES

BENEDICCIÓ NOVES VIDRIERES

(Santuari de la Mare de Déu del Toro, 11 setembre 2020)

Entre els elements que utilitzen els nostres temples per expressar la bellesa de Déu, destaquen els vitralls, que deixen transparentar la llum formant una preciosa simfonia de colors. Amb el sorgiment de l'art gòtic es van incorporar definitivament als nostres edificis religiosos. Les noves tècniques constructives van facilitar que *“les finestres es convertissin en grans imatges lluminoses, molt adequades per instruir el poble en la fe”* (Benet XVI, Audiència 18-11-2009). En elles es narrava la vida de Crist, de la Mare de Déu o d'un sant, una paràbola o altres esdeveniments bíblics. Des de les vidrieres pintades queia una torrentada de llum sobre els fidels per explicar-los la història de la salvació i implicar-los en aquesta història.

En ocasió de la celebració del 75 aniversari de la coronació canònica de la Mare de Déu de Monte Toro (2018) va sorgir la idea d'embellir el Santuari instal·lant unes vidrieres en els amplis finestrals que proporcionen llum a el temple. Es va sol·licitar llavors l'ajuda de la Fundació Asmar - Catalina Mercadal, que va acollir amb generositat aquest projecte. La idea inicial era dotar de vidrieres a les dos rosasses que hi ha al creuer de l'Església. Després es va pensar que seria convenient ampliar el projecte als dos finestrals que hi ha als passadissos d'accés al cambril. Finalment, també es va incorporar un petit finestral obert a la cúpula, de manera que tot el Santuari es troba banyat per la llum de les vidrieres.

El fet que la llum arribi a través d'aquests vidres policromats aporta calidesa a l'espai del temple, convidant al recolliment i a la pregària. Les vidrieres creen una atmosfera d'espiritualitat, un clima ple de llum que convida a elevar-se fins la Llum indefallent, la Bellesa suprema, que és Déu.

En aquell moment es va pensar que seria bo que les vidrieres tinguessin motius figuratius per mantenir la finalitat catequètica que han tingut durant segles. Per això, les quatre vidrieres narren esdeveniments centrals de la vida de la Mare de Déu. Comencen amb la rosassa de l'anunci de l'àngel, al que segueix el naixement de Jesús i les noces de Canà (tots dos al passadís del cambril) i acaba amb la rosassa de l'Assumpció. A la finestra de la cúpula s'ha posada una vidriera amb l'Esperit Sant en forma de colom, ja que tot el que succeeix en Maria i també sobre l'altar és obra de l'Esperit de Déu. El dibuix de les vidrieres ha estat realitzat per tallers Bonet (les rosasses) i per Rocío Fernández (les restants). La realització de les mateixes ha estat portada a terme pels prestigiosos mestres vidriers "Vitralls Bonet", de Barcelona. Amb traços i trets moderns, s'expressen els misteris que van envoltar la vida de la Mare de Déu.

Estic molt agraït a la Fundació Asmar- Catalina Mercadal per la seva col·laboració per fer possible aquest projecte, així com als artistes que han intervingut en el disseny i als tècnics i obrers que van instal·lar les vidrieres. Aquestes vidrieres han enriquit i embellit el Santuari de la nostra patrona. Avui beneïm Déu per aquesta obra i li demanem que Ell també ens ompli de les seves benediccions.

PARAULES EN LA PREGÀRIA D'INICI DE CURS (Ferreries, Maó i Ciutadella, 30 setembre, 1 i 2 d'octubre 2020)

Amb aquesta pregària donem començament al curs pastoral a la nostra Diòcesi. És un curs estrany perquè venim d'un llarg temps de confinament i esteim encara amb moltes limitacions, a causa de la pandèmia que patim. Però com Església, no podem romandre estàtics en aquestes circumstàncies, esperant que passi la tempesta. Som l'Església de Jesús, que té la missió d'anunciar Jesucrist en aquesta terra, que té "*la dolça feina d'evangelitzar*" (Pau VI). En qualsevol situació i en tot lloc esteim cridats a anunciar Jesucrist. Com fer-ho enmig d'aquesta crisi sanitària?

El primer que podem fer és pregar. Es necessari pregar com Església per aquesta humanitat sofrent, amenaçada per la malaltia i el sofriment. Aquest és el primer gest de solidaritat amb els homes, encara que generalment quedi ocult i no resulti valorat. La manera més elevada de pregària és la celebració de l'Eucaristia, de la qual durant molt de temps no ha pogut participar el poble de Déu, tot i que els sacerdots seguien oferint l'Eucaristia per tothom. Ara ja podem participar, guardant les normes sanitàries. Hem d'animar els cristians a celebrar junts la seva fe en l'Eucaristia. Durant aquest temps alguns s'han acostumat a seguir la Missa per televisió, però és temps ja de tornar a la comunitat per celebrar festivament la nostra fe. Un signe esperançador de tornada a la normalitat ha estat la celebració de primeres comunions i confirmacions durant tot l'estiu. El primer, per tant, és continuar celebrant la fe.

La segona missió que tenim com Església és acompanyar. Sentim en aquests dies una crida especial a acompanyar les persones, a tothom, però especialment als més febles i vulnerables. La pandèmia ha posat en evidència la fragilitat de l'ésser humà i ha mostrat també molts punts febles de la nostra societat. Els més petits són els que més han patit les conseqüències: la gent gran, els que tenien una feina precària, els que no tenen ingressos suficients per pagar un lloguer o els immigrants. Tots ells han de sebre que l'Església està al seu costat.

Aquí s'insereix el nostre programa diocesà, que té com a objectiu ser una Església samaritana, al servei de la persona humana. L'objectiu d'aquest curs ens convida a fer l'esforç d'acollir i acompanyar de manera especial als més vulnerables. A l'Evangeli Jesús demanava al fariseu que no convidarà als seus amics ni als seus parents, sinó a «*pobres, invàlids, coixos i cecs*». I afegia: «*Feliç de tu, llavors, perquè ells no tenen res per a recompensar-te*». A les nostres accions no hi cercam recompenses ni el reconeixement social,

sinó només mostrar que som fills d'un Déu que té preferència pels més petits. És temps de créixer en el servei i la solidaritat, és temps de potenciar Càritas i tota l'acció social de l'Església.

L'última missió important que podem portar a terme és seguir proclamant per tots els mitjans a Jesucrist. Ho hem de fer en les nostres catequesis i reunions de grup, el que requereix un esforç gran per garantir que es realitzin en les condicions higièniques adequades. Però ho hem de fer sobretot posant l'accent en el primer anunci de Jesucrist, als qui s'han allunyat, han abandonat la fe o simplement mai la van conèixer de veritat. La forta descristianització de la nostra societat ens exigeix posar l'accent en l'essencial, transmetent el kerigma que hem rebut. Hem de concentrar-nos, per això, en el primer anunci de Jesucrist a totes les persones que entren en contacte amb nosaltres.

En totes aquestes missions i treballs esteim implicats tots, perquè l'evangelització és responsabilitat de tot cristià. M'agradaria especialment que els laics fóssiu molt conscients que sou corresponsables de l'anunci de Jesucrist, com ha subratllat també el Congrés de Laics. Cadascú, des del seu estat de vida i vocació particular, ha estat cridat a sortir a places i camins per anunciar la salvació de Déu.

Ho feim amb il·lusió, perquè volem fer partícips als altres d'una Bona Nova. Ho fem també amb esperança, perquè sabem que aquell qui sembla és sempre Déu i que nosaltres només som uns instruments, servents sense cap mèrit a les nostres mans. També és Déu qui ens ha cridat a proclamar el seu Nom sant. Sabem que Ell tindrà cura del seu "*petit ramat*", d'aquesta Església de Menorca.

PARAULES AL CONSELL PRESBITERAL **(Santuari del Toro, 16 setembre 2020)**

Les meves paraules volen ser d'ànim, en començar un curs pastoral que, sens dubte, no estarà exempt de complicacions. A l'esforç que hem de fer ordinàriament per exercir el nostre ministeri, hem d'afegir les adaptacions i creativitat que exigeix aquesta situació de pandèmia, que patim des de fa mig any i la fi de la qual no s'endevina com a pròxima. Realment és un esforç sobreafegit, cosa que demana de nosaltres un entusiasme renovat.

Per això és bo que anem a les arrels, al moment en què varem rebre el do del sacerdoci i, amb ell, la missió d'anunciar l'Evangeli. Som enviats pel

Mestre i no podem perdre l'esperit missioner; el desig d'evangelitzar ha de cremar en el nostre pit. Som els seus apòstols, els seus enviats en aquesta terra de Menorca. Al mateix temps, convindrà reforçar la nostra relació amb Crist, la nostra vida interior de pregària, d'escolta, d'adoració. Les dificultats que suposa treballar enmig d'aquestes circumstàncies exigeixen de nosaltres una major profunditat interior per no desfonar-nos i entrar en paràlisi, crisi i depressions.

Una vegada dit això, pens que hem de fer front a la situació amb valentia i amb esperança, respectant les normes sanitàries, però sense deixar de complir la nostra missió. Davant aquestes circumstàncies difícils, he vist que algunes persones i institucions han optat per quedar-se de braços, clausurant tot tipus d'activitats. També nosaltres podríem tenir la temptació de suspendre la nostra acció pastoral mentre duri la pandèmia. Però també he vist que majoritàriament a totes les diòcesis, les persones i els grups han sabut adaptar-se a les circumstàncies de "nova normalitat", mantenint en gran part les seves les activitats sense contradir en cap moment les mesures manades o recomanades. A la societat civil, durant aquest mesos d'estiu hem pogut assistir a concerts, conferències i altres actes, realitzats amb respecte a les normes sanitàries. També els col·legis han obert, realitzant un gran esforç per adaptar-se a la nova situació. Crec que aquesta és la línia que hauríem de seguir nosaltres: no quedar-nos paralizats esperant que passi la tempesta, sinó adaptar-nos a la nova realitat, perquè en cap circumstància podem deixar d'anunciar l'Evangelí. Ja ho hem fet amb la celebració de la Missa i ara us convida a seguir fent-ho amb la catequesi i amb la resta d'activitats pastorals.

En aquest curs que començam tenim un objectiu que resulta molt oportú en aquestes circumstàncies: créixer com a Església samaritana, al servei de la persona humana. L'actitud de servei, que és sempre un signe distintiu del cristià, resulta molt més necessària ara, quan veim que moltes famílies s'empobreixen a causa de la tremenda crisi econòmica que vivim. Per això, els nostres esforços pastorals hauran d'estar dirigits especialment a reforçar les nostres Càritas i renovar-les, perquè prestin un millor servei. També a donar suport a les iniciatives solidàries de la Diòcesi i de Càritas diocesana i els projectes de cooperació internacional tant de Càritas com de Mans Unides i de Missions. És un any que el Senyor ens concedeix per servir en el seu nom al nostre poble i per a créixer com a comunitat que atén els últims.

Tenim també una missió que va quedar pendent de el curs passat, que és la revisió del Directori per a la iniciació cristiana. Ens jugam molt en aquest

punt, perquè d'això depèn el futur de l'Església a Menorca. Tenir cura de la iniciació cristiana és la millor garantia perquè es mantingui la fe en el nostre poble. Ara us ofereix una versió de l'esborrany que incorpora algunes correccions, a la llum del recent *Directori per a la Catequesi* publicat per la Santa Seu. Desitjaria que es treballés a les parròquies i arxiprestats durant aquest curs, es tractés en els consells diocesans d'abril i maig i pogués quedar aprovat en juny amb vista al curs vinent.

Ja sabeu que comptau amb la meva gratitud per tota la feina que realitzeu. Som pocs i això ens exigeix multiplicar-nos. Prest comptarem amb un nou sacerdot que s'incorporarà al nostre presbiteri. Donem gràcies a Déu per això i, al mateix temps, no deixem de pregar i de treballar per les vocacions.

Poso aquest curs pastoral sota la protecció de la nostra Mare: que ella guiï i acompanyi els nostres passos i ens porti de la mà fins a Crist, el seu Fill i Senyor nostre.

ESTIMAR L'ESGLÉSIA
(Missatge per al Dia de l'Església Diocesana,
publicat a la revista "La nostra Església")

Benvolguts diocesans:

Moltes vegades miram a l'Església des de fora, mantenint la distància, sense sentir-nos part integrant. Es comprèn que ho facin així les persones que no tenen fe, però ens sap greu que molts cristians se sentin com estranys en la seva Església, que no s'identifiquin amb ella, perquè l'Església no és més que la comunitat dels deixebles de Jesús, que viu en un lloc i en un temps determinat. Ara i aquí, a Menorca, nosaltres som l'Església de Jesús, la seva família, la comunitat dels seus seguidors.

Tenim, sens dubte, molts defectes i debilitats, perquè l'Església real està formada per persones de carn i ossos, que poden ser infidels al seu compromís. Som a més, un "*petit ramat*" (cf. Lc 12, 32) que se sent moltes vegades sacsejat per les onades, exposat a pressions i fins i tot a atacs i persecucions. Però, malgrat tot això, som la seva Església, la comunitat de creients que somia viure el seu Evangeli. I -el més important de tot- comptam amb el seu Esperit, que garanteix que ens mantindrem en la veritat de l'Evangeli i que tindrem la força necessària per dur a terme la missió.

Així és com entenc jo l'Església i així és com la visc. No m'agrada pensar-hi en abstracte, com si fos una entitat que m'és estranya. Per a mi

l'Església té sempre el rostre dels homes i dones que viuen la fe juntament amb mi: l'ancià que he visitat, el filllet que va a la catequesi, la persona que ha vingut a demanar ajuda o el capellà amb el que m'he trobat pel carrer. Tots junts formam aquesta família que és l'Església. Em preocupa aquesta Església i vull que sigui millor, més fidel al seu Mestre. Estim aquesta Església i per això també som conscient que he de contribuir al seu finançament, perquè entre tots hem d'ajudar a que se sostingui econòmicament.

M'ompl de goig pensar que per aquesta Església es va lliurar Jesús, per purificar-la amb la seva sang. Ell la estima com un espòs a la seva esposa (cf. Ef 5, 26); és el seu estimat ramat, la seva petita família. També a mi m'agradaria estimar-la com Ell la va estimar. La necessit perquè de ella he rebut el més gran, que és la fe en Jesús. I sé que només formant part d'ella, podré professar que Jesús és el Fill de Déu i viure en aquesta fe. Per això l'estim, com s'estima a una mare.

M'agradaria que els cristians no la miressin mai des de fora, com es mira a un estrany, sinó que se sentissin part de la mateixa i s'adonessin que tots som importants en ella. És extraordinària la diversitat de vocacions, de funcions, ministeris i carismes que existeixen a la nostra Església. Tots junts formam aquest meravellós cos de Crist que és l'Església (cf. 1 Cor 12, 12-27). Cadascú de nosaltres podem aportar les nostres qualitats, el nostre temps, la nostra manera de comprendre la fe, per a l'edificació del cos de Crist, *"fins que tots arribem a la unitat en la fe i en el coneixement de Fill de Déu, a l'Home perfecte, a la mida de Crist en la seva plenitud"* (Ef 4, 12).

Compt amb tots vosaltres per ser, amb l'ajuda de Déu, l'Església de Jesús a Menorca.

† **Francesc Conesa Ferrer,**
Bisbe de Menorca

ESCRITS SETMANALS

UNA TAULA PER ALS POBRES (Full dominical 13-09-2020)

Benvolguts diocesans:

Estem començant el curs pastoral, que per a nosaltres té com a objectiu “créixer com a Església samaritana al servei de la persona humana”. El pla pastoral de la nostra Diòcesi ens convida a caminar junts en aquesta direcció. Com a comunitat cristiana ens sentim cridats a posar-nos al servei de tots i, especialment, dels més febles.

Recordem que el nostre punt de referència és la paràbola dels comensals al banquet (Lc 14, 15- 24), en la qual Jesús explica que el desig de Déu és que tots s’asseguin a la seva taula, que siguin molts els que participin de la seva salvació. Quan, un darrere l’altre, els convidats al banquet van posant excuses i rebutgen acudir, l’home de la paràbola diu als seus criats: “Surt de pressa a les places i carrers de la ciutat i porta’t aquí als pobres, als lesionats, als cecs i als coixos”. Els dirigents del poble havien negat a totes aquestes persones el dret d’asseure’s a la taula. Però precisament amb ells vol Déu fer festa, perquè, en la seva pobresa i senzillesa, han acollit el Regne de Déu.

Poc abans de contar la paràbola, Jesús havia dit al fariseu que l’havia convidat a menjar que, quan donés un banquet, no convidés als amics rics, que li poden tornar el favor, sinó “als pobres, als invàlids, als coixos i els cecs” (Lc 14, 13), a qui no pot recompensar-li, perquè així serà Déu qui li recompensi. Déu mira amb preferència als més pobres i, quan els servim a ells, estem posant-nos al servei del mateix Déu.

Com a Església hem de sentir-nos interpel·lats per aquestes paraules de Jesús i treballar amb intrepidesa per a créixer en el servei, en l’amor i la misericòrdia. L’Església ha de ser llar que aculli a tots, taula en la qual es puguin asseure els més febles i vulnerables. “Vull una Església pobra per als pobres”, repeteix el Papa Francesc. L’anunci de l’Evangeli condueix sempre a escoltar la veu dels últims, als quals la societat descarta, i a buscar la seva promoció humana i espiritual. Ara bé, només una Església pobra, austera, senzilla, pot acostar-se amb autenticitat als més pobres.

Aquest objectiu diocesà cobra un valor singular en els nostres dies, quan veiem l’empobriment de moltes persones com a efecte de la pandèmia que vivim, del confinament i les necessàries mesures sanitàries. Aquest creixement de l’atur i la pobresa és un “signe dels temps”, una crida de

Déu a la nostra Església perquè sigui més solidària. El fons de solidaritat postcovid-19 que hem creat és només un petit gest, que ha d'animar a cada comunitat a créixer en el servei a tots els afectats per la crisi, als quals s'han empobrit, als ancians, als malalts, als quals viuen en solitud i, en general, a tots els que reclamen la nostra ajuda.

En començar el curs, us demano que invoquem junts a l'Esperit Sant, perquè amb a seva força impulsi a la nostra Església a sortir a la trobada dels més pobres i els faci sentir que volem asseure'ns a la taula amb ells, que Déu mateix els convida al seu banquet de festa.

† **Francesc Conesa Ferrer,**
Bisbe de Menorca

UNA IGLESIA SAMARITANA **(Full dominical 20-9-20)**

Queridos diocesanos:

El programa pastoral de nuestra Diócesis tiene como objetivo el presente curso “crecer como Iglesia samaritana”. Pero ¿qué significa ser una Iglesia “samaritana”? Repasemos la parábola de Jesús, tal como la cuenta San Lucas (10, 25-37), para descubrir lo que esto quiere decir.

En la parábola descubrimos que una Iglesia samaritana es una Iglesia que está atenta al sufrimiento de los demás, una comunidad que no ignora el dolor del prójimo ni hace oídos sordos a su abandono. Mientras que dos personajes respetables, como el sacerdote y el levita, pasan de largo ante el hombre herido y no lo auxilian, un extranjero -considerado cismático- como es el samaritano advierte su presencia. La parábola no revela las causas por las que los dos primeros pasan sin detenerse. Quizás andaban muy ocupados en sus cosas o tenían prisa por ir al templo o puede ser que tuvieran miedo de ser también ellos apaleados por algún bandido. El hecho es que sólo aquel samaritano descubre al hombre que ha sido robado y golpeado. El Papa Francisco saca esta conclusión: “No lo olvidemos jamás: ante el sufrimiento de tanta gente agotada por el hambre, por la violencia y la injusticia, no podemos permanecer como espectadores. ¡Ignorar el sufrimiento del hombre, ¿qué cosa significa? Significa ignorar a Dios!” (Audiencia 27-4-16).

En segundo lugar, una Iglesia samaritana es una Iglesia que se compadece del que sufre. Dice el Evangelio que el samaritano “lo vio y se conmovió” (v.33); aquel hombre al que los judíos solían despreciar es quien tiene compasión: se le rompe el corazón ante aquel dolor, sus entrañas se conmueven. Así es precisamente como actúa Dios, que se compadece de la humanidad herida y la auxilia. Compadecerse es padecer con el otro, compartir sus sentimientos. Comentando esta parábola decía Benedicto XVI que la clave de la caridad en la Iglesia reside en tener “un corazón que ve” (Deus Caritas est, 31).

Finalmente, una Iglesia samaritana traduce esos sentimientos en gestos de misericordia. Es lo que hizo el samaritano: vendó las heridas de aquel hombre, lo llevó a un albergue, lo cuidó personalmente y proveyó a su asistencia. Esto significa que la compasión no puede ser un sentimiento vago, sino que se ha de traducir en compromiso por atender al otro. El amor de verdad no queda sólo en buenas intenciones sino que supone asumir el riesgo de cuidar de los demás. El amor se traduce en compromisos prácticos y concretos respecto de los que sufren.

Esta parábola de Jesús nos enseña, por tanto, que ser Iglesia samaritana significa ser Iglesia sensible al sufrimiento de los demás, que se conmueve ante el dolor ajeno y que busca los medios para sanarlo. Una Iglesia samaritana es aquella que reconoce a todo hombre como su prójimo y le ama quien quiera que sea. Si así actúa, entonces esta comunidad, aunque sea pequeña y sencilla, será para los demás signo de un Dios que es todo Él misericordia.

† **Francesc Conesa Ferrer,**
Bisbe de Menorca

LA PARÀBOLA DE L'HOME RIC I EL POBRE LLÀTZER **(Full dominical 27-09-2020)**

Benvolguts diocesans:

En l'evangeli de Sant Lluc trobem una preciosa paràbola, que ens convida a la reflexió, la de l'home ric (de qui no es diu el nom, però que solem cridar Epuló) i la d'un captaire anomenat Llàtzer. Mentre que el ric viu en el luxe, vesteix de porpra i banqueteja cada dia, el pobre Llàtzer, ple de nafres i sense socors, espera a la porta per a alimentar-se amb les engrunes que cauen de la taula del ric. Entre aquests dos homes no hi ha cap comu-

nicació. La porta de la casa del ric està sempre tancada al pobre; mentre un viu en l'abundància, l'altre està famolenc, prostrat i nafrat. Jesús diu que quan aquell home ric va morir, va ser condemnat als turments, mentre que el pobre va ser portat pels àngels al cel.

El més sorprenent de la paràbola és que el ric ni tan sols s'adona que Llätzer està a la seva porta reclamant la seva ajuda. La seva vida d'egoisme i malbaratament l'ha tornat insensible davant la desgràcia aliena. Com explica el Papa Francesc: "Llätzer, que reposa davant la porta, és una crida vivent al ric per a recordar-se de Déu, però el ric no acull la crida. Serà condemnat per tant no per les seves riqueses, sinó per a ver estat incapaç de sentir compassió per Llätzer i socórrer-lo" (Audiència 18-5-2016). La paràbola no diu que l'home ric fos dolent. Segurament era un home religiós (perquè es reconeix com a fill d'Abraham), però tenia cecs els ulls de la seva ànima per a veure la desgràcia dels altres.

Aquesta paràbola denuncia amb força la contradicció d'un món que conté immenses riqueses, però queden en mans de pocs. Llätzer és un símbol dels pobres de tots els temps, que són ignorats i menyspreats pels opulents. Lamentablement són moltes les persones i institucions que es comporten com si els pobres no existissin, que són cecs davant el dolor aliè. Cadascun d'ells és una crida de Déu perquè ens compadim dels més pobres.

El missatge més important de la paràbola és que ignorar al pobre és menysprear a Déu. Si no obrim el cor als més pobres, no podem demanar a Déu que sigui misericordiós amb nosaltres. Quan falta la nostra misericòrdia amb els altres, no hi ha lloc en el nostre cor per a Déu.

Hem d'estar molt atents, perquè la societat de benestar en què vivim pot provocar-nos ceguesa davant els altres i llavors els més vulnerables deixen de tenir un rostre i de ser una crida per a nosaltres. Cada persona és un do i mereix el nostre acolliment, respecte i amor. Precisament quan obrim el cor als germans, el tenim disposat per a acollir l'amor de Déu.

† **Francesc Conesa Ferrer,**
Bisbe de Menorca

ESCRITS EN PREMSA

LA DEVOCIÓ A SANT LLORENÇ (Revista de festes d'Alaior. Diario de Menorca)

Quan el passat mes de febrer vaig portar a terme la visita pastoral a la parròquia de Santa Eulàlia, vaig tenir l'oportunitat de visitar, juntament amb el rector, l'Ermita de Binixems, dedicada a Sant Llorenç. Els seus orígens, que són molt antics, es remunten als temps en què es va restaurar la fe cristiana a Menorca, després d'un temps de dominació musulmana. Al *pariatge* de 1301 s'esmenta ja aquesta parròquia, que està en l'origen de la festa que cada any dedica Alaior a Sant Llorenç. És interessant constatar com la devoció a aquest sant diaca, martiritzat l'any 258, es va estendre ràpidament per tota la cristiandat, aconseguint-ho també a la nostra illa.

Els fidels van veure en ell un model de fidelitat a Crist, per qui va lliurar la seva vida, i de servei als altres. Fidel al seu Mestre, no va acceptar la prohibició de donar-li culte que havia decretat l'emperador Valentinià i, fidel també als homes, va mantenir sempre una actitud de servei a tots, especialment als més pobres, dels quals va dir amb raó que eren la vertadera riquesa de l'Església.

Aquest any no podem celebrar la seva festa com tenim per costum, perquè la pandèmia de la covid-19 ens aconsella ser cauts i no afavorir aglomeracions que posin en perill la salut dels altres. Però sí que podem recordar l'exemple de Sant Llorenç i invocar la seva protecció perquè, amb la seva intercessió, ens ajudi a ser, com ell, fidels a Déu i fidels als homes, valents en la confessió de la fe i generosos en el servei als altres. Li podem demanar també que ens concedeixi viure des de la fe totes les circumstàncies que estem vivint i ens ajudi a descobrir el seu sentit. Al menys, sí que podem celebrar aquests dies amb la família o amb grups reduïts d'amics.

Trobarem a faltar, sens dubte, molts aspectes externs de la festa, però potser serà una oportunitat per viure-la amb més intimitat que en anys anteriors i pot ser que amb més profunditat.

Vaig quedar molt satisfet d'aquella visita pastoral, no només a l'Ermita del sant -que es conserva en perfecte estat- sinó a tota la parròquia. He vist una comunitat viva, amb ganes de aprofundir en el seguiment de Jesús i de transmetre a tots el goig de creure. Per això deman al Senyor que *«ompli la vostra fe d'alegria i de pau, perquè vesseu d'esperança gràcies a la*

força de l'Esperit Sant? (Rm 15, 13). Invoc especialment la intercessió de Sant Llorenç. Bones festes!

† **Francesc Conesa Ferrer,**
Bisbe de Menorca

EL SANTUARI DE LA MARE DE DÉU DE GRÀCIA **(Revista de festes de Maó. Diario de Menorca)**

Fa pocs mesos, després d'escoltar les veus de rector, de la Confraria de la Mare de Déu i del grup de fidels que col·labora en l'Ermita de la Mare de Déu de Gràcia, vaig decidir elevar-la a la categoria de "Santuari". Amb data 10 de desembre de 2019 vaig signar el decret pel qual es constitueix a l'Ermita com a Santuari diocesà. Em semblava que era necessari reconèixer jurídicament el que ja era un fet: que des de fa cinc segles l'Ermita és lloc de peregrinació, de pregària i de recolliment, en què els cristians de Maó troben refugi i consol. En el vigent Codi de dret canònic es diu que "amb el nom de santuari hom entén l'església o un altre lloc sagrat on, per un motiu peculiar de pietat, hi pelegrinen nombrosos fidels, amb l'aprovació de l'Ordinari del lloc" (cànon 1230). Aquesta definició es compleix en el Santuari de la Mare de Déu de Gràcia que, des que va ser beneït el 1491, és lloc al qual acudeixen els fidels per venerar la Mare del Senyor.

En la legislació de l'Església es demana que en els santuaris es fomenti la predicació de la paraula de Déu i la vida litúrgica, sobretot amb la celebració de l'Eucaristia, del sagrament de la penitència i d'altres formes aprovades de religiositat popular (cf. Cànon 1239 § 1). Amb ajuda del capellà, dels confreres i de tots els col·laboradors, confio que això es faci realitat, perquè s'incrementi la devoció a la nostra patrona, la Mare de Déu de Gràcia i, des del seu Santuari, ella segueixi vessant els seus favors sobre tots nosaltres.

Amb aquesta declaració, la nostra Diòcesi compta amb tres santuaris dedicats a Maria: el santuari de la muntanya del Toro, dedicat a la patrona de la Diòcesi, el santuari de Maria Auxiliadora, que venera a la patrona de Ciutadella i el Santuari de la Mare de Déu de Gràcia, a la ciutat de Maó. Estic fermament convençut que l'amor a la Mare de Déu ajuda als fidels a trobar-se amb Jesucrist, perquè ella ens remet constantment al seu Fill. Per això, fomentar la devoció a la Mare de Déu és una manera d'apropar a les persones al missatge de l'Evangeli i a la persona de Jesús. Per cert, que el passat mes d'abril van quedar també aprovats els estatuts renovats de la

Confraria de Nostra Senyora de Gràcia, que va ser erigida pel papa Benet XII l'any 1729. Convido els maonesos a formar part d'aquesta associació, per tal de promoure i fomentar l'amor i devoció a la Mare de Déu a la entra-nyable advocació de "Gràcia".

El Santuari de Gràcia acull la imatge estimada de Maria, però el Santuari vertader, el temple que Déu vol està format no per unes pedres inerts, sinó per les nostres pròpies persones. Cadascú de nosaltres és una "pedra viva" al temple espiritual elevat a Déu (cf. 1Pe 2, 5). El millor temple per Déu és el nostre propi ésser i el millor santuari per Maria no està fet de pedres sinó de carn. El nostre cor és la millor capella per a la Mare; és allà on ella vol habitar per portar-nos Jesús, fruit beneït del seu ventre.

† **Francesc Conesa Ferrer,**
Bisbe de Menorca

SECRETARIA GENERAL

NOMENAMENTS

FRANCESC CONESA FERRER BISBE DE MENORCA

D'acord amb els Estatuts de l'Associació Diocesana d'Escoltisme – Escoltes de Menorca – MSC,

Havent rebut l'acta de l'Assemblea General Ordinària celebrada dia 7 de juny de 2020, durant la qual fou elegit l'equip encarregat d'estar al capdavant de l'Associació durant el trienni 2020-2023:

President: Carlos López Martí.

Secretària/Tresorera: Maria Fedelich Torrent.

Directora Escola de Formació: Antoni Florit Florit.

Coordinadora de Formació: Clara Fedelich Torrent.

Coordinador de Formació: Ernest Coll Reurer

Coordinador de Branques: Anna Allés Bosch.

Responsable Caps d'Agrupament: Carlos López Martí.

Consiliari: Mn. Joan M. Mercadal Victory.

Atenent la petició de ratificació del càrrec de President per part del Bisbe de la Diòcesi.

Atenent la petició de nomenament de nou Consiliari Diocesà de l'Associació per part del Bisbe de la Diòcesi.

RATIFICO

l'elecció del Sr. Carlos López Martí com a President de l'Associació Diocesana d'Escoltisme – Escoltes de Menorca – MSC, per un període de tres anys (període 2020-2023); i

NOMENO

al diaca permanent Sr. Joan M. Mercadal Victory, Consiliari Diocesà de l'Associació Diocesana d'Escoltisme – Escoltes de Menorca – MSC, per un període de tres anys (període 2020-2023).

Perquè hi consti als efectes oportuns.

Ciutadella de Menorca 31 de juliol de 2020.

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
El Canceller i Secretari General,
Jaume Ametller Pons, Pvre.

FRANCESC CONESA FERRER **BISBE DE MENORCA**

Atès que amb data de 31 de juliol de 2014, la Junta Directiva de la Capella Davídica de la Catedral de Menorca va acceptar la renúncia per motius personals i professionals de la directora, Sra. Isabel Juaneda Novella.

Atès que la Junta Directiva extraordinària celebrada el dia 1 d'agost de 2020 proposa que la Sra. Katia Moll Barceló sigui nomenada nova directora de la Capella, d'acord amb l'article 29-1 dels Estatuts.

Atès que correspon al Bisbe diocesà el nomenament de la Directora de la Coral, d'acord amb l'article 29-2 dels Estatuts.

NOMENO

a la Sra. Katia Moll Barceló com a directora de la Coral de la Capella Davídica de la Catedral de Menorca.

Ciutadella de Menorca, 7 d'agost de 2020.

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
El Canceller i Secretari General,
Jaume Ametller Pons, Pvre.

FRANCESC CONESA FERRER
BISBE DE MENORCA

DECRET DE RENOVACIÓ DEL
CONSELL DIOCESÀ D'ASSUMPTES ECONÒMICS

D'acord amb els canons 492-494 del Codi de Dret Canònic, i amb *l'Estatut de la Cúria Diocesana de Menorca, Secció Administració Diocesana* (Butlletí Oficial del Bisbat, Any 2020, Abril-Maig-Juny, pp. 100-107), es procedeix a la renovació del Consell Diocesà d'assumptes econòmics, per un període de cinc anys, segons la composició següent:

- Mons. Francesc Conesa Ferrer, Bisbe
- Mn. Gerard Villalonga Hellín, Vicari General
- Sr. Joan Mir Llorens, Ecònom Diocesà, amb veu però sense vot.
- Mn. Joan Tutzó Sans, escollit pel Consell Presbiteral,
- Sra. Eulàlia Brondo Jover,
- Sr. Jaume Faner Gomila,
- Sra. Clara Fullana Faner,
- Sr. Miquel Pons Canet,
- Sr. Ramón Sintés Olives,
- Sr. Llorenç Taltavull Sintés,

Aquest Consell quedarà constituït a la primera reunió que siguin convocats.

D'acord amb el cànon 471 tots ells es comprometen a complir fidelment les seves tasques i a guardar secret segons el mode determinat pel dret o pel Bisbe.

Ciutadella de Menorca, 18 de setembre de 2020

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
Jaume Ametller Pons
Secretari General i Canceller

FRANCESC CONESA FERRER
BISBE DE MENORCA

DECRET DE CONSTITUCIÓ DE
L'OFICINA DE TRANSPARÈNCIA I RENDICIÓ DE COMPTES

D'acord amb *l'Estatut de la Cúria Diocesana de Menorca, Secció Administració Diocesana* (Butlletí Oficial del Bisbat, Any 2020, Abril-Maig-Juny, pp. 100-107), es procedeix a la constitució de *l'Oficina de Transparència i Rendició de Comptes*, per un període de cinc anys, segons la composició següent:

- Mn. Gerard Villalonga Hellín, Vicari General
- Mn. Antoni Fullana Marqués, Director del Gabinet de Comunicació
- Sr. Joan Faner Salord
- Sr. José Maria Goñalons Coll
- Sr. José Antonio Pérez Pérez

Aquesta Oficina quedarà constituït a la primera reunió que siguin convocats.

D'acord amb el cànon 471 tots ells es comprometen a complir fidelment les seves tasques i a guardar secret segons el mode determinat pel dret o pel Bisbe.

Ciutadella de Menorca, 18 de setembre de 2020

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
Jaume Ametller Pons
Secretari General i Canceller

**FRANCESC CONESA FERRER
BISBE DE MENORCA**

**DECRET DE RENOVACIÓ DE
LA COMISSIÓ DIOCESANA
PER AL FONS DE SUSTENTACIÓ DEL CLERGAT**

D'acord amb *l'Estatut de la Cúria Diocesana de Menorca, Secció Administració Diocesana* (Butlletí Oficial del Bisbat, Any 2020, Abril-Maig-Juny, pp. 100-107), es procedeix a la renovació de la Comissió Diocesana per la la Sustentació del Clergat per un període de cinc anys, segons la composició següent:

- Mons. Francesc Conesa Ferrer, Bisbe
- Mn. Gerard Villalonga Hellín, Vicari General
- Mn. Bosco Faner Bagur, del Col·legi de Consultors
- Sr. Jaume Faner Gomila, del Consell Diocesà d'Assumptes Econòmics
- Mn. Josep Manguan Martínez, del Consell Presbiteral
- Mn. Joan F. Camps Serra, del Consell Presbiteral
- Mn. Josep Lluís Ponseti Pons, del Consell Presbiteral

Aquest Consell quedarà constituït a la primera reunió que siguin convocats.

D'acord amb el cànon 471 tots ells es comprometen a complir fidelment les seves tasques i a guardar secret segons el mode determinat pel dret o pel Bisbe.

Ciudadella de Menorca, 29 de setembre de 2020

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
Jaume Ametller Pons
Secretari General i Canceller

DECRETS

DECRET SOBRE L'APLICACIÓ DE LA RESOLUCIÓ DE 13 DE JULIOL DE 2020 FRANCESC CONESA FERRER BISBE DE MENORCA

D'acord amb la Resolució de la Conselleria de Salut i Consum de 13 de juliol de 2020 per la qual es modifiquen mesures concretes del Pla de Mesures Excepcionals de Prevenció, Contenció i Coordinació per Fer Front a la Crisi Sanitària Ocasionalada per la COVID-19, es comunica als responsables dels centres de culte de la Diòcesi de Menorca allò que afecta a les celebracions i activitats pastorals de l'Església Catòlica, amb algunes aplicacions particulars específiques.

1.- Aforament dels llocs de culte

Es manté l'aforament del 75 %. Recordem que aquest aforament s'ha de publicar en un lloc visible.

2.- Ús de la mascareta

Les persones que participin en les nostres celebracions han de usar la mascareta en tot moment, amb les excepcions previstes en les normes (menors de sis anys, persones amb dificultat respiratòria, etc.).

Els qui presideixen les celebracions hauran d'emprar la mascareta en els desplaçaments a l'interior de les esglésies (processó d'entrada i de sortida, i distribució de la sagrada comunió). Durant la resta de la celebració l'ús de la mascareta per part del president no és obligatòria perquè es considera el temple com a centre de treball. Tanmateix si hi ha ministres concelebrants i altres que serveixen l'altar, hauran de dur sempre la mascareta, llevant el moment de combregar.

Es recomana l'ús de la mascareta en els espais oberts o tancats privats quan hi hagi reunions o una possible confluència de persones no convivents, encara que es pugui garantir la distància de seguretat (Resolució, núm. 2).

3.- Cerimònies i celebracions nupcials:

Les cerimònies i celebracions nupcials es poden fer sempre que no se'n superi el 75% de la capacitat i, en tot cas, amb un màxim de dues-centes cinquanta persones en espais a l'aire lliure o de cinc cinquanta persones en espais tancats (Resolució, núm. 6).

4.- Mesures específiques en agrupacions corals i bandes de música:

Les activitats d'assaig o concert de les agrupacions corals i de les bandes de música es poden dur a terme en grups d'un màxim de trenta persones. Aquests grups han de ser estables i plenament identificables (Resolució, núm. 9). Els cantaires i els músics han d'emprar mascaretes, llevat dels músics de vent (Resolució, núm. 9).

Si les actuacions tenen lloc en el temple, la distància mínima interpersonal entre cantaires o instrumentistes de vent i entre aquests i el públic s'ha d'augmentar obligatòriament fins als tres metres, i s'ha de mantenir la distància mínima interpersonal d'un metre i mig entre els membres del públic i la resta de components de la banda o el cor (Resolució, núm. 9).

En tot allò que aquesta normativa no hagi modificat l'anterior, queden vigent les disposicions emanades anteriorment a la Diòcesi de Menorca.

Ciutadella de Menorca, 13 de juliol de 2020.

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
Jaume Ametller Pons
Secretari General i Cancellier

FRANCESC CONESA FERRER
BISBE DE MENORCA
DECRET PEL QUAL ES DISPENSA DE L'OBLIGACIÓ
DE PARTICIPAR EN LA CELEBRACIÓ EUCARÍSTICA I
D'ABSTENIR-SE DEL TREBALL EN LA FESTA
DE SANT JAUME APÒSTOL

Atès que el c. 1247 CIC disposa que el dies festius de precepte el fidels tenen l'obligació de participar en la missa; s'han d'abstenir, a més, d'aquells treballs i activitats que impedeixen de retre culte a Déu, fruit de l'alegria pròpia del dia del Senyor o del degut descans de l'esperit i del cos.

Atès que la festa de Sant Jaume Apòstol, és festa de precepte (c. 1246 CIC) i que enguany és dia laborable i no està inclosa al Calendari Laboral de la nostra Comunitat Autònoma.

PEL PRESENT DECRET

disposo que, en ús de les facultats de dispensa del c. 1245 CIC en relació al c. 87 CIC, en la festa de Sant Jaume Apòstol d'aquest any els fidels quedin dispensats de l'obligació de participar en la celebració eucarística i d'abstenir-se del treball.

Encoratgem en tot cas als fidels que ho puguin fer a celebrar la festa de Sant Jaume participant en l'Eucaristia i també mitjançant la realització d'altres obres de pietat o de caritat.

Ho decreto i ho signo a Ciutadella de Menorca, el dia 20 de juliol del 2020.

† **Francesc Conesa Ferrer**
Bisbe de Menorca
Per manament del Sr. Bisbe,
Jaume Ametller Pons
Secretari General i Canceller

PLA DE CONTINGÈNCIA A LA CATEQUESI

Durant el proper curs es proposa seguir tots aquells protocols i instruccions publicat en la Resolució conjunta del conseller d'Educació, Universitat i Recerca i de la consellera de Salut i Consum de 6 de juliol de 2020 per la qual s'aproven les mesures excepcionals de prevenció i contenció, coordinació i d'organització i funcionament per fer front a la crisi sanitària ocasionada per la COVID-19 per als centres educatius no universitaris de la comunitat autònoma de les Illes Balears per al curs 2020-2021, adaptats als grups de catequesi parroquials.

És important fer els següents matisos: en tota activitat s'ha de garantir els dos grans pilars per fer front la pandèmia: les mesures de protecció i la traçabilitat. Es preveu actuar seguint el protocol que marquen les instruccions i establir tres escenaris:

Escenari A: Nova normalitat

En aquest escenari les sessions són presencials, i s'han de prendre les mesures de prevenció, contenció i higiene que es determinen en el protocol de la CAIB. És l'escenari que en aquest moment es planteja per a l'inici de curs.

Escenari B: Amb mesures restrictives

Amb mesures més restrictives, que suposaran diferents maneres d'atendre als catequitants, segons les edats.

Escenari C: Confinament

En aquest escenari es planteja la suspensió de les activitats presencials. L'objectiu principal en aquest escenari serà mantenir la funció formativa de la catequesi.

El pas d'un escenari a un altre vendrà determinat per l'evolució de la

pandèmia, d'acord amb el que estableixin les autoritats sanitàries en cada moment.

Així mateix, si les autoritats sanitàries estableixen directrius diferents que suposin altres escenaris distints d'aquests tres plantejats, caldrà adaptar-los i redefinir-los.

1. Escenari A: retorn físic a les catequesis al setembre com les escoles

Les mesures per al funcionament de les activitats a la catequesi seran les següents:

- ***Accés a les catequesis***

Els fillets hauran de venir amb la mascareta posada. Es farà el mateix a la sortida. S'evitaran aglomeracions a la entrada i sortida de catequesi. L'entrada i la sortida es podria fer esgraonada per grups.

La família podrà portar el seu fill/a a la catequesi sempre que tingui absència de simptomatologia compatible amb la COVID-19 (febre, tos, dificultat respiratòria, malestar, diarrea...) o amb qualsevol altre quadre infecciós, que no sigui o hagi estat positiu per al SARS-CoV 2 durant els 14 dies anteriors, que no hagi estat en contacte estret amb positiu confirmat o simptomatologia compatible en els 14 dies anteriors. Tindran que portar un document autoresponsable del fill/a a l'inici de curs i previ a que l'infant faci l'activitat (S'adjunta model).

- ***Mantenir grups estables***

És molt recomanable que cada grup sigui sempre el mateix i no es mesclin ni entre ells, ni amb altres parròquies. Per tant, tota la catequesi del curs 20-21 ha de mantenir-se sempre el mateix grup (si falla el catequista no s'haurien d'ajuntar amb un altre grup). Si vingués un fillet nou es pot afegir de forma estable al grup.

En tot cas si excepcionalment s'han d'ajuntar grups hi ha que garantir que hi ha 1.5 mts de distància entre fillets o hauran de dur mascareta posada.

Anàlogament, si hi ha recepcions de tots els grups de forma conjunta a l'inici o final de la catequesi, es tindrà que garantir 1.5 mts de distància entre ells i hauran de dur mascareta posada.

- ***Sessió de catequesi***

De manera general, es mantindrà, sempre que sigui possible, una distància interpersonal d'almenys un metre i mig, tant en les interaccions entre les persones en els espais parroquials, com en l'interior de les sales de catequesi. Per a facilitar aquest distanciament, si és necessari, disminuir el nombre de fillets per sala i mantenir grups reduïts i estables. Aquesta mesura també ajudarà a la traçabilitat.

Una vegada asseguts a 1.5 mts de distància, els fillets de Primera Comunió se podrien treure la mascareta, no així els de Confirmació i adults. No obstant això, donada les durades habituals de la catequesi de 50-60 minuts, recomanem que la mascareta es dugui posada en tot moment.

S'han de substituir les activitats que incloguin contacte físic per altres activitats, si és possible a l'aire lliure, que permetin la distància de seguretat. En cas de contacte entre fillets (abraçades, donar-se les mans...) sempre rentar-se les mans.

Si es decideix que vagin al lavabo, han de anar sempre amb mascareta i d'un a un, i en aquest cas, les tovalloles per eixugar-se han de ser d'un sol ús.

- **Mesures d'higiene**

La **higiene de mans** és una mesura bàsica per evitar la transmissió. Als fillets es requerirà rentat de mans: a l'arribada i a la sortida de la parròquia; abans i després d'anar al WC i si es toca un altre company. Els catequistes, es rentaran les mans: a l'arribada al centre, abans del contacte amb els fillets i després de finalitzar la catequesi; abans i després d'acompanyar un infant al WC; abans i després d'anar al WC; abans i després de mocar un fillet (amb mocadors d'un sol ús); si es toca a algun infant accidentalment.

Garantir la **ventilació** dels espais (com a mínim abans i després de la sessió, almenys 10 minuts cada vegada) i la neteja de les sales. Cada catequista mentre no faci fred, deixarà les finestres i portes obertes durant tota l'activitat a l'aula. En la mesura del possible, s'evitaran els espais compartits, els canvis de sala i desplaçaments per l'interior de la parròquia.

Neteja i la posterior **desinfecció** d'espais. Es farà un mínim d'una neteja i desinfecció completa al final de la jornada i es garantirà la neteja i desinfecció durant el dia en els espais que ho requereixin, si es fan diferents sessions (1r i 2n de comunió, o comunió més confirmació...), especialment en aquells de màxima concurrència, especialment: Interruptors i timbres (aparell electrònic), manetes i poms de portes, finestres, armaris i arxivadors..., baranes i passamans d'escalas, taules, cadires, aixetes i lavabos (hi ha que assegurar la dotació de sabó i eixugamans, per garantir l'adequada higiene de mans en tot moment).

- **Temps d'esplai**

S'ha d'organitzar el temps d'esplai, afavorint el criteri que surtin els grups de convivència estables, de manera que no coincideixin al mateix temps i espai els fillets de grups diferents, per minimitzar la interacció entre grups. A la planificació de l'organització d'aquests espais s'ha de tenir en compte

mantenir la distància d'un metre i mig entre persones o entre grups de convivència estable. És important vigilar els fillets els temps de esplai.

- ***Detecció de casos COVID a catequesi***

Davant de sospita de simptomatologia (tos, diarrea, vòmits, febre...) s'aïllarà l'infant (amb mascareta posada per part de l'infant i el catequista) i es telefonarà la família per a que el vingui a buscar. Una vegada fora s'ha de procedir a la desinfecció de l'espai. En cas de donar positiu de COVID19, Sanitat efectuarà la traçabilitat corresponent.

- ***Reunions de pares***

Fer especial èmfasi en el compliment per part dels pares. A les reunions d'inici de curs hi ha que recordar que els han de dur amb mascareta (a ser possible amb una de substitució) i que no estiguin malalts, altrament posen en risc tota la comunitat parroquial

Les famílies quan esperin, ho han de fer amb la mascareta posada (tots els membres), mantenint la distància de seguretat i preferiblement un únic adult. El catequista sortiria a buscar el seu grup i entrarien amb mascareta i amb distància social fins que s'arribi al punt de trobada.

- ***Catequistes***

En tot moment els catequistes han d'instar al compliment de la normativa, especialment en el distanciament social, us de mascaretes, i altres mesures higièniques.

Els catequistes portaran en tot moment com a mínim la mascareta higiènica homologada posada. Recomanem que el personal de risc contacti amb el seu metge per a valorar la conveniència de realitzar l'activitat.

- ***Material***

A nivell higiènic és imprescindible que els catequitzands porten el seu material de casa i no comparteixin el material de la catequesi. Si es comparteix es tindria que desinfectar després de cada ús (alcohol de més de 70°)

Recomanem que cada infant porti el seu pot de gel.

2. Escenari B: amb mesures restrictives

Les autoritats poden imposar mesures restrictives pel que fa a el nombre de fillets per aula, a la distància social o a altres aspectes. Si així succeís, caldria tenir-ho en compte.

3. Escenari de confinament

El cas de confinament total o parcial (algunes setmanes), sembla ara mateix (a data del document) poc probable i es parla de confinament de grup amb "positiu". És a dir si un catequitzant o catequista dona positiu, a

instància de les autoritats sanitàries a aquell grup es tindria que “aïllar”. Una proposta podria ser aquella setmana/es enviar telemàticament una sessió breu de catequesi (vídeo) o una fitxa digital.

18 d'agost de 2020

MODIFICACIÓ DE L'AFORAMENT A LES ESGLÉSIES

Ciutadella de Menorca, 20 d'agost de 2020

Benvolguts amics:

Aquí teniu en primer lloc la transcripció dels textos que fan referència a l'aforament a les esglésies i a les cerimònies nupcials i d'altres:

Secció III. Altres disposicions i actes administratius ADMINISTRACIÓ DE LA COMUNITAT AUTÒNOMA CONSELLERIA DE SALUT I CONSUM 7602 Resolució de la consellera de Salut i Consum de 18 d'agost de 2020 per la qual es modifiquen mesures concretes del Pla de Mesures Excepcionals de Prevenció, Contenció i Coordinació per Fer Front a la Crisi Sanitària Ocasionalada per la COVID-19, una vegada superada la fase 3 del Pla per a la Transició cap a una Nova Normalitat, aprovat per Acord del Consell de Govern de les Illes Balears de 19 de juny de 2020

6. Modificar el paràgraf 1r del punt 6 de l'apartat II del Pla de Mesures Excepcionals de Prevenció, Contenció i Coordinació per Fer Front a la Crisi Sanitària Ocasionalada per la COVID-19, una vegada superada la fase 3 del Pla per a la Transició cap a una Nova Normalitat, aprovat mitjançant l'Acord de Consell de Govern de les Illes Balears de 19 de juny de 2020, i que consta en l'annex 1 de l'Acord esmentat, el qual passa a tenir la redacció següent: Es permet l'assistència a llocs de culte sempre que no se'n superi el 50 % de la capacitat. La capacitat màxima ha d'estar publicada en un lloc visible de l'espai destinat al culte. S'han de complir les mesures generals de seguretat i higiene establertes per les autoritats sanitàries.

7. Cerimònies i celebracions nupcials Les cerimònies i celebracions nupcials es poden fer en tot tipus d'instal·lacions, públiques o privades, tant en espais a l'aire lliure com en espais tancats, sempre que no se'n superi el 75 % de la capacitat, i, en tot cas, amb un màxim de dues-centes cinquanta persones en espais a l'aire lliure o de cent cinquanta persones en espais tancats. Les celebracions que puguin tenir lloc després de la cerimònia i que impliquin algun tipus de servei d'hoteleria i restauració s'han d'ajustar al que preveu l'apartat XII.1 d'aquest Pla. El que preveu aquest apartat és

aplicable a altres tipus de cerimònies oficials de caire religiós o civil i les celebracions respectives.

Consideracions: Sembla que hi ha dos aforaments distints: un del 5'00% i altre del 75%; però fetes les consultes pertinents al Govern Balear, l'aforament als nostres llocs de culte ha de ser el 50% de la seva capacitat, mentre no es modifiqui la normativa actual. Ens diuen que això del 75% es refereix més bé als convits amb motius de les celebracions nupcials i altres de similars.

Per tant hem de tenir-ho en compte, perquè ja està vigent. Es mantenen les normes anteriors sobre l'ús de la mascareta, el gel hidroalcohòlic i l'aforament als locals parroquials.

Moltes gràcies.

Gerard Villalonga Hellín,
Vicari General

CONSELL PRESBITERAL

(16 de setembre de 2020)

Aquest organisme diocesà es va reunir all Toro, el dimecres 16 de setembre 2020. La sessió comença amb unes paraules d'encoratjament del Sr. Bisbe per iniciar el nou curs 2020-21. Ens animà a no quedar-nos mans plegades per mor de la pandèmia, portant a terme un esforç sobreafegit, adaptant-nos a la nova realitat amb *normalitat*, amb valentia i esperança, treballant en vistes a l'objectiu del pla pastoral de «*créixer com església samaritana*» en aquesta greu crisi econòmica que ens ve damunt.

En quant a les mesures de prevenció de la COVID 19 es va recordar que segueix la restricció de l'aforament a un 50% de les esglésies en els actes de culte; que els protocols aplicats a la catequesi són paral·lels als de l'escola; que les reunions ara no poden ser de més de 10 persones, però si se sobrepassa queda la possibilitat de dividir un grup massa nombrós, o de fer-ho a l'església com a pregària; que les assemblees permeten una assistència fins a 150 persones.

En quant a l'objectiu del pla pastoral 2020-2021: “*una església samaritana al servei de la persona humana*”, es va visionar un power point preparat pel Sr. Bisbe que proposa: reforçar les Càritas parroquials; acompanyar les persones en la seva soledat; obrir-nos als països més empobrits.

També s'assenyalen dos camps d'acció preferents que són la família i la joventut.

El Sr. Bisbe explica que la visita pastoral a Ferreries a Ciutadella queda posposada en espera que s'autoritzin reunions sense les restriccions actuals.

També es va dir que queda pendent l'aplicació a la Diòcesi dels itineraris treballats al recent Congrés de Laics.

Per tractar aquests punts que afecten a l'objectiu diocesà i suscitar un diàleg entre els presents s'havia convidat en Biel Pons Olives i en Rafel Enrich, representants de Càritas, i na Rosa Comella, de pastoral de la salut.

En Biel, director de Càritas, ens recorda que l'organització de la caritat cristiana de l'Església, des de els primers temps provocaven l'admiració dels no cristians pel que comportaven d'ajuda mútua, paciència en les persecucions i respecte envers les autoritats civils constituïdes.

En Fel Enrich exposa la necessitat de reforçar i renovar les Càritas parroquials, cosa que s'ha fet amb motiu de la pandèmia. Ara la gent gran de Càritas pot fer un treball indirecte almenys mentre duri la situació pandèmica.

El Bisbe informa que, en referència al Fons de solidaritat post-covid19, a 31 del passat agost hi havia en caixa 150.968€ destinats a ajuts per lloguers i subministraments d'aigua i electricitat. Fins ara s'han distribuït 24.173€ atenent les peticions vingudes majoritàriament primer de Ciutadella, després de Maó, Ferreries i en menor quantitat d'altres pobles.

En Biel recorda que la situació alarmant produïda per la pandèmia del corona-virus ha suscitat lloables iniciatives de solidaritat de diferents empreses, que Càritas ha acollit i encaminat.

Càritas comunicà que ara té ara tres preocupacions: la d'anar més enllà del servei d'aliments i rompre la imatge reduccionista que açò crea de Càritas; tot i valorar la feina dels treballadors remunerats, s'ha d'evitar que aquests marquin el perfil de Càritas que ha de venir donat pel voluntariat de les comunitats cristianes; anticipar-nos al futur i preveure les noves necessitats que sorgiran.

Des de l'àmbit de la Pastoral de la Salut, na Rosa Comella parlà de la necessitat d'acompanyar persones en la seva soledat, tal com ho exposà el 15 del passat febrer la professora de Deusto Pilar Castro Blanco en una conferència as Mercadal sobre "*la soledad de la gente mayor: comprenderla para aliviarla*"; que es precís formar en aquesta línia tant els visitadors/es de malalts com el personal de l'hospital (del qual ara comptam amb la Gna. Dominica Mari Carmen Alberto, de Ferreries). Es preveu fer una propera trobada as Mercadal per tractar aquesta problemàtica. Persones ancianes que viuen soles agraeixen una telefonada, una visita, i que els diguin simplement "*t'estim*". Acabà la seva intervenció reclamant que no ens domini la por paralitzadora.

El Sr. Bisbe va parlar també que durant aquest curs s'ha d'estudiar l'esborrany de "Directori per a la Iniciació cristiana" reeditat per a recollir

algunes idees del «Directorio para la catequesis» publicat per la Santa Seu el 23 del passat mes de març quan ja teníem redactat l'esborrany de directori diocesà el qual, no obstant, no es pogué estudiar per mor del confinament de la pandèmia. En la seva presentació (pàg. 43 de la versió en català) el Bisbe proposa de realitzar aquest estudi en 5 sessions des del pròxim octubre fins al març de 2021 a fi que el termini per a enviar aportacions finalitzi el 15 d'abril, i així, després de ser presentat al Consell diocesà de pastoral, pugui ser aprovat i entrar en vigor el següent curs 2021-22. Aquest estudi és directament encomanat als catequistes de les comunitats i als capellans per arxiprestats.

Es va facilitar als presents una còpia del Calendari Diocesà 2020 -2021 que s'ha imprimit després d'incorporar algunes petites correccions.

També es va dir que en les reunions de capellans per arxiprestats (que començaran el proper octubre) enguany s'estudiarà el llibre de Juan Mª Uriarte, bisbe emèrit de Donosti/San Sebastián, "Palabras de vida para el ministerio".

A continuació el Sr. Bisbe va presentar tres documents publicats recentment per la Santa Seu:

- Un «Vademécum» sobre el procediment a seguir en cas de denúncia d'abusos sexuals comesos en l'àmbit de l'Església. Es considera una eina útil per la seva claredat.
- «Conversió pastoral de la parròquia a la missió evangelitzadora de l'Església» d'acord amb les indicacions del Papa Francesc contingudes en la seva encíclica programàtica «Evangelii gaudium».
- Carta del Prefecte de la Congregació romana per al culte amb el títol «Tornem a l'Eucaristia», sortint a camí dels catòlics que, acostumats a la missa televisada durant el confinament, ja no acudeixen a l'església.

Al torn de precís i suggeriments:

- En Bosco Faner, rector del Seminari, informa que actualment només comptam amb els seminaristes Pau Pons Seguí (fa poc ordenat diaca) i en Toni Salord i Jaume Denclar, cap al seminari menor. La pastoral vocacional és cosa de tots, i no només dels formadors del seminari; hauríem d'implicar-nos-hi tots.
- En Francesc Triay informa que els expedients matrimonials fets a les diòcesis de Catalunya de parelles que s'han de casar a Menorca, els han de dur els mateixos nuvis i presentar-los al bisbat de Menorca per a l'estat de documents.
- En resposta a una pregunta formulada pel qui subscriu l'acta, els

doblers obtinguts de la projectada venda de l'Oar a l'Ajuntament de Ciutadella es destinaran a finalitats pastorals, com ara el projecte del Toro

- Les jornades de formació per al clergat d'aquest curs no estan encara determinades, degut a la incertesa de les comunicacions en què ens movem.

CONSELL PASTORAL DIOCESÀ

(19 de setembre de 2020)

Aquest organisme diocesà es reuní a les dependències del Santuari de la Mare de Déu del Toro el dia 19 de setembre de 2020, sota la presidència del Sr. Bisbe de Menorca, Mons. Francesc Conesa Ferrer.

Després de la pregària i de la aprovació de l'acta de la sessió anterior, que havia estat enviada amb anterioritat, s'encarregà al diaca permanent Sr. Joan M. Mercadal Victory la redacció de l'acta d'aquesta sessió, per mor de l'absència del Secretari del Consell.

Com que aquest Consell no s'havia reunit des del mes de febrer, un primer punt consistí en la reflexió sobre les conseqüències pastorals de la pandèmia de la COVID 19. Es posà de manifest que malgrat el confinament, s'havia procurat mantenir el contacte amb la gent de les parròquies i comunitats i que s'havien facilitat materials "on line" per a la catequesi i per a poder aprofundir en les celebracions, especialment durant la Setmana Santa. Es destacà el treball magnífic portat a terme per les caritas parroquials i es va fer una crida a continuar endavant, complint rigorosament les normes sanitàries, però sense defallir en la nostra missió evangelitzadora, procurant encoratjar als fidels perquè no es desanimin i siguin portadors d'esperança per a la resta de la societat.

El Sr. Bisbe presentà dos powerpoints: el primer sobre la avaluació de l'objectiu del curs passat sobre una església acollidora, a partir de la consulta que es va fer a les parròquies i comunitats i als membres d'aquest Consell a través del correu electrònic. Es va fer el que es va poder fins al mes de març. Per tant, es valorà positivament les accions que es pogueren portar a terme fins llavors.

El segon powerpoint va servir per a presentar l'objectiu d'aquest curs, que resulta molt adient a les circumstàncies que estem vivint: "*una església*

samaritana, al servei de la persona humana”. Tots haurem d’esforçar-nos per renovar les nostres caritas parroquials, acompanyar les persones en la seva soledat i obrir-nos al països mes empobrits.

Posteriorment es lliura als present una còpia del Calendari Diocesà que s’havia d’imprimir, ja amb totes les modificacions introduïdes. S’ha programat tot. Després es farà o no es farà segons les circumstàncies i evolució de la pandèmia.

En quan a la revisió de l’esborrany de Directori Pastoral Diocesà de la Iniciació Cristiana, el Sr. Bisbe presentà el nou esborrany redactat per mor de la publicació posterior del Directori universal que va publicar la Santa Seu. Els capellans i els catequistes podran estudiar aquest esborrany en cinc sessions, de manera que facin les seves aportacions que passaran al Consell Presbiteral i a aquest Consell de Pastoral, perquè el Sr. Bisbe el pugui publicar a finals de curs i entri en vigor el curs vinent.

Aquest estiu alguns dels menorquins que hi varen participar han publicat al Full Dominical les conclusions del Congrés nacional de laics. Però la recepció per part de la Diòcesi queda pendent i no es pot perdre. Per tant, es va parlar de continuar aquest treball a partir de que les circumstàncies ho permetin.

Finalment el Sr. Bisbe va explicar les mesures sanitàries en vigor a les nostres esglésies i locals parroquials, fent una crida a no defallir, a continuar la nostra missió evangelitzadora i a no perdre mai l’esperança enmig d’aquesta situació problemàtica que patim.

CONSELL DIOCESÀ D’ASSUMPTES ECONÒMICS

(28 de setembre de 2020)

El passat dia 28 de setembre es va reunir per primera vegada el nou consell d’assumptes econòmics, convocat d’acord amb els Estatuts de la Secció Administrativa de la Cúria diocesana de Menorca, aprovats pel Sr. Bisbe el passat mes de juny. S’ha procedit, a més, a la renovació de la majoria de membres d’aquest consell, format principalment per fidels laics experts en matèries econòmiques o en dret. A la reunió es va estudiar la naturalesa i les funcions que corresponen a aquest consell. El ecònom diocesà, Sr. Joan Mir, va presentar de manera resumida la situació econòmica de la Diòcesi i va exposar els projectes més urgents, detenint-se en explicar el projecte de

restauració integral del Santuari de la Mare de Déu del Toro. Finalment es va tractar sobre la venda de l'antic terreny de l'OAR de Ciutadella a l'Ajuntament de la ciutat, operació que va quedar aprovada.

ORDENACIÓ DIACA

Dissabte dia 5 de setembre a la Catedral-Basílica de Menorca el Sr. Bisbe va conferir l'ordre del diaconat al seminarista Pau Pons Seguí, amb l'assistència de nombrosos sacerdots de la Diòcesi així com dels diaques i seminaristes tant de Menorca com de València, lloc on el ordenant va realitzar la seva preparació. L'ordenació va comptar també amb la presència del Rector de Seminari de València, D. Fernando Ramón Cases, i d'un dels seus formadors, D. Avelino Castells. El nou diaca continuarà la seva formació a la Universitat Gregoriana de Roma, on estudia la llicenciatura en Dret Canònic.

LA DIÒCESI DAVANT LA CRISI DE LA PANDÈMIA COVID-19

Durant els mesos d'estiu el culte es va realitzar en les nostres parròquies seguint les normes de les autoritats sanitàries. Amb data 13 de juny, el Sr. Bisbe va dictar unes normes sobre l'ús de màscares, recollint la legislació de el govern balear.

El dissabte 15 de juliol a les 12 del matí es va celebrar a la Catedral Basílica de Menorca una solemne Eucaristia per les víctimes del coronavirus. El dia següent, el Sr. Bisbe va participar també en l'Eucaristia que es va celebrar a la Catedral de Palma, amb l'assistència de les autoritats de les Illes Balears.

Per tal de preparar la tornada a la catequesi i altres activitats, es va distribuir entre els sacerdots i agents de pastoral un document titulat "pla de contingència a la catequesi", preparat pel Secretariat de Catequesi, en el qual es contemplaven els diversos escenaris i les mesures de protecció que havien de prendre per la volta a la catequesi.

Mitjançant resolució de l'18 d'agost, el govern balear va modificar l'aforament de les esglésies i temples, el que va ser comunicat als sacerdots pel vicari general.

«ALLARGA LA MÀ AL POBRE» (cf. Sir 7,32)

Missatge del sant pare Francesc

per a la IV Jornada Mundial dels Pobres 2020

15 de novembre de 2020 (Diumenge XXXIII del Temps Ordinari)

«Allarga la mà al pobre» (cf. Sir. 7,32). L'antiga saviesa ha formulat aquestes paraules com un codi sagrat que cal seguir en la vida. Avui ressonen amb tot el seu significat per ajudar-nos també a nosaltres a posar la nostra mirada en l'essencial i a superar les barreres de la indiferència. La pobresa sempre assumeix rostres diferents que requereixen una atenció especial en cada situació particular; en cada una d'elles podem trobar Jesús, el Senyor, que ens va revelar que estaria present en els seus germans més dèbils (cf. Mt 25,40).

1. Agafem a les nostres mans l'Eclesiàstic, també conegut com Siràcida, un dels llibres de l'Antic Testament. Aquí trobem les paraules d'un mestre savi que va viure uns dos-cents anys abans de Crist. Ell cercava la saviesa que fa els homes millors i capaços d'escrutar en profunditat les vicissituds de la vida. Ho va fer en un moment de dura prova per al poble d'Israel, un temps de dolor, dol i misèria ocasionat pel domini de les potències estrangeres. Essent un gran home de fe, arrelat en les tradicions dels seus avantpassats, el seu primer pensament va ser adreçar-se a Déu per a demanar-li el do de la saviesa. I el Senyor el va ajudar.

Des de les primeres pàgines del llibre, el Siràcida exposa els seus consells sobre moltes situacions concretes de la vida, i la pobresa n'és una. Insisteix en el fet que en l'angoixa cal confiar en Déu: «Redreça el teu cor, sigues valent i no t'espantis en els moments difícils. Agafa't al Senyor, no te n'apartis, que a la fi de la vida seràs enaltit. Accepta tot el que et pugui

venir i sigues pacient quan et vegis humiliat; perquè, com en el foc es prova l'or, en la fornada de la humiliació són provats els escollits. En les malalties i en la pobresa, fes confiança a Déu. Confia en Déu i ell t'ajudarà, vés pel camí dret i espera en ell. Vosaltres que venereu el Senyor, comteu que és misericordiós; no us allunyeu d'ell, no fos cas que caiguéssiu» (2,2-7).

2. Pàgina rere pàgina descobrim un preciós compendi de suggeriments sobre com actuar a la llum d'una relació íntima amb Déu, creador i amant de la creació, just i provident amb tots els seus fills. Malgrat això, la referència a Déu no impedeix mirar l'home concret; al contrari, les dues coses estan molt lligades.

Ho demostra clarament el passatge del qual s'agafa el títol d'aquest MIS-SATGE (cf. 7,29-39). La pregària a Déu i la solidaritat amb els pobres i amb els qui sofreixen són inseparables. Per a celebrar un culte que sigui agradable al Senyor, cal reconèixer que tota persona, fins i tot la més indigent i menyspreada, porta impresa en ella la imatge de Déu. D'aquesta atenció deriva el do de la benedició divina, atreta per la generositat que es practica envers el pobre. Per tant, el temps que es dedica a la pregària mai no pot convertir-se en una coartada per a desatendre el proïsme necessitat, sinó tot al contrari: la benedició del Senyor davalla sobre nosaltres i la pregària aconsegueix el seu propòsit quan va acompanyada del servei als pobres.

3. Com n'és, d'actual, aquest antic ensenyament, també per a nosaltres! En efecte, la Paraula de Déu va més enllà de l'espai, del temps, de les religions i de les cultures. La generositat que sosté el dèbil, consola l'afligit, alleuja els sofriments, torna la dignitat als qui n'estan privats, és una condició per a una vida plenament humana. L'opció per dedicar-se als pobres i atendre les seves moltes i diverses necessitats no pot estar condicionada pel temps que disposem o per interessos privats, ni per projectes pastorals o socials desencarnats. El poder de la gràcia de Déu no pot ser sufocat per la tendència narcisista a posar-se sempre un mateix en primer lloc.

Mantenir la mirada envers el pobre és difícil, però molt necessari per a donar a la nostra vida personal i social la direcció correcta. No es tracta de fer servir moltes paraules, sinó de comprometre concretament la vida, moguts per la caritat divina. Cada any, amb la Jornada Mundial dels Pobres, torno sobre aquesta realitat fonamental per a la vida de l'Església, perquè els pobres estan i estaran sempre amb nosaltres (cf. Jn 12,8) per a ajudar-nos a acollir la companyia de Crist en la nostra vida quotidiana.

4. L'encontre amb una persona en condició de pobresa sempre ens provoca i interroga. Com podem ajudar a eliminar o almenys alleujar la seva marginació i sofriment? Com podem ajudar-la en la seva pobresa espiritual?

La comunitat cristiana està cridada a involucrar-se en aquesta experiència de compartir, amb la consciència que no li és permès delegar-la a altres. I per ajudar els pobres és fonamental viure la pobresa evangèlica en primera persona. No podem sentir-nos «bé» quan un membre de la família humana és deixat al marge i es converteix en una ombra. El crit silenciós de tants pobres ha de trobar el poble de Déu en primera línia, sempre i arreu, per a donar-los veu, defensar-los i solidaritzar-se amb ells davant tanta hipocresia i tantes promeses incomplertes, i convidar-los a participar en la vida de la comunitat.

És cert, l'Església no té solucions generals per proposar, però ofereix, amb la gràcia de Crist, el seu testimoniatge i els seus gestos de compartició. També se sent amb l'obligació de presentar les exigències dels qui no tenen el necessari per a viure. Recordar a tothom el gran valor del bé comú és per al poble cristià un compromís de vida que es realitza en l'intent de no oblidar cap d'aquells la humanitat dels quals és violada en les necessitats fonamentals.

5. Allargar la mà fa descobrir, en primer lloc, a qui ho fa, que dins nostre hi ha la capacitat de realitzar gestos que donen sentit a la vida. Quantes mans esteses es veuen cada dia! Lamentablement, passa cada cop més sovint que la pressa ens arrossegua a una voràgine d'indiferència, fins al punt que ja no se sap reconèixer més tot el bé que quotidianament es realitza en silenci i amb gran generositat. Així passa que, només quan s'esdevenen fets que alteren el curs de la nostra vida, els nostres ulls es tornen capaços de percebre la bondat dels sants «de la porta del costat», «d'aquells que viuen a prop nostre i són un reflex de la presència de Déu» (Exhort. ap. *Gaudete et exsultate*, 7), però dels quals ningú no parla. Les males notícies són tan abundants a les pàgines dels diaris, en els llocs d'Internet i a les pantalles de televisió, que ens convencen que el mal regna sobirà. No és així. És cert que està sempre present la maldat i la violència, l'abús i la corrupció, però la vida està entreteixida d'actes de respecte i generositat que no sols compensen el mal, sinó que ens empenyen a anar més enllà i a estar plens d'esperança.

6. Allargar la mà és un signe: un signe que recorda immediatament la proximitat, la solidaritat, l'amor. En aquests mesos, en els quals el món sencer ha estat com aclaparat per un virus que ha portat dolor i mort, descoratjament i desconcert, quantes mans esteses hem pogut veure! La mà estesa de la infermera i de l'infermer que, més enllà de les seves hores de treball, es queden per cuidar els malalts. La mà estesa del qui treballa a l'Administració i proporciona els mitjans per a salvar el major nombre possible de vides.

La mà estesa del farmacèutic, que està exposat a moltes peticions en un contacte arriscat amb la gent. La mà estesa del prevere, que beneeix amb el cor esqueixat. La mà estesa del voluntari, que socorre els qui viuen al carrer i els qui, malgrat tenir un sostre, no tenen res per menjar. La mà estesa d'hommes i dones que treballen per a proporcionar serveis essencials i seguretat. I unes altres mans esteses més que podríem descriure fins compondre una lletania de bones obres. Totes aquestes mans han desafiat el contagi i la por de donar suport i consol.

7. Aquesta pandèmia va arribar de sobte i ens va agafar desprevinguts, deixant una gran sensació de desorientació i impotència. Però la mà estesa envers el pobre no va arribar d'immediat, sinó que, més aviat, ofereix el testimoniatge de com ens preparem per a reconèixer el pobre per a sostenir-lo en temps de necessitat. No s'improvisen, els instruments de misericòrdia. Cal un entrenament quotidià, que procedeixi de la consciència de com necessitem, nosaltres els primers, una mà estesa cap a nosaltres.

Aquest moment que estem vivint ha posat en crisi moltes certeses. Ens sentim més pobres i dèbils perquè hem experimentat el sentit del límit i la restricció de la llibertat. La pèrdua de treball, dels afectes més estimats i la falta de les relacions interpersonals habituals han obert de cop horitzons que ja no estàvem acostumats a observar. Les nostres riqueses espirituals i materials van ser posades en qüestió i descobrim que teníem por. Tancats en el silenci de casa nostra, redescobrim la importància de la senzillesa i de mantenir la mirada fixada en allò que és essencial. Hem madurat l'exigència d'una nova fraternitat, capaç d'ajuda recíproca i d'estima mútua. Aquest és un temps favorable per a «tornar a sentir que ens necessitem els uns als altres, que tenim una responsabilitat pels altres i pel món [...]». Ja hem tingut molt de temps de degradació moral, burlant-nos de l'ètica, de la bondat de la fe, de l'honestetat [...]. Aquesta destrucció de tot fonament de la vida social acaba enfrontant-nos els uns als altres per a preservar els interessos propis, provoca el sorgiment de noves formes de violència i crueltat i impedeix el desenvolupament d'una veritable cultura de la cura de l'ambient» (Carta enc. *Laudato si'*, 229). En definitiva, les greus crisis econòmiques, financeres i polítiques no acabaran mentre permetem que la responsabilitat que cadascú ha de sentir envers el proïsme i envers cada persona romangui adormida.

8. «Allarga la mà al pobre» és, per tant, una invitació a la responsabilitat i un compromís directe de tots aquells que se senten part del mateix destí. És una crida a portar les càrregues dels més dèbils, com ho recorda sant Pau: «Per l'amor, feu-vos servents els uns dels altres. En efecte, tota la Llei troba

la seva plenitud en un sol manament, que és aquest: Estima els altres com a tu mateix» (Ga 5,13-14; 6,2). L'Apòstol ensenya que la llibertat que ens ha estat donada amb la mort i la resurrecció de Jesucrist és per a cada un de nosaltres una responsabilitat per a posar-nos al servei dels altres, especialment dels més dèbils. No es tracta d'una exhortació opcional, sinó que condiciona l'autenticitat de la fe que professem.

El llibre de l'Eclesiàstic ve de nou a ajudar-nos: suggereix accions concretes per a donar suport als més dèbils i també emprà algunes imatges evocadores. En un primer moment pren en consideració la debilitat dels qui estan tristos: «No t'allunyis dels qui ploren» (7,34). El període de pandèmia ens va obligar a un aïllament forçós, fins i tot impeding que poguéssim consolar i romandre a prop d'amics i coneguts afligits per la pèrdua dels seus éssers estimats. I continua dient l'autor sagrat: «No deixis de visitar els malalts» (7,35). Hem experimentat la impossibilitat d'estar a prop dels qui sofreixen, i al mateix temps hem pres consciència de la fragilitat de la nostra existència. En resum, la Paraula de Déu mai no ens deixa tranquils i continua estimuland-nos cap al bé.

9. «Allarga la mà al pobre» destaca, per contrast, l'actitud dels qui tenen les mans a les butxaques i no es deixen commoure per la pobresa, de la qual sovint són també còmplices. La indiferència i el cinisme en són l'aliment diari. Quina diferència respecte a les mans generoses que hem descrit! De fet, hi ha mans esteses per a polsar ràpidament les tecles d'un ordinador i moure sumes de diners d'una part del món a una altra, decretant la riquesa d'oligarquies estretes i la misèria de multituds o el fracàs de nacions senceres. Hi ha mans esteses per acumular diners amb la venda d'armes que altres mans, fins i tot de nens, empraran per sembrar mort i pobresa. Hi ha mans esteses que entre ombres intercanvien dosis de mort per enriquir-se i viure en el luxe i la disbauxa efimers. Hi ha mans esteses que per sotamà intercanvien favors il·legals per guanys fàcils i corruptes. I també hi ha mans esteses que, en el puritanisme hipòcrita, estableixen lleis que ells mateixos no observen.

En aquest panorama, els exclosos continuen esperant. Per a poder sostenir un estil de vida que exclou els altres, o per a poder entusiasmar-se amb aquest ideal egoista, s'ha desenvolupat una globalització de la indiferència. Gairebé sense advertir-ho, ens tornem incapaços de compadir-nos davant els clamors dels altres, ja no plorem davant el drama dels altres ni ens interessa cuidar-los, com si tot fos una responsabilitat aliena que no ens incumbeix (Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 54). No podem ser feliços fins que aquestes mans que sembren la mort es transformin en instruments de justícia i de pau per a tot el món.

10. «En tot el que fas, pensa en el teu últim destí» (Si 7,36). Aquesta és l'expressió amb què el Siràcida conclou la seva reflexió. El text es presta a una doble interpretació. La primera fa evident que sempre hem de tenir present la fi de la nostra existència. Recordar-nos del nostre destí comú pot ajudar-nos a portar una vida més atenta envers aquell que és més pobre i no ha tingut les mateixes possibilitats que nosaltres. Hi ha també una segona interpretació, que evidencia més bé el propòsit, l'objectiu cap on cadascú tendeix. És la finalitat de la nostra vida, que requereix un projecte per realitzar i un camí per recórrer sense cansar-se. I bé, la finalitat de cada una de les nostres accions no pot ser altra que l'amor. Aquest és l'objectiu vers el qual ens dirigim i res no pot distreure'ns-en. Aquest amor és compartició, és dedicació i servei, però comença amb el descobriment que nosaltres som els primers estimats i moguts a l'amor. Aquesta finalitat apareix en el moment en què l'infant es troba amb el somriure de la mare i se sent estimat pel fet mateix d'existir. Fins i tot un somriure que compartim amb el pobre és una font d'amor i ens permet viure en l'alegria. La mà estesa, doncs, sempre pot enriquir-se amb el somriure de qui no fa pesar la seva presència i l'ajuda que ofereix, sinó que només s'alegra de viure segons l'estil dels deixebles de Crist.

En aquest camí d'encontre quotidià amb els pobres, ens acompanya la Mare de Déu, que, de manera particular, és la Mare dels pobres. La Verge Maria coneix de prop les dificultats i sofriments dels qui estan marginats, perquè ella mateixa es va trobar infantant el Fill de Déu en una establia. Per l'amenaça d'Herodes, amb Josep, el seu espòs i el petit Jesús, va fugir a un altre país, i la condició de refugiats va marcar la Sagrada Família durant alguns anys. Que la pregària a la Mare dels pobres pugui reunir els seus fills predilectes i tots aquells que els serveixen en el nom de Crist. I que aquesta mateixa pregària transformi la mà estesa en una abraçada de comunió i de renovada fraternitat.

Franciscus

Roma, Sant Joan del Laterà, 13 de juny de 2020,
memòria litúrgica de Sant Antoni de Pàdua

**MENSAJE DEL SANTO PADRE
PARA LA JORNADA MUNDIAL
DE ORACIÓN POR EL CUIDADO DE LA CREACIÓN**

1 DE SEPTIEMBRE DE 2020

«Declararéis santo el año cincuenta y promulgaréis por el país liberación para todos sus habitantes. Será para vosotros un jubileo» (Lv 25,10)

Queridos hermanos y hermanas:

Cada año, en particular desde la publicación de la Carta encíclica *Laudato si'* (LS, 24 mayo 2015), el primer día de septiembre la familia cristiana celebra la Jornada mundial de oración por el cuidado de la creación, con la que comienza el Tiempo de la Creación, que finaliza el 4 de octubre, en memoria de san Francisco de Asís. En este período, los cristianos renuevan en todo el mundo su fe en Dios creador y se unen de manera especial en la oración y tarea a favor de la defensa de la casa común.

Me alegra que el tema elegido por la familia ecuménica para la celebración del Tiempo de la Creación 2020 sea “*Jubileo de la Tierra*”, precisamente en el año en el que se cumple el cincuentenario del Día de la Tierra.

En la Sagrada Escritura, el Jubileo es un tiempo sagrado para recordar, regresar, descansar, reparar y alegrarse.

1. Un tiempo para recordar

Estamos invitados a recordar sobre todo que el destino último de la creación es entrar en el “sábado eterno” de Dios. Es un viaje que se desarrolla en el tiempo, abrazando el ritmo de los siete días de la semana, el ciclo de los siete años y el gran Año Jubilar que llega al final de siete años sabáticos.

El Jubileo es también un tiempo de gracia para hacer memoria de la vocación original de la creación con vistas a ser y prosperar como comunidad de amor. Existimos sólo a través de las relaciones: con Dios creador, con los hermanos y hermanas como miembros de una familia común, y con todas las criaturas que habitan nuestra misma casa. «Todo está relacionado, y todos los seres humanos estamos juntos como hermanos y hermanas en una maravillosa peregrinación, entrelazados por el amor que Dios tiene a cada una de sus criaturas y que nos une también, con tierno cariño, al hermano sol, a la hermana luna, al hermano río y a la madre tierra» (LS, 92).

Por lo tanto, el Jubileo es un momento para el recuerdo, para conservar la memoria de nuestra existencia interrelacional. Debemos recordar constan-

temente que «todo está relacionado, y que el auténtico cuidado de nuestra propia vida y de nuestras relaciones con la naturaleza es inseparable de la fraternidad, la justicia y la fidelidad a los demás» (*LS*, 70).

2. *Un tiempo para regresar*

El Jubileo es un momento para volver atrás y arrepentirse. Hemos roto los lazos que nos unían al Creador, a los demás seres humanos y al resto de la creación. Necesitamos sanar estas relaciones dañadas, que son esenciales para sostenernos a nosotros mismos y a todo el entramado de la vida.

El Jubileo es un tiempo para volver a Dios, nuestro creador amoroso. No se puede vivir en armonía con la creación sin estar en paz con el Creador, fuente y origen de todas las cosas. Como señaló el papa *Benedicto*, «el consumo brutal de la creación comienza donde no está Dios, donde la materia es sólo material para nosotros, donde nosotros mismos somos las últimas instancias, donde el conjunto es simplemente una propiedad nuestra» (*Encuentro con el Clero de la Diócesis de Bolzano-Bressanone*, 6 agosto 2008).

El Jubileo nos invita a pensar de nuevo en los demás, especialmente en los pobres y en los más vulnerables. Estamos llamados a acoger de nuevo el proyecto original y amoroso de Dios para la creación como una herencia común, un banquete para compartir con todos los hermanos y hermanas en un espíritu de convivencia; no en una competencia desleal, sino en una comunión gozosa, donde nos apoyamos y protegemos mutuamente. El Jubileo es un momento para dar libertad a los oprimidos y a todos aquellos que están encadenados a las diversas formas de esclavitud moderna, incluida la trata de personas y el trabajo infantil.

También debemos volver a escuchar la tierra, que las Escrituras indican como *adamah*, el lugar del que fue formado el hombre, *Adán*. Hoy la voz de la creación nos urge, alarmada, a regresar al lugar correcto en el orden natural, a recordar que somos parte, no dueños, de la red interconectada de la vida. La desintegración de la biodiversidad, el vertiginoso incremento de los desastres climáticos, el impacto desigual de la pandemia en curso sobre los más pobres y frágiles son señales de alarma ante la codicia desenfrenada del consumo.

Particularmente durante este Tiempo de la Creación, escuchamos el latido del corazón de todo lo creado. En efecto, esta ha sido dada para manifestar y comunicar la gloria de Dios, para ayudarnos a encontrar en su belleza al Señor de todas las cosas y volver a él (cf. S. Buenaventura, *In II Sent.*, I, 2,2, q.1, concluido; *Brevil.*, II, 5.11). La tierra de la que fuimos extraídos es, por tanto, un lugar de oración y meditación: «Despertemos el sentido estético

y contemplativo que Dios puso en nosotros» (Exhort. ap. *Querida Amazonia*, 56). La capacidad de maravillarnos y contemplar es algo que podemos aprender especialmente de los hermanos y hermanas indígenas, que viven en armonía con la tierra y sus múltiples formas de vida.

3. *Un tiempo para descansar*

En su sabiduría, Dios reservó el sábado para que la tierra y sus habitantes pudieran reposar y reponerse. Hoy, sin embargo, nuestro estilo de vida empuja al planeta más allá de sus límites. La continua demanda de crecimiento y el incesante ciclo de producción y consumo están agotando el medio ambiente. Los bosques se desvanecen, el suelo se erosiona, los campos desaparecen, los desiertos avanzan, los mares se vuelven ácidos y las tormentas se intensifican: ¡la creación gime!

Durante el Jubileo, el Pueblo de Dios fue invitado a descansar de su trabajo habitual, para permitir que la tierra se regenerara y el mundo se reorganizara, gracias al declive del consumo habitual. Hoy necesitamos encontrar estilos de vida equitativos y sostenibles, que restituyan a la Tierra el descanso que se merece, medios de subsistencia suficientes para todos, sin destruir los ecosistemas que nos mantienen.

La pandemia actual nos ha llevado de alguna manera a redescubrir estilos de vida más sencillos y sostenibles. La crisis, en cierto sentido, nos ha brindado la oportunidad de desarrollar nuevas formas de vida. Se pudo comprobar cómo la Tierra es capaz de recuperarse si la dejamos descansar: el aire se ha vuelto más limpio, las aguas más transparentes, las especies animales han regresado a muchos lugares de donde habían desaparecido. La pandemia nos ha llevado a una encrucijada. Necesitamos aprovechar este momento decisivo para acabar con actividades y propósitos superfluos y destructivos, y para cultivar valores, vínculos y proyectos generativos. Debemos examinar nuestros hábitos en el uso de energía, en el consumo, el transporte y la alimentación. Es necesario eliminar de nuestras economías los aspectos no esenciales y nocivos y crear formas fructíferas de comercio, producción y transporte de mercancías.

4. *Un tiempo para reparar*

El Jubileo es un momento para reparar la armonía original de la creación y sanar las relaciones humanas perjudicadas.

Nos invita a restablecer relaciones sociales equitativas, restituyendo la libertad y la propiedad a cada uno y perdonando las deudas de los demás. Por eso, no debemos olvidar la historia de explotación del sur del planeta, que

ha provocado una enorme deuda ecológica, principalmente por el saqueo de recursos y el uso excesivo del espacio medioambiental común para la eliminación de residuos. Es el momento de la justicia restaurativa. En este sentido, renuevo mi llamamiento para cancelar la deuda de los países más frágiles ante los graves impactos de la crisis sanitaria, social y económica que afrontan tras el Covid-19. También es necesario asegurar que los incentivos para la recuperación, que se están desarrollando e implementando a nivel global, regional y nacional, sean realmente eficaces, con políticas, legislaciones e inversiones enfocadas al bien común y con la garantía de que se logren los objetivos sociales y ambientales globales.

Es igualmente necesario reparar la tierra. Restaurar el equilibrio climático es sumamente importante, puesto que estamos en medio de una emergencia. Se nos acaba el tiempo, como nos lo recuerdan nuestros niños y jóvenes. Se debe hacer todo lo posible para limitar el crecimiento de la temperatura media global por debajo del umbral de 1,5 grados centígrados, tal como se ratificó en el Acuerdo de París sobre el Clima: ir más allá resultará catastrófico, especialmente para las comunidades más pobres del mundo. En este momento crítico es necesario promover la solidaridad intrageneracional e intergeneracional. En preparación para la importante Cumbre del Clima en Glasgow, Reino Unido (COP 26), insto a cada país a adoptar objetivos nacionales más ambiciosos para reducir las emisiones.

Restaurar la biodiversidad es igualmente crucial en el contexto de una desaparición de especies y una degradación de los ecosistemas sin precedentes. Es necesario apoyar el llamado de las Naciones Unidas para salvaguardar el 30% de la Tierra como *hábitat* protegido para 2030, a fin de frenar la alarmante tasa de pérdida de biodiversidad. Exhorto a la comunidad internacional a trabajar unida para asegurar que la Cumbre de Biodiversidad (COP 15) en Kunming, China, sea un punto de inflexión hacia el restablecimiento de la Tierra como una casa donde la vida sea abundante, de acuerdo con la voluntad del Creador.

Estamos obligados a reparar según justicia, asegurando que quienes han habitado una tierra durante generaciones puedan recuperar plenamente su uso. Las comunidades indígenas deben ser protegidas de las empresas, en particular de las multinacionales, que, mediante la extracción deletérea de combustibles fósiles, minerales, madera y productos agroindustriales, «hacen en los países menos desarrollados lo que no pueden hacer en los países que les aportan capital» (*LS*, 51). Esta mala conducta empresarial representa un «nuevo tipo de colonialismo» (S. Juan Pablo II, *Discurso a la Pontificia Academia de Ciencias Sociales*, 27 abril 2001, citado en *Querida Amazonia*,

14), que explota vergonzosamente a las comunidades y países más pobres que buscan con desesperación el desarrollo económico. Es necesario consolidar las legislaciones nacionales e internacionales, para que regulen las actividades de las empresas extractivas y garanticen a los perjudicados el acceso a la justicia.

5. *Un tiempo para alegrarse*

En la tradición bíblica, el Jubileo representa un evento gozoso, inaugurado por un sonido de trompeta que resuena en toda la tierra. Sabemos que el grito de la Tierra y de los pobres se ha vuelto aún más fuerte en los últimos años. Al mismo tiempo, somos testigos de cómo el Espíritu Santo está inspirando a personas y comunidades de todo el mundo a unirse para reconstruir nuestra casa común y defender a los más vulnerables. Asistimos al surgimiento paulatino de una gran movilización de personas, que desde la base y desde las periferias están trabajando generosamente por la protección de la tierra y de los pobres. Da alegría ver a tantos jóvenes y comunidades, especialmente indígenas, a la vanguardia de la respuesta a la crisis ecológica. Piden un Jubileo de la Tierra y un nuevo comienzo, conscientes de que «las cosas pueden cambiar» (*LS*, 13).

También es motivo de alegría constatar cómo el Año especial en el aniversario de la Encíclica *Laudato si'* está inspirando numerosas iniciativas, a nivel local y mundial, para el cuidado de la casa común y los pobres. Este año debería conducir a planes operativos a largo plazo para lograr una ecología integral en las familias, parroquias, diócesis, órdenes religiosas, escuelas, universidades, atención médica, empresas, granjas y en muchas otras áreas.

Nos alegramos además de que las comunidades de creyentes se estén uniendo para crear un mundo más justo, pacífico y sostenible. Es motivo de especial alegría que el Tiempo de la Creación se esté convirtiendo en una iniciativa verdaderamente ecuménica. ¡Sigamos creciendo en la conciencia de que todos vivimos en una casa común como miembros de la misma familia!

Alegremonos porque, en su amor, el Creador apoya nuestros humildes esfuerzos por la Tierra. Esta es también la casa de Dios, donde su Palabra «se hizo carne y habitó entre nosotros» (*Jn* 1,14), el lugar donde la efusión del Espíritu Santo se renueva constantemente.

«Envía, Señor, tu Espíritu y renueva la faz de la tierra» (cf. *Sal* 104,30).

Roma, San Juan de Letrán, 1 de septiembre de 2020.

Francisco

VIDEOMENSAJE DEL SANTO PADRE FRANCISCO CON OCASIÓN DE LA 75 ASAMBLEA GENERAL DE LAS NACIONES UNIDAS

Señor presidente:

¡La paz esté con Ustedes!

Saludo cordialmente a Usted, Señor presidente, y a todas las Delegaciones que participan en esta significativa septuagésima quinta Asamblea General de las Naciones Unidas. En particular, extendiendo mis saludos al Secretario General, Sr. Antonio Guterres, a los Jefes de Estado y de Gobierno participantes, y a todos aquellos que están siguiendo el Debate General.

El Septuagésimo quinto aniversario de la ONU es una oportunidad para reiterar el deseo de la Santa Sede de que esta Organización sea un verdadero signo e instrumento de unidad entre los Estados y de servicio a la entera familia humana[1].

Actualmente, nuestro mundo se ve afectado por la pandemia del COVID-19, que ha llevado a la pérdida de muchas vidas. Esta crisis está cambiando nuestra forma de vida, cuestionando nuestros sistemas económicos, sanitarios y sociales, y exponiendo nuestra fragilidad como criaturas.

La pandemia nos llama, de hecho, «a tomar este tiempo de prueba como un momento de elección [...]»: el tiempo para elegir entre lo que cuenta verdaderamente y lo que pasa, para separar lo que es necesario de lo que no lo es»[2]. Puede representar una oportunidad real para la conversión, la transformación, para repensar nuestra forma de vida y nuestros sistemas económicos y sociales, que están ampliando las distancias entre pobres y ricos, a raíz de una injusta repartición de los recursos. Pero también puede ser una posibilidad para una “retirada defensiva” con características individualistas y elitistas.

Nos enfrentamos, pues, a la elección entre uno de los dos caminos posibles: uno conduce al fortalecimiento del multilateralismo, expresión de una renovada corresponsabilidad mundial, de una solidaridad fundamentada en la justicia y en el cumplimiento de la paz y de la unidad de la familia humana, proyecto de Dios sobre el mundo; el otro, da preferencia a las actitudes de autosuficiencia, nacionalismo, proteccionismo, individualismo y aislamiento, dejando afuera los más pobres, los más vulnerables, los habitantes de las periferias existenciales. Y ciertamente será perjudicial para la entera comunidad, causando autolesiones a todos. Y esto no debe prevalecer.

La pandemia ha puesto de relieve la urgente necesidad de promover la salud pública y de realizar el derecho de toda persona a la atención médica

básica[3]. Por tanto, renuevo el llamado a los responsables políticos y al sector privado a que tomen las medidas adecuadas para garantizar el acceso a las vacunas contra el COVID-19 y a las tecnologías esenciales necesarias para atender a los enfermos. Y si hay que privilegiar a alguien, que ése sea el más pobre, el más vulnerable, aquel que normalmente queda discriminado por no tener poder ni recursos económicos.

La crisis actual también nos ha demostrado que la solidaridad no puede ser una palabra o una promesa vacía. Además, nos muestra la importancia de evitar la tentación de superar nuestros límites naturales. «La libertad humana es capaz de limitar la técnica, orientarla y colocarla al servicio de otro tipo de progreso más sano, más humano, más social, más integral»[4]. También deberíamos tener en cuenta todos estos aspectos en los debates sobre el complejo tema de la inteligencia artificial (IA).

Teniendo esto presente, pienso también en los efectos sobre el trabajo, sector desestabilizado por un mercado laboral cada vez más impulsado por la incertidumbre y la “robotización” generalizada. Es particularmente necesario encontrar nuevas formas de trabajo que sean realmente capaces de satisfacer el potencial humano y que afirmen a la vez nuestra dignidad. Para garantizar un trabajo digno hay que cambiar el paradigma económico dominante que sólo busca ampliar las ganancias de las empresas. El ofrecimiento de trabajo a más personas tendría que ser uno de los principales objetivos de cada empresario, uno de los criterios de éxito de la actividad productiva. El progreso tecnológico es útil y necesario siempre que sirva para hacer que el trabajo de las personas sea más digno, más seguro, menos pesado y agobiante.

Y todo esto requiere un cambio de dirección, y para esto ya tenemos los recursos y tenemos los medios culturales, tecnológicos y tenemos la conciencia social. Sin embargo, este cambio necesita un marco ético más fuerte, capaz de superar la «tan difundida e inconscientemente consolidada “cultura del descarte”»[5].

En el origen de esta cultura del descarte existe una gran falta de respeto por la dignidad humana, una promoción ideológica con visiones reduccionistas de la persona, una negación de la universalidad de sus derechos fundamentales, y un deseo de poder y de control absolutos que domina la sociedad moderna de hoy. Digámoslo por su nombre: esto también es un atentado contra la humanidad.

De hecho, es doloroso ver cuántos derechos fundamentales continúan siendo violados con impunidad. La lista de estas violaciones es muy larga y nos hace llegar la terrible imagen de una humanidad violada, herida,

privada de dignidad, de libertad y de la posibilidad de desarrollo. En esta imagen, también los creyentes religiosos continúan sufriendo todo tipo de persecuciones, incluyendo el genocidio debido a sus creencias. También, entre los creyentes religiosos, somos víctimas los cristianos: cuántos sufren alrededor del mundo, a veces obligados a huir de sus tierras ancestrales, aislados de su rica historia y de su cultura.

También debemos admitir que las crisis humanitarias se han convertido en el *statu quo*, donde los derechos a la vida, a la libertad y a la seguridad personales no están garantizados. De hecho, los conflictos en todo el mundo muestran que el uso de armas explosivas, sobretodo en áreas pobladas, tiene un impacto humanitario dramático a largo plazo. En este sentido, las armas convencionales se están volviendo cada vez menos “convencionales” y cada vez más “armas de destrucción masiva”, arruinando ciudades, escuelas, hospitales, sitios religiosos, e infraestructuras y servicios básicos para la población.

Además, muchos se ven obligados a abandonar sus hogares. Con frecuencia, los refugiados, los migrantes y los desplazados internos en los países de origen, tránsito y destino, sufren abandonados, sin oportunidad de mejorar su situación en la vida o en la de su familia. Peor aún, miles son interceptados en el mar y devueltos a la fuerza a campos de detención donde enfrentan torturas y abusos. Muchos son víctimas de la trata, la esclavitud sexual o el trabajo forzado, explotados en labores degradantes, sin un salario justo. ¡Esto que es intolerable, sin embargo, es hoy una realidad que muchos ignoran intencionalmente!

Los tantos esfuerzos internacionales importantes para responder a estas crisis comienzan con una gran promesa, entre ellos los dos Pactos Mundiales sobre Refugiados y para la Migración, pero muchos carecen del apoyo político necesario para tener éxito. Otros fracasan porque los Estados individuales eluden sus responsabilidades y compromisos. Sin embargo, la crisis actual es una oportunidad: es una oportunidad para la ONU, es una oportunidad de generar una sociedad más fraterna y compasiva.

Esto incluye reconsiderar el papel de las instituciones económicas y financieras, como las de Bretton-Woods, que deben responder al rápido aumento de la desigualdad entre los súper ricos y los permanentemente pobres. Un modelo económico que promueva la subsidiariedad, respalde el desarrollo económico a nivel local e invierta en educación e infraestructura que beneficie a las comunidades locales, proporcionará las bases para el mismo éxito económico y a la vez, para renovación de la comunidad y la nación en general. Y aquí renuevo mi llamado para que «considerando las circunstancias [...] se afronten — por parte de todos los Países — las gran-

des necesidades del momento, reduciendo, o incluso condonando, la deuda que pesa en los presupuestos de aquellos más pobres»[6].

La comunidad internacional tiene que esforzarse para terminar con las injusticias económicas. «Cuando los organismos multilaterales de crédito asesoren a las diferentes naciones, resulta importante tener en cuenta los conceptos elevados de la justicia fiscal, los presupuestos públicos responsables en su endeudamiento y, sobre todo, la promoción efectiva y protagónica de los más pobres en el entramado social»[7]. Tenemos la responsabilidad de proporcionar asistencia para el desarrollo a las naciones empobrecidas y alivio de la deuda para las naciones muy endeudadas[8].

«Una nueva ética supone ser conscientes de la necesidad de que todos se comprometan a trabajar juntos para cerrar las guaridas fiscales, evitar las evasiones y el lavado de dinero que le roban a la sociedad, como también para decir a las naciones la importancia de defender la justicia y el bien común sobre los intereses de las empresas y multinacionales más poderosas»[9]. Este es el tiempo propicio para renovar la arquitectura financiera internacional[10].

Señor presidente:

Recuerdo la ocasión que tuve hace cinco años de dirigirme a la Asamblea General en su septuagésimo aniversario. Mi visita tuvo lugar en un período de un multilateralismo verdaderamente dinámico, un momento prometedor y de gran esperanza, inmediatamente anterior a la adopción de la Agenda 2030. Algunos meses después, también se adoptó el Acuerdo de París sobre el Cambio Climático.

Sin embargo, debemos admitir honestamente que, si bien se han logrado algunos progresos, la poca capacidad de la comunidad internacional para cumplir sus promesas de hace cinco años me lleva a reiterar que «hemos de evitar toda tentación de caer en un nominalismo declaracionista con efecto tranquilizador en las conciencias. Debemos cuidar que nuestras instituciones sean realmente efectivas en la lucha contra todos estos flagelos»[11].

Pienso también en la peligrosa situación en la Amazonía y sus poblaciones indígenas. Ello nos recuerda que la crisis ambiental está indisolublemente ligada a una crisis social y que el cuidado del medio ambiente exige una aproximación integral para combatir la pobreza y combatir la exclusión[12].

Ciertamente es un paso positivo que la sensibilidad ecológica integral y el deseo de acción hayan crecido. «No debemos cargar a las próximas generaciones con los problemas causados por las anteriores. [...] Debemos preguntarnos seriamente si existe —entre nosotros— la voluntad política [...] para mitigar los efectos negativos del cambio climático, así como para

ayudar a las poblaciones más pobres y vulnerables que son las más afectadas»[13].

La Santa Sede seguirá desempeñando su papel. Como una señal concreta de cuidar nuestra casa común, recientemente ratifiqué la Enmienda de Kigali al Protocolo de Montreal[14].

Señor presidente:

No podemos dejar de notar las devastadoras consecuencias de la crisis del Covid-19 en los niños, comprendiendo los menores migrantes y refugiados no acompañados. La violencia contra los niños, incluido el horrible flagelo del abuso infantil y de la pornografía, también ha aumentado dramáticamente.

Además, millones de niños no pueden regresar a la escuela. En muchas partes del mundo esta situación amenaza un aumento del trabajo infantil, la explotación, el maltratado y la desnutrición. Desafortunadamente, los países y las instituciones internacionales también están promoviendo el aborto como uno de los denominados “servicios esenciales” en la respuesta humanitaria. Es triste ver cuán simple y conveniente se ha vuelto, para algunos, negar la existencia de vida como solución a problemas que pueden y deben ser resueltos tanto para la madre como para el niño no nacido.

Imploro, pues, a las autoridades civiles que presten especial atención a los niños a quienes se les niegan sus derechos y dignidad fundamentales, en particular, su derecho a la vida y a la educación. No puedo evitar recordar el apelo de la joven valiente Malala Yousafzai, quien hace cinco años en la Asamblea General nos recordó que “un niño, un maestro, un libro y un bolígrafo pueden cambiar el mundo”.

Los primeros educadores del niño son su mamá y su papá, la familia que la Declaración Universal de los Derechos Humanos describe como «el elemento natural y fundamental de la sociedad».[15] Con demasiada frecuencia, la familia es víctima de colonialismos ideológicos que la hacen vulnerable y terminan por provocar en muchos de sus miembros, especialmente en los más indefensos —niños y ancianos— un sentido de desarraigo y orfandad. La desintegración de la familia se hace eco en la fragmentación social que impide el compromiso para enfrentar enemigos comunes. Es hora de reevaluar y volver a comprometernos con nuestros objetivos.

Y uno de esos objetivos es la promoción de la mujer. Este año se cumple el vigésimo quinto aniversario de la Conferencia de Beijing sobre la Mujer. En todos los niveles de la sociedad las mujeres están jugando un papel importante, con su contribución única, tomando las riendas con gran coraje en servicio del bien común. Sin embargo, muchas mujeres quedan rezagadas: víctimas de la esclavitud, la trata, la violencia, la explotación y los

tratos degradantes. A ellas y a aquellas que viven separadas de sus familias, les expreso mi fraternal cercanía a la vez que reitero una mayor decisión y compromiso en la lucha contra estas prácticas perversas que denigran no sólo a las mujeres sino a toda la humanidad que, con su silencio y no actuación efectiva, se hace cómplice.

Señor Presidente:

Debemos preguntarnos si las principales amenazas a la paz y a la seguridad como, la pobreza, las epidemias y el terrorismo, entre otras, pueden ser enfrentadas efectivamente cuando la carrera armamentista, incluyendo las armas nucleares, continúa desperdiciando recursos preciosos que sería mejor utilizar en beneficio del desarrollo integral de los pueblos y para proteger el medio ambiente natural.

Es necesario romper el clima de desconfianza existente. Estamos presenciando una erosión del multilateralismo que resulta todavía más grave a la luz de nuevas formas de tecnología militar,^[16] como son los sistemas letales de armas autónomas (LAWS), que están alterando irreversiblemente la naturaleza de la guerra, separándola aún más de la acción humana.

Hay que dismantelar las lógicas perversas que atribuyen a la posesión de armas la seguridad personal y social. Tales lógicas sólo sirven para incrementar las ganancias de la industria bélica, alimentando un clima de desconfianza y de temor entre las personas y los pueblos.

Y en particular, “la disuasión nuclear” fomenta un espíritu de miedo basado en la amenaza de la aniquilación mutua, que termina envenenando las relaciones entre los pueblos y obstruyendo el diálogo^[17]. Por eso, es tan importante apoyar los principales instrumentos legales internacionales de desarme nuclear, no proliferación y prohibición. La Santa Sede espera que la próxima Conferencia de Revisión del Tratado sobre la No Proliferación de las Armas Nucleares (TNP) resulte en acciones concretas conformes con nuestra intención conjunta «de lograr lo antes posible la cesación de la carrera de armamentos nucleares y de emprender medidas eficaces encaminadas al desarme nuclear»^[18].

Además, nuestro mundo en conflicto necesita que la ONU se convierta en un taller para la paz cada vez más eficaz, lo cual requiere que los miembros del Consejo de Seguridad, especialmente los Permanentes, actúen con mayor unidad y determinación. En este sentido, la reciente adopción del alto al fuego global durante la presente crisis, es una medida muy noble, que exige la buena voluntad de todos para su implementación continuada. Y también reitero la importancia de disminuir las sanciones internacionales que dificultan que los Estados brinden el apoyo adecuado a sus poblaciones.

Señor presidente:

De una crisis no se sale igual: o salimos mejores o salimos peores. Por ello, en esta coyuntura crítica, nuestro deber es *repensar el futuro de nuestra casa común y proyecto común*. Es una tarea compleja, que requiere honestidad y coherencia en el diálogo, a fin de mejorar el multilateralismo y la cooperación entre los Estados. Esta crisis subraya aún más los límites de nuestra autosuficiencia y común fragilidad y nos plantea explicitarnos claramente cómo queremos salir: mejores o peores. Porque repito, de una crisis no se sale igual: o salimos mejores o salimos peores.

La pandemia nos ha mostrado que no podemos vivir sin el otro, o peor aún, uno contra el otro. Las Naciones Unidas fueron creadas para unir a las naciones, para acercarlas, como un puente entre los pueblos; usémoslo para transformar el desafío que enfrentamos en una oportunidad para construir juntos, una vez más, el futuro que queremos.

¡Y que Dios nos bendiga a todos!

Gracias Señor Presidente.

- [1] *Discurso a la Asamblea General de la ONU*, 25 de septiembre de 2015; Benedicto XVI, *Discurso a la Asamblea General de la ONU*, 18 de abril de 2008.
- [2] *Meditación durante el momento extraordinario de oración en tiempo de epidemia*, 27 de marzo de 2020.
- [3] Cfr *Declaración Universal de los Derechos Humanos*, Artículo 25.1.
- [4] Carta Encíclica *Laudato si'*, 112.
- [5] *Discurso a la Asamblea General de la ONU*, 25 de septiembre de 2015.
- [6] *Mensaje Urbi et Orbi*, 12 de abril de 2020.
- [7] *Discurso a los Participantes en el Seminario “Nuevas formas de solidaridad”*, 5 de febrero de 2020.
- [8] Cfr *ibid.*
- [9] *Ibid.*
- [10] Cfr *ibid.*
- [11] *Discurso a la Asamblea General de la ONU*, 25 de septiembre de 2015.
- [12] Cfr Carta Encíclica *Laudato si'*, 139.
- [13] *Mensaje a los participantes en el XXV período de sesiones de la Conferencia de los Estados Parte en la Convención Marco de las Naciones Unidas sobre el Cambio Climático*, 1 de diciembre de 2019.
- [14] Cfr *Mensaje a la XXXI Reunión de las Partes del Protocolo de Montreal*, 7 de noviembre de 2019.
- [15] *Declaración Universal de los Derechos Humanos*, Artículo 16.3.
- [16] Cfr *Discurso sobre las Armas Nucleares*, Parque del epicentro de la bomba atómica, Nagasaki, 24 de noviembre de 2019.
- [17] Cfr *ibid.*
- [18] *Tratado sobre la No Proliferación de las Armas Nucleares*, Preámbulo.

CARTA APOSTÓLICA
SCRIPTURAE SACRAE AFFECTUS
DEL SANTO PADRE
FRANCISCO

EN EL XVI CENTENARIO DE LA MUERTE DE SAN JERÓNIMO

Una estima por la Sagrada Escritura, un amor vivo y suave por la Palabra de Dios escrita es la herencia que san Jerónimo ha dejado a la Iglesia a través de su vida y sus obras. Las expresiones, tomadas de la memoria litúrgica del santo[1], nos ofrecen una clave de lectura indispensable para conocer, en el XVI centenario de su muerte, su admirable figura en la historia de la Iglesia y su gran amor por Cristo. Este amor se extiende, como un río en muchos cauces, a través de su obra de incansable estudioso, traductor, exegeta, profundo conocedor y apasionado divulgador de la Sagrada Escritura; fino intérprete de los textos bíblicos; ardiente y en ocasiones impetuoso defensor de la verdad cristiana; ascético y eremita intransigente, además de experto guía espiritual, en su generosidad y ternura. Hoy, mil seiscientos años después, su figura sigue siendo de gran actualidad para nosotros, cristianos del siglo XXI.

Introducción

El 30 de septiembre del año 420, Jerónimo concluía su vida terrena en Belén, en la comunidad que fundó junto a la gruta de la Natividad. De este modo se confiaba a ese Señor que siempre había buscado y conocido en la Escritura, el mismo que como Juez ya había encontrado en una visión, cuando padecía fiebre, quizá en la Cuaresma del año 375. En ese acontecimiento, que marcó un viraje decisivo en su vida, un momento de conversión y cambio de perspectiva, se sintió arrastrado a la presencia del Juez: «Interrogado acerca de mi condición, respondí que era cristiano. Pero el que estaba sentado me dijo: “Mientes; tú eres ciceroniano, tú no eres cristiano”»[2]. San Jerónimo, en efecto, había amado desde joven la belleza límpida de los textos clásicos latinos y, en comparación, los escritos de la Biblia le parecían, inicialmente, toscos e imprecisos, demasiado ásperos para su refinado gusto literario.

Ese episodio de su vida favoreció la decisión de consagrarse totalmente a Cristo y a su Palabra, dedicando su existencia a hacer que las palabras divinas, a través de su infatigable trabajo de traductor y comentarista, fueran cada vez más accesibles a los demás. Ese acontecimiento dio a su vida una orientación nueva y más decidida: convertirse en servidor de la Palabra de

Dios, como enamorado de la “carne de la Escritura”. Así, en la búsqueda continua que caracterizó su vida, revalorizó sus estudios juveniles y la formación recibida en Roma, reordenando su saber en un servicio más maduro a Dios y a la comunidad eclesial.

Por eso, san Jerónimo entra con pleno derecho entre las grandes figuras de la Iglesia de la época antigua, en el periodo llamado el siglo de oro de la patrística, verdadero puente entre Oriente y Occidente: fue amigo de juventud de Rufino de Aquilea, visitó a Ambrosio y mantuvo una intensa correspondencia con Agustín. En Oriente conoció a Gregorio Nacianceno, Dídimo el Ciego, Epifanio de Salamina. La tradición iconográfica cristiana lo consagró representándolo, junto con Agustín, Ambrosio y Gregorio Magno, entre los cuatro grandes doctores de la Iglesia de Occidente.

Mis predecesores también quisieron recordar su figura en diversas circunstancias. Hace un siglo, con ocasión del decimoquinto centenario de su muerte, Benedicto XV le dedicó la Carta encíclica *Spiritus Paraclitus* (15 septiembre 1920), presentándolo al mundo como «doctor maximus explanandis Scripturis»[3]. En tiempos más recientes, Benedicto XVI expuso su personalidad y sus obras en dos catequesis sucesivas[4]. Ahora, en el decimosexto centenario de su muerte, también yo deseo recordar a san Jerónimo y volver a proponer la actualidad de su mensaje y de sus enseñanzas, a partir de su gran estima por las Escrituras.

En este sentido, puede conectarse perfectamente, como guía segura y testigo privilegiado, con la XII Asamblea del Sínodo de los Obispos, dedicada a la Palabra de Dios[5], y con la Exhortación apostólica *Verbum Domini* (VD) de mi predecesor Benedicto XVI, publicada precisamente en la fiesta del santo, el 30 de septiembre de 2010[6].

De Roma a Belén

La vida y el itinerario personal de san Jerónimo se consumaron por las vías del imperio romano, entre Europa y Oriente. Nació alrededor del año 345 en Estridón, frontera entre Dalmacia y Panonia, en el territorio de la actual Croacia y Eslovenia, y recibió una sólida educación en una familia cristiana. Según el uso de la época, fue bautizado en edad adulta, en los años en que estudió retórica en Roma, entre el 358 y el 364. Precisamente en este periodo romano se convirtió en un lector insaciable de los clásicos latinos, que estudiaba bajo la guía de los maestros de retórica más ilustres de su tiempo.

Al finalizar los estudios emprendió un largo viaje a la Galia, que lo llevó a la ciudad imperial de Tréveris, hoy Alemania. Allí entró en contacto, por

primera vez, con la experiencia monástica oriental difundida por san Atanasio. De este modo maduró un deseo profundo que lo acompañó a Aquilea donde inició con algunos de sus amigos «un coro de bienaventurados»[7], un periodo de vida en común.

Hacia el año 374, pasando por Antioquía, decidió retirarse al desierto de Calcis, para realizar, de forma cada vez más radical, una vida ascética, en la que estaba reservado un amplio espacio al estudio de las lenguas bíblicas, primero del griego y después del hebreo. Se confió a un hermano judío, convertido al cristianismo, que lo introdujo en el conocimiento de la nueva lengua hebrea y de los sonidos, que definió «palabras fricativas y aspiradas»[8].

Jerónimo eligió y vivió el desierto, con la consiguiente vida eremítica, en su significado más profundo: como lugar de las elecciones existenciales fundamentales, de intimidad y encuentro con Dios, donde a través de la contemplación, las pruebas interiores y el combate espiritual llegó al conocimiento de la fragilidad, con una mayor conciencia de los límites propios y ajenos, reconociendo la importancia de las lágrimas[9]. Así, en el desierto, experimentó concretamente la presencia de Dios, la necesaria relación del ser humano con Él, su consolación misericordiosa. A este respecto, me gusta recordar una anécdota, de tradición apócrifa. Jerónimo le dijo al Señor: “¿Qué quieres de mí?” Y Él le respondió: “Todavía no me has dado todo”. “Pero, Señor, yo te di esto, esto y esto...” —“Falta una cosa” —“¿Qué cosa?” —“Dame tus pecados, para que pueda tener la alegría de perdonarlos otra vez”[10].

Volvemos a encontrarlo en Antioquía, donde fue ordenado sacerdote por el obispo Paulino, después en Constantinopla, hacia el año 379, donde conoció a Gregorio Nacianceno y prosiguió sus estudios; se dedicó a traducir del griego al latín importantes obras (las homilías de Orígenes y la crónica de Eusebio), respiró el clima del Concilio celebrado en esa ciudad en el año 381. En esos años, su pasión y su generosidad se revelaron en el estudio. Una bendita inquietud lo guiaba y lo volvía incansable y apasionado en la búsqueda: «Cuántas veces me desanimé, cuántas desistí para empezar de nuevo en mi empeño de aprender», conducido por la “amarga semilla” de semejantes estudios para poder recoger “dulces frutos”[11].

En el año 382 Jerónimo volvió a Roma y se puso a disposición del papa Dámaso quien, valorando sus grandes cualidades, lo nombró su estrecho colaborador. Aquí Jerónimo se dedicó a una actividad incesante, sin olvidar la dimensión espiritual. En el Aventino, gracias al apoyo de mujeres aristocráticas romanas, deseosas de elecciones evangélicas radicales, como Marcela, Paula y su hija Eustoquio, creó un cenáculo fundado en la lectura y el estu-

dio riguroso de la Escritura. Jerónimo fue exegeta, docente, guía espiritual. En ese tiempo comenzó una revisión de las anteriores traducciones latinas de los Evangelios, y quizá también de otras partes del Nuevo Testamento; continuó su trabajo como traductor de homilias y comentarios escriturísticos de Orígenes, desplegó una intensa actividad epistolar, se confrontó públicamente con autores heréticos, a veces con excesos e intransigencias, pero siempre movido sinceramente por el deseo de defender la verdadera fe y el depósito de las Escrituras.

Este periodo intenso y prolífico se interrumpió con la muerte del papa Dámaso. Se vio obligado a dejar Roma y, seguido por algunos amigos y mujeres deseosas de continuar la experiencia espiritual y el estudio bíblico que habían comenzado, partió hacia Egipto —donde conoció al gran teólogo Dídimo el Ciego— y Palestina, para establecerse definitivamente en Belén en el año 386. Retomó sus estudios filológicos, arraigados en los lugares físicos que habían sido escenario de esas narraciones.

La importancia que daba a los lugares santos se evidencia no sólo por la elección de vivir en Palestina, desde el año 386 hasta su muerte, sino también por el servicio a las peregrinaciones. Precisamente en Belén, lugar privilegiado para él, cerca de la gruta de la Natividad fundó dos monasterios “gemelos”, masculino y femenino, con albergues para acoger a los peregrinos venidos *ad loca sancta*, manifestando así su generosidad para alojar a cuantos llegaban a aquella tierra para ver y tocar los lugares de la historia de la salvación, uniendo de este modo la búsqueda cultural a la espiritual[12].

Poniéndose a la escucha, Jerónimo se encontró a sí mismo en la Sagrada Escritura, como también el rostro de Dios y de los hermanos, y afinó su predilección por la vida comunitaria. De ahí su deseo de vivir con los amigos, como en los tiempos de Aquilea, y de fundar comunidades monásticas, persiguiendo el ideal cenobítico de vida religiosa que ve al monasterio como “lugar de entrenamiento” donde formar personas «que se hayan hecho los más insignificantes de todos para merecer ser los primeros», felices en la pobreza y capaces de enseñar con el propio estilo de vida. De hecho, consideraba formativo vivir «bajo la disciplina de un solo padre y en compañía de muchos hermanos» para aprender la humildad, la paciencia, el silencio y la mansedumbre, consciente de que «a la verdad no le gustan los rincones ni le hacen falta los chismosos»[13]. Además, confiesa que comenzó a «sentir [...] nostalgia de las celdas del monasterio y a echar de menos la similitud de aquellas hormigas con los monjes, entre los cuales se trabaja en común y, aunque nada sea propiedad de cada cual, todos lo tienen todo»[14].

Jerónimo no encontró en el estudio un deleite efímero centrado en sí mismo, sino un ejercicio de vida espiritual, un medio para llegar a Dios y, de este modo, su formación clásica se reordenó también en un servicio más maduro a la comunidad eclesial. Pensemos en la ayuda que dio al papa Dámaso, en la enseñanza que dedicó a las mujeres, especialmente para el hebreo, desde el primer cenáculo en el Aventino, hasta hacer entrar a Paula y Eustoquio en «las discrepancias de los traductores»[15] y, algo inaudito para ese tiempo, permitirles que pudieran leer y cantar los Salmos en la lengua original[16].

Una cultura, la suya, puesta al servicio y confirmada como necesaria para todo evangelizador. Así le recordaba al amigo Nepociano: «La palabra del presbítero está inspirada por la lectura de las Escrituras. No te quiero ni declamador, ni deslenguado, ni charlatán, sino conocedor del misterio e instruido en los designios de tu Dios. Hablar con engolamiento o precipitadamente para suscitar admiración ante el vulgo ignorante es propio de hombres incultos. El hombre de frente altanera se lanza con frecuencia a interpretar lo que ignora, y si logra convencer a los demás, se arroga para sí mismo el saber»[17].

Hasta su muerte en el año 420, Jerónimo transcurrió en Belén el periodo más fecundo e intenso de su vida, completamente dedicado al estudio de la Escritura, comprometido en la monumental obra de traducción de todo el Antiguo Testamento a partir del original hebreo. Al mismo tiempo, comentaba los libros proféticos, los salmos, las obras paulinas, escribía subsidios para el estudio de la Biblia. El trabajo valioso que se encuentra en sus obras es fruto del diálogo y la colaboración, desde la copia y el análisis de los manuscritos hasta su reflexión y discusión: Para estudiar «los libros divinos yo nunca he confiado en mis propias fuerzas ni he tenido como maestra mi propia opinión, sino que he solido preguntar incluso sobre aquellas cosas que yo creía saber, ¡cuánto más sobre aquellas de las que yo estaba dudoso!»[18]. Por eso, consciente de sus propios límites, pedía auxilio continuamente en la oración de intercesión, para que la traducción de los textos sagrados estuviera hecha «con el mismo espíritu con que fueron escritos los libros»[19], sin olvidar traducir también otras obras de autores como Orígenes, indispensables para el trabajo exegético, para «procurar materiales a quienes quieran adelantar en el conocimiento de las cosas»[20].

El estudio de Jerónimo se reveló como un esfuerzo realizado en la comunidad y al servicio de la comunidad, modelo de sinodalidad también para nosotros, para nuestro tiempo y para las diversas instituciones culturales de la Iglesia, con vistas a que sean siempre «lugar donde el saber se vuelve servicio, porque sin el saber nacido de la colaboración y que se traduce en

la cooperación no hay desarrollo humano genuino e integral»[21]. El fundamento de esa comunión es la Escritura, que no podemos leer por nuestra cuenta: «La Biblia ha sido escrita por el Pueblo de Dios y para el Pueblo de Dios, bajo la inspiración del Espíritu Santo. Sólo en esta comunión con el Pueblo de Dios podemos entrar realmente, con el “nosotros”, en el núcleo de la verdad que Dios mismo quiere comunicarnos»[22].

La vigorosa experiencia de vida de Jerónimo, alimentada por la Palabra de Dios, hizo que se convirtiera en guía espiritual, a través de una intensa correspondencia epistolar. Se hizo compañero de viaje, convencido de que «ningún arte se aprende sin maestro», como escribe a Rústico: «Todo lo que pretendo insinuarte, tomándote de la mano, todo lo que pretendo inculcarte, como el experto marino que ha pasado por muchos naufragios lo haría con un remero bisoño»[23]. Desde aquel rincón tranquilo del mundo acompañaba a la humanidad en una época de grandes cambios, marcada por acontecimientos como el saqueo de Roma del año 410, que lo afectó profundamente.

Confiaba en sus cartas las polémicas doctrinales, siempre en defensa de la recta fe, revelándose como hombre de relaciones vividas con fuerza y con dulzura, involucrado totalmente, sin formas edulcoradas, experimentando que «el amor no tiene precio»[24]. Así vivía sus afectos, con ímpetu y sinceridad. Esta implicación en las situaciones en las que vivía y actuaba se constata también con el hecho de que ofrecía su trabajo de traducción y crítica como *munus amicitiae*. Era un don ante todo para los amigos, a quienes destinaba y dedicaba sus obras, y a quienes les pedía que las leyeran con ojos amigables más que críticos, y luego para los lectores, sus contemporáneos y los de todos los tiempos[25].

Dedicó los últimos años de su vida a la lectura orante personal y comunitaria de la Escritura, a la contemplación, al servicio a los hermanos a través de sus obras. Todo esto en Belén, junto a la gruta donde la Virgen dio a luz al Verbo, consciente de que es «dichoso aquel que porta en su pecho la cruz, la resurrección y el lugar del nacimiento de Cristo y el de la ascensión. Dichoso aquel que tiene a Belén en su corazón, y en cuyo corazón Cristo nace a diario»[26].

La clave sapiencial de su retrato

Para una plena comprensión de la personalidad de san Jerónimo es necesario conjugar dos dimensiones características de su existencia como creyente. Por un lado, su absoluta y rigurosa consagración a Dios, con la renuncia a cualquier satisfacción humana, por amor a Cristo crucificado (cf. *1 Co 2,2; Flp 3,8.10*); por otro lado, el esfuerzo de estudio asiduo, dirigido exclusi-

vamente a una comprensión del misterio del Señor cada vez más profunda. Es precisamente este doble testimonio ofrecido de modo admirable por san Jerónimo, el que se propone como modelo, sobre todo, para los monjes, quienes viven de ascesis y oración, con vistas a que se dediquen al trabajo asiduo de la investigación y del pensamiento; después, para los estudiosos, que deben recordar que el saber sólo es válido religiosamente si está fundado en el amor exclusivo a Dios, y expoliado de toda ambición humana y aspiración mundana.

Tales dimensiones fueron incorporadas en el campo de la historia del arte, donde la presencia de san Jerónimo es frecuente: grandes maestros de la pintura occidental nos han dejado sus representaciones. Podríamos organizar las diversas tipologías iconográficas en dos líneas distintas. Una lo define sobre todo como monje y penitente, con un cuerpo marcado por el ayuno, retirado en zonas desérticas, de rodillas o postrado en tierra, en muchos casos apretando una piedra en la mano derecha para golpearse el pecho, y con los ojos vueltos al Crucificado. En esta línea se sitúa la conmovedora obra maestra de Leonardo da Vinci conservada en la Pinacoteca Vaticana. Otro modo de representar a Jerónimo es el que lo muestra vestido como un estudioso, sentado en su escritorio, dedicado a la traducción y al comentario de la Sagrada Escritura, rodeado de libros y pergaminos, consagrado a la misión de defender la fe a través del pensamiento y la escritura. Albrecht Dürer, por citar otro ejemplo ilustre, lo representó más de una vez en esta actitud.

Los dos aspectos evocados anteriormente se encuentran unidos en el lienzo de Caravaggio, en la Galería Borghese de Roma. En una única escena se representa al anciano asceta, vestido ligeramente con un manto rojo, que tiene un cráneo sobre la mesa, símbolo de la vanidad de las realidades terrenas; pero al mismo tiempo también se manifiesta con vehemencia su cualidad de estudioso, que tiene los ojos fijos en el libro, mientras su mano mete la pluma en el tintero, como acto que caracteriza al escritor.

De manera análoga —que llamaría sapiencial— debemos comprender el doble perfil del itinerario biográfico de Jerónimo. Cuando, como un verdadero «León de Belén», exageraba en los tonos, lo hacía por la búsqueda de una verdad que estaba dispuesto a servir incondicionalmente. Y como él mismo explica en el primero de sus escritos, *Vida de san Pablo*, ermitaño de Tebas, los leones son capaces de «desaforados rugidos», pero también de lágrimas[27]. Por este motivo, las dos fisonomías contrapuestas que aparecen en su figura son, en realidad, elementos con los que el Espíritu Santo le permitió madurar su unidad interior.

Amor por la Sagrada Escritura

El rasgo peculiar de la figura espiritual de san Jerónimo sigue siendo, sin duda, su amor apasionado por la Palabra de Dios, transmitida a la Iglesia en la Sagrada Escritura. Si todos los Doctores de la Iglesia —y en particular los de la época cristiana primitiva— obtuvieron explícitamente de la Biblia el contenido de sus enseñanzas, Jerónimo lo hizo de una manera más sistemática y en algunos aspectos única.

En los últimos tiempos los exegetas han descubierto el genio narrativo y poético de la Biblia, exaltado precisamente por su calidad expresiva. Jerónimo, en cambio, lo que enfatizaba de las Escrituras era más bien el carácter humilde con el que Dios se reveló, expresándose en la naturaleza áspera y casi primitiva de la lengua hebrea, comparada con el refinamiento del latín ciceroniano. Por tanto, no se dedicaba a la Sagrada Escritura por un gusto estético, sino —como es bien conocido— sólo porque lo llevaba a conocer a Cristo, porque ignorar las Escrituras es ignorar a Cristo[28].

Jerónimo nos enseña que no sólo se deben estudiar los Evangelios, y que no es solamente la tradición apostólica, presente en los Hechos de los Apóstoles y en las Cartas, la que hay que comentar, sino que todo el Antiguo Testamento es indispensable para penetrar en la verdad y la riqueza de Cristo[29]. Las mismas páginas del Evangelio lo atestiguan: nos hablan de Jesús como Maestro que, para explicar su misterio, recurre a Moisés, a los profetas y a los Salmos (cf. *Lc* 4,16-21; 24,27.44-47). Incluso la predicación de Pedro y Pablo, en los Hechos, se fundamenta emblemáticamente en las antiguas Escrituras; sin ellas, no puede entenderse plenamente la figura del Hijo de Dios, el Mesías Salvador. El Antiguo Testamento no debe considerarse como un vasto repertorio de citas que demuestran el cumplimiento de las profecías en la persona de Jesús de Nazaret. En cambio, más radicalmente, sólo a la luz de las “figuras” veterotestamentarias es posible comprender plenamente el significado del acontecimiento de Cristo, cumplido en su muerte y resurrección. De ahí la necesidad de redescubrir, en la práctica catequética y en la predicación, así como en las discusiones teológicas, el aporte indispensable del Antiguo Testamento, que debe ser leído y asimilado como alimento precioso (cf. *Ez* 3,1-11; *Ap* 10,8-11)[30].

La dedicación total de Jerónimo a las Escrituras se manifestó en una forma de expresión apasionada, semejante a la de los antiguos profetas. De ellos sacaba nuestro Doctor su fuego interior, que se convertía en palabra impetuosa y explosiva (cf. *Jr* 5,14; 20,9; 23,29; *Ml* 3,2; *Si* 48,1; *Mt* 3,11; *Lc* 12,49), necesaria para expresar el celo ardiente del servidor de la causa de Dios. Siguiendo los pasos de Elías, Juan el Bautista e incluso el apóstol

Pablo, el desdén ante la mentira, la hipocresía y las falsas doctrinas enciende el discurso de Jerónimo haciéndolo provocativo y aparentemente duro. La dimensión polémica de sus escritos se comprende mejor si se lee como una especie de calco y actualización de la tradición profética más auténtica. Jerónimo, por tanto, es un modelo de testimonio inflexible de la verdad, que asume la severidad del reproche para inducir a la conversión. En la intensidad de las locuciones e imágenes se manifiesta la valentía del siervo que no quiere agradar a los hombres sino sólo a su Señor (*Ga* 1,10), por quien ha consumido toda la energía espiritual.

El estudio de la Sagrada Escritura

El amor apasionado de san Jerónimo por las divinas Escrituras está impregnado de obediencia. En primer lugar respecto a Dios, que se ha comunicado con palabras que exigen una escucha reverente^[31] y, en consecuencia, también la obediencia a quienes en la Iglesia representan la tradición interpretativa viva del mensaje revelado. Sin embargo, la «obediencia de la fe» (*Rm* 1,5; 16,26) no es una mera recepción pasiva de lo que es conocido; al contrario, requiere el compromiso activo de la investigación personal. Podemos considerar a san Jerónimo como un “servidor” de la Palabra, fiel y trabajador, completamente consagrado a favorecer en sus hermanos de fe una comprensión más adecuada del «depósito» sagrado que les ha sido confiado (cf. *1 Tm* 6,20; *2 Tm* 1,14). Si no se entiende lo escrito por los autores inspirados, la misma Palabra de Dios carece de eficacia (cf. *Mt* 13,19) y el amor a Dios no puede surgir.

Ahora bien, las páginas bíblicas no siempre son accesibles de inmediato. Como se dice en Isaías (29,11), incluso para aquellos que saben “leer” —es decir, que han tenido una formación intelectual suficiente— el libro sagrado aparece “sellado”, cerrado herméticamente a la interpretación. Por tanto, es necesario que intervenga un testigo competente para proporcionar la llave liberadora, la de Cristo Señor, único capaz de desatar los sellos y abrir el libro (cf. *Ap* 5,1-10), para revelar la prodigiosa efusión de la gracia (cf. *Lc* 4,17-21). Muchos entonces, incluso entre los cristianos practicantes, declaran abiertamente que no saben leer (cf. *Is* 29,12), no por analfabetismo, sino porque no están preparados para el lenguaje bíblico, sus modos expresivos y las tradiciones culturales antiguas, por lo que el texto bíblico resulta indecifrado, como si estuviera escrito en un alfabeto desconocido y en una lengua poco comprensible.

Se vuelve necesario, por tanto, la mediación del intérprete, ejerciendo su función “diaconal”, al ponerse al servicio de quienes no pueden comprender

el sentido de lo escrito proféticamente. La imagen que se puede evocar, a este respecto, es la del diácono Felipe, impulsado por el Señor para ir en ayuda del eunuco que está leyendo un pasaje de Isaías en su carroza (53,7-8), pero sin poder comprender su significado: «¿Crees entender lo que estás leyendo?», pregunta Felipe; y el eunuco responde: «¿Cómo voy a entender si nadie me lo explica?» (*Hch* 8,30-31)[32].

Jerónimo es nuestro guía sea porque, como lo hizo Felipe (cf. *Hch* 8,35), lleva a quien lee al misterio de Jesús, sea también porque asume responsable y sistemáticamente las mediaciones exegéticas y culturales necesarias para una lectura correcta y fecunda de la Sagrada Escritura[33]. La competencia en las lenguas en las que se transmitió la Palabra de Dios, el cuidadoso análisis y evaluación de los manuscritos, la investigación arqueológica precisa, además del conocimiento de la historia de la interpretación, en definitiva, todos los recursos metodológicos que estaban disponibles en su época histórica los supo utilizar armónica y sabiamente, para orientar hacia una comprensión correcta de la Escritura inspirada.

Una dimensión tan ejemplar de la actividad de san Jerónimo es muy importante incluso en la Iglesia de hoy. Como nos enseña la *Dei Verbum*, si la Biblia es «como el alma de la sagrada teología»[34] y la columna vertebral espiritual de la práctica religiosa cristiana[35], es indispensable que el acto interpretativo de la misma esté sostenido por competencias específicas.

A este propósito sirven ciertamente los centros especializados para la investigación bíblica —como el Pontificio Instituto Bíblico en Roma y L'École Biblique y el Studium Biblicum Franciscanum en Jerusalén— y patrística —como el Augustinianum en Roma—, pero también las Facultades de Teología deben esforzarse para que la enseñanza de la Sagrada Escritura esté programada de tal manera que se asegure a los estudiantes una capacidad interpretativa competente, tanto en la exégesis de los textos como en la síntesis de la teología bíblica. La riqueza de las Escrituras es desafortunadamente ignorada o minimizada por muchos, porque no se les han proporcionado las bases esenciales del conocimiento. Por tanto, junto a un incremento de los estudios eclesiológicos dirigidos a sacerdotes y catequistas, que valoricen de manera más adecuada la competencia en la Sagrada Escritura, se debe promover una formación extendida a todos los cristianos, para que cada uno sea capaz de abrir el libro sagrado y extraer los frutos inestimables de sabiduría, esperanza y vida[36].

Aquí quisiera recordar lo que expresó mi predecesor en la Exhortación apostólica *Verbum Domini*: «La sacramentalidad de la Palabra se puede entender en analogía con la presencia real de Cristo bajo las especies del pan y

del vino consagrados. [...] Sobre la actitud que se ha de tener con respecto a la Eucaristía y la Palabra de Dios, dice san Jerónimo: “Nosotros leemos las Sagradas Escrituras. Yo pienso que el Evangelio es el Cuerpo de Cristo; yo pienso que las Sagradas Escrituras son su enseñanza. Y cuando él dice: ‘Quien no come mi carne y bebe mi sangre’ (*Jn 6,53*), aunque estas palabras puedan entenderse como referidas también al Misterio [eucarístico], sin embargo, el cuerpo de Cristo y su sangre es realmente la palabra de la Escritura, es la enseñanza de Dios”»[37].

Lamentablemente, en muchas familias cristianas nadie se siente capaz — como en cambio está prescrito en la Torá (cf. *Dt 6,6*)— de dar a conocer a sus hijos la Palabra del Señor, con toda su belleza, con toda su fuerza espiritual. Por eso quise establecer el Domingo de la Palabra de Dios[38], animando a la lectura orante de la Biblia y a la familiaridad con la Palabra de Dios[39]. Todas las demás manifestaciones de la religiosidad se enriquecerán así de sentido, estarán orientadas por una jerarquía de valores y se dirigirán a lo que constituye la cumbre de la fe: la adhesión plena al misterio de Cristo.

La Vulgata

El “fruto más dulce de la ardua siembra”[40] del estudio del griego y el hebreo, realizado por Jerónimo, es la traducción del Antiguo Testamento del hebreo original al latín. Hasta ese momento, los cristianos del imperio romano sólo podían leer la Biblia en griego en su totalidad. Mientras que los libros del Nuevo Testamento se habían escrito en griego, para los del Antiguo existía una traducción completa, la llamada *Septuaginta* (es decir, la versión de los Setenta) realizada por la comunidad judía de Alejandría alrededor del siglo II a.C. Para los lectores de lengua latina, sin embargo, no había una versión completa de la Biblia en su propio idioma, sino sólo algunas traducciones, parciales e incompletas, que procedían del griego. Jerónimo, y después de él sus seguidores, tuvieron el mérito de haber emprendido una revisión y una nueva traducción de toda la Escritura. Con el estímulo del papa Dámaso, Jerónimo comenzó en Roma la revisión de los Evangelios y los Salmos, y luego, en su retiro en Belén, empezó la traducción de todos los libros veterotestamentarios, directamente del hebreo; una obra que duró años.

Para completar este trabajo de traducción, Jerónimo hizo un buen uso de sus conocimientos de griego y hebreo, así como de su sólida formación latina, y utilizó las herramientas filológicas que tenía a su disposición, en particular las *Hexaplas* de Orígenes. El texto final combinó la continuidad en las fórmulas, ahora de uso común, con una mayor adherencia al estilo hebreo,

sin sacrificar la elegancia de la lengua latina. El resultado es un verdadero monumento que ha marcado la historia cultural de Occidente, dando forma al lenguaje teológico. Superados algunos rechazos iniciales, la traducción de Jerónimo se convirtió inmediatamente en patrimonio común tanto de los eruditos como del pueblo cristiano, de ahí el nombre de *Vulgata*[41]. La Europa medieval aprendió a leer, orar y razonar en las páginas de la Biblia traducidas por Jerónimo. «La Sagrada Escritura se ha convertido así en una especie de “inmenso vocabulario” (P. Claudel) y de “Atlas iconográfico” (M. Chagall) del que se han nutrido la cultura y el arte cristianos»[42]. La literatura, las artes e incluso el lenguaje popular se han inspirado constantemente en la versión jeronimiana de la Biblia, dejándonos tesoros de belleza y devoción.

En relación a este hecho indiscutible, el Concilio de Trento estableció el carácter «auténtico» de la Vulgata en el decreto *Insuper*, rindiendo homenaje al uso secular que la Iglesia había hecho de ella y certificando su valor como instrumento de estudio, predicación y discusión pública[43]. Sin embargo, no pretendía minimizar la importancia de las lenguas originales, como no dejaba de recordar Jerónimo, ni mucho menos prohibir nuevos trabajos de traducción integral en el futuro. San Pablo VI, asumiendo el mandato de los Padres del Concilio Vaticano II, quiso que la revisión de la traducción de la Vulgata se completara y se pusiera a disposición de toda la Iglesia. Así es como san Juan Pablo II, en la Constitución apostólica *Scripturarum thesaurus*[44], promulgó en 1979 la edición típica llamada *Neovulgata*.

La traducción como inculturación

Con su traducción, Jerónimo logró “inculturar” la Biblia en la lengua y la cultura latina, y esta obra se convirtió en un paradigma permanente para la acción misionera de la Iglesia. En efecto, «cuando una comunidad acoge el anuncio de la salvación, el Espíritu Santo fecunda su cultura con la fuerza transformadora del Evangelio»[45], y de este modo se establece una especie de circularidad: así como la traducción de Jerónimo está en deuda con la lengua y la cultura de los clásicos latinos, cuyas huellas son claramente visibles, así ella, con su lengua y su contenido simbólico y de imágenes, se ha convertido a su vez en un elemento creador de cultura.

El trabajo de traducción de Jerónimo nos enseña que los valores y las formas positivas de cada cultura representan un enriquecimiento para toda la Iglesia. Los diferentes modos en que la Palabra de Dios se anuncia, se comprende y se vive con cada nueva traducción enriquecen la Escritura misma, puesto que —según la conocida expresión de Gregorio Magno— crece con el lector[46], recibiendo a lo largo de los siglos nuevos acentos y nueva so-

noridad. La inserción de la Biblia y del Evangelio en las diferentes culturas hace que la Iglesia se manifieste cada vez más como «sponsa ornata monilibus suis» (*Is* 61,10). Y atestigua, al mismo tiempo, que la Biblia necesita ser traducida constantemente a las categorías lingüísticas y mentales de cada cultura y de cada generación, incluso en la secularizada cultura global de nuestro tiempo[47].

Ha sido recordado, con razón, que es posible establecer una analogía entre la traducción, como acto de hospitalidad lingüística, y otras formas de hospitalidad[48]. Por eso, la traducción no es un trabajo que concierne únicamente al lenguaje, sino que corresponde, de hecho, a una decisión ética más amplia, que está relacionada con toda la visión de la vida. Sin traducción, las diferentes comunidades lingüísticas no podrían comunicarse entre sí; nosotros cerraríamos las puertas de la historia y negaríamos la posibilidad de construir una cultura del encuentro[49]. En efecto, sin traducción no hay hospitalidad y se fortalecen las acciones de hostilidad. El traductor es un constructor de puentes. ¡Cuántos juicios temerarios, cuántas condenas y conflictos surgen del hecho de ignorar el idioma de los demás y de no esforzarnos, con tenaz esperanza, en esta prueba infinita de amor que es la traducción!

Jerónimo también tuvo que oponerse al pensamiento dominante de su época. Si en los albores del imperio romano, el saber griego era relativamente común, en ese momento ya era una rareza. Sin embargo, llegó a ser uno de los mejores conocedores de la lengua y literatura griega cristiana y se embarcó solo en un viaje aún más arduo cuando se dedicó al estudio del hebreo. Como fue escrito, si «los límites de mi lenguaje son los límites de mi mundo»[50], podemos decir que le debemos al poliglotismo de san Jerónimo una comprensión más universal del cristianismo y, al mismo tiempo, más acorde con sus fuentes.

Con la celebración del centenario de la muerte de san Jerónimo, nuestra mirada se vuelve hacia la extraordinaria vitalidad misionera expresada por la traducción de la Palabra de Dios a más de tres mil idiomas. Muchos son los misioneros a quienes debemos la preciosa labor de publicar gramáticas, diccionarios y otras herramientas lingüísticas que ofrecen las bases de la comunicación humana y son un vehículo del «sueño misionero de llegar a todos»[51]. Es necesario valorar todo este trabajo e invertir en él, contribuyendo a superar las fronteras de la incomunicabilidad y de la falta de encuentro. Todavía queda mucho por hacer. Como ha sido afirmado, no existe comprensión sin traducción[52]; no nos comprenderemos a nosotros mismos, ni a los demás.

Jerónimo y la cátedra de Pedro

Jerónimo siempre tuvo una relación especial con la ciudad de Roma: Roma es el puerto espiritual al que regresó continuamente; en Roma se formó el humanista y se forjó el cristiano; él era *homo romanus*. Este vínculo se daba, de manera muy peculiar, en la lengua de la Urbe, el latín, del que fue maestro y conecedor, pero estuvo sobre todo vinculado a la Iglesia de Roma y, en especial, a la cátedra de Pedro. La tradición iconográfica, de manera anacrónica, lo representaba con la púrpura cardenalicia, para señalar su pertenencia al presbiterio de Roma junto al papa Dámaso. Fue en Roma donde comenzó la revisión de la traducción; e incluso cuando la envidia y la incomprensión lo obligaron a abandonar la ciudad, siempre permaneció fuertemente vinculado a la cátedra de Pedro.

Para Jerónimo, la Iglesia de Roma era el terreno fértil donde la semilla de Cristo da fruto abundante[53]. En una época agitada, en la que la túnica inconsútil de la Iglesia se veía a menudo desgarrada por las divisiones entre los cristianos, Jerónimo consideraba la cátedra de Pedro como un punto de referencia seguro: «Yo, que no sigo más primacía que la de Cristo, me uno por la comunión a tu beatitud, es decir, a la cátedra de Pedro. Sé que la Iglesia está edificada sobre esa roca». En medio de las disputas contra los arrianos, escribió a Dámaso: «Quien no recoge contigo, desparrama; es decir, el que no es de Cristo es del anticristo»[54]. Por eso podía afirmar también: «El que se adhiera a la cátedra de Pedro es mío»[55].

Jerónimo a menudo se vio involucrado en discusiones ásperas a causa de la fe. Su amor por la verdad y la ardiente defensa de Cristo quizá lo llevaron a exagerar la violencia verbal en sus cartas y escritos. Sin embargo, vivía orientado a la paz: «También nosotros queremos la paz, y no sólo la queremos, sino que la pedimos suplicantes. Pero la paz de Cristo, la paz verdadera, una paz sin enemistades, una paz que no lleve escondida la guerra, una paz que no esclavice a los adversarios, sino que los una como amigos»[56].

Nuestro mundo necesita más que nunca la medicina de la misericordia y la comunión. Permítanme repetir una vez más: Demos un testimonio de comunión fraterna que sea atractivo y luminoso[57]. «En esto conocerán todos que sois discípulos míos: si os amáis unos a otros» (*Jn* 13,35). Es lo que pidió intensamente Jesús con su oración al Padre: «Para que todos sean uno [...] en nosotros, para que el mundo crea» (*Jn* 17,21).

Amar lo que Jerónimo amó

Como conclusión de esta Carta, quisiera hacer un nuevo llamamiento a todos. Entre los muchos elogios que la posteridad le rinde a san Jerónimo está

el de no ser considerado solamente uno de los más grandes estudiosos de la “biblioteca” de la que el cristianismo se nutre a lo largo del tiempo, comenzando por el tesoro de las Sagradas Escrituras; sino que también se le puede aplicar lo que él mismo escribió sobre Nepociano: «Por la asidua lectura y la meditación prolongada, había hecho de su corazón una biblioteca de Cristo»[58]. Jerónimo no escatimó esfuerzos para enriquecer su biblioteca, en la que siempre vio un laboratorio indispensable para la comprensión de la fe y la vida espiritual; y en esto constituye un maravilloso ejemplo también para el presente. Pero, además, fue más lejos. Para él, el estudio no se limitaba a sus primeros años juveniles de formación, sino que era un compromiso constante, una prioridad de todos los días de su vida. En definitiva, podemos decir que asimiló toda una biblioteca y se convirtió en dispensador de conocimiento para muchos otros. Postumiano, que en el siglo IV viajó a Oriente para descubrir los movimientos monásticos, fue testigo ocular del estilo de vida de Jerónimo, con quien permaneció unos meses, y lo describió de la siguiente manera: «Él es todo en la lectura, todo en los libros; no descansa ni de día ni de noche; siempre lee o escribe algo»[59].

En este sentido, a menudo pienso en la experiencia que puede tener un joven hoy al entrar en una librería de su ciudad, o en una página de internet, y buscar el sector de libros religiosos. Es un espacio que, cuando existe, en la mayoría de los casos no sólo es marginal, sino carente de obras sustanciales. Al examinar esos estantes, o esas páginas en la red, es difícil para un joven comprender cómo la investigación religiosa pueda ser una aventura emocionante que une pensamiento y corazón; cómo la sed de Dios haya encendido grandes mentes a lo largo de los siglos hasta hoy; cómo la maduración de la vida espiritual haya contagiado a teólogos y filósofos, artistas y poetas, historiadores y científicos. Uno de los problemas actuales, no sólo de religión, es el analfabetismo: escasean las competencias hermenéuticas que nos hagan intérpretes y traductores creíbles de nuestra propia tradición cultural. Deseo lanzar un desafío, de modo particular, a los jóvenes: Vayan en busca de su herencia. El cristianismo los convierte en herederos de un patrimonio cultural insuperable del que deben tomar posesión. Apasionense de esta historia, que es de ustedes. Atrévase a fijar la mirada en Jerónimo, ese joven inquieto que, como el personaje de la parábola de Jesús, vendió todo lo que tenía para comprar «la perla de gran valor» (Mt 13,46).

Verdaderamente, Jerónimo es la «biblioteca de Cristo», una biblioteca perenne que dieciséis siglos después sigue enseñándonos lo que significa el amor de Cristo, un amor que no se puede separar del encuentro con su

Palabra. Por esta razón, el centenario actual representa una llamada a amar lo que Jerónimo amó, redescubriendo sus escritos y dejándonos tocar por el impacto de una espiritualidad que puede describirse, en su núcleo más vital, como el deseo inquieto y apasionado de un conocimiento más profundo del Dios de la Revelación. ¿Cómo no escuchar, en nuestros días, lo que Jerónimo exhortaba incesantemente a sus contemporáneos: «Lee muy a menudo las Divinas Escrituras, o mejor, nunca el texto sagrado se te caiga de las manos»?[60].

Un ejemplo luminoso es la Virgen María, evocada por Jerónimo sobre todo como madre virginal, pero también en su actitud de lectora orante de la Escritura. María meditaba en su corazón (cf. *Lc 2,19.51*) porque «era santa y había leído las Sagradas Escrituras, conocía a los profetas y recordaba lo que el ángel Gabriel le había anunciado y lo que se le había augurado por boca de los profetas. [...] Veía a Aquel recién nacido, que era su Hijo, su único Hijo, acostado y dando vagidos, en ese pesebre, pero a quien en realidad estaba viendo allí acostado era al Hijo de Dios; y lo que ella estaba viendo andaba comparándolo con cuanto había oído y leído»[61]. Encomendémonos a ella, que mejor que nadie puede enseñarnos a leer, meditar, rezar y contemplar a Dios, que se hace presente en nuestra vida sin cansarse jamás.

Roma, San Juan de Letrán, 30 de septiembre, memoria de san Jerónimo, del año 2020, octavo de mi pontificado.

Francisco

- [1] «Deus qui beato Hieronymo presbitero suavem et vivum Scripturae Sacrae affectum tribuisti, da, ut populus tuus verbo tuo uberius alatur et in eo fontem vitae inveniet» (Collecta Missae Sancti Hieronymi, *Missale Romanum*, editio typica tertia, Civitas Vaticana 2002). Traducción en lengua española: «Oh, Dios, que concediste al presbítero san Jerónimo un amor suave y vivo a la Sagrada Escritura, haz que tu pueblo se alimente de tu palabra con mayor abundancia y encuentre en ella la fuente de la vida» (Oración colecta Memoria litúrgica de san Jerónimo, *Misal Romano*, Madrid 2017)
- [2] *Epistula* (en adelante: *Ep.*) 22, 30: *CSEL* 54, 190.
- [3] *AAS* 12 (1920), 385-423.
- [4] Cf. Audiencias Generales 7 y 14 noviembre 2007: *L'Osservatore Romano*, ed. semanal en lengua española (9 noviembre 2007), p. 12; *ibid.* (16 noviembre 2007), p. 16.
- [5] Sínodo de los Obispos, *Mensaje al Pueblo de Dios de la XII Asamblea general ordinaria* (24 octubre 2008).
- [6] Cf. *AAS* 102 (2010), 681-787.
- [7] *Chronicum* 374: *PL* 27, 697-698.
- [8] *Ep.* 125, 12: *CSEL* 56, 131.
- [9] Cf. *Ep.* 122, 3: *CSEL* 56, 63.

- [10] Cf. *Homilía en la Santa Misa*, Domus Sanctae Marthae (10 diciembre 2015): *L'Osservatore Romano*, ed. semanal en lengua española (18 diciembre 2015), p. 13. La anécdota se encuentra en A. Louf, *Sotto la guida dello Spirito*, Qiqaiion, Magnano (BI) 1990, 154-155.
- [11] Cf. *Ep.* 125, 12: *CSEL* 56, 131.
- [12] Cf. *VD*, 89: *AAS* 102 (2010), 761-762.
- [13] Cf. *Ep.* 125, 9.15.19: *CSEL* 56, 128.133-134.139.
- [14] *Vita Malchi monachi captivi* 7, 3: *PL* 23, 59-60; S. Jerónimo, *Vidas de tres monjes: Obras completas, edición bilingüe*, vol. II, ed. BAC, Madrid 2002, 631.
- [15] *Praef. Esther* 2: *PL* 28, 1505.
- [16] Cf. *Ep.* 108, 26: *CSEL* 55, 344-345.
- [17] *Ep.* 52, 8: *CSEL* 54, 428-429; cf. *VD*, 60: *AAS* 102 (2010), 739.
- [18] *Praef. Paralipomenon LXX* 1.10-15: *SCh* 592, 340.
- [19] *Praef. in Pentateuchum*: *PL* 28, 184.
- [20] *Ep.* 80, 3: *CSEL* 55, 105.
- [21] *Mensaje con motivo de la XXIV solemne Sesión pública de las Academias Pontificias* (4 diciembre 2019): *L'Osservatore Romano* (6 diciembre 2019), p. 8.
- [22] *VD*, 30: *AAS* 102 (2010), 709.
- [23] *Ep.* 125, 15.2: *CSEL* 56, 133.120.
- [24] *Ep.* 3, 6: *CSEL* 54, 18.
- [25] Cf. *Praef. Josue* 1, 9-12: *SCh* 592, 316.
- [26] *Homilia in Psalmum* 95: *PL* 26, 1181; cf. S. Jerónimo, *Obras homiléticas. Comentario a los Salmos: Obras completas, edición bilingüe*, vol. I, ed. BAC, Madrid 1999, 359.
- [27] Cf. *Vita S. Pauli primi eremitae*, 16, 2: *PL* 23, 28; S. Jerónimo, *Vida de tres monjes: Obras completas, edición bilingüe*, vol. II, ed. BAC, Madrid 2002, 615.
- [28] Cf. *In Isaiam Prol.*: *PL* 24, 17. S. Jerónimo, *Comentario a Isaías (Libros I-XII): Obras completas, edición bilingüe*, vol. VIa, ed. BAC, Madrid 2007, 5.
- [29] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la divina revelación, 14.
- [30] Cf. *ibid.*
- [31] Cf. *ibid.*, 7.
- [32] Cf. *Ep.* 53, 5: *CSEL* 54, 451; S. Jerónimo, *Epistolario I (Cartas 1-85): Obras completas, edición bilingüe*, vol. Xa, ed. BAC, Madrid 2013, 505.
- [33] Cf. Conc. Ecum. Vat. II, Const. dogm. *Dei Verbum*, sobre la divina revelación, 12.
- [34] *Ibid.*, 24.
- [35] Cf. *ibid.*, 25.
- [36] Cf. *ibid.*, 21.
- [37] N. 56; cf. *In Psalmum* 147: *CCL* 78, 337-338; S. Jerónimo, *Obras homiléticas. Comentario a los Salmos: Obras completas, edición bilingüe*, vol. I, ed. BAC, Madrid 1999, 635-636.
- [38] Cf. Carta. ap. en forma de Motu Proprio *Aperuit illis* (30 septiembre 2019).
- [39] Cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 152.175: *AAS* 105 (2013), 1083-1084.1093.
- [40] Cf. *Ep.* 52,3: *CSEL* 54, 417.
- [41] Cf. *VD*, 72: *AAS* 102 (2010), 746-747.
- [42] S. Juan Pablo II, *Carta a los artistas* (4 abril 1999), 5: *AAS* 91 (1999), 1159-1160.
- [43] Cf. Denzinger-Schönmetzer, *Enchiridion Symbolorum*, 1506.
- [44] (25 abril 1979): *AAS* 71 (1979), 557-559.

- [45] Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 116: AAS 105 (2013), 1068.
- [46] *Homilia in Ezech.* I, 7: PL 76, 843D.
- [47] Cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 116: AAS 105 (2013), 1068.
- [48] Cf. P. Ricœur, *Sur la traduction*, Bayard, Paris 2004.
- [49] Cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 24: AAS 105 (2013), 1029-1030.
- [50] L. Wittgenstein, *Tractatus logico-philosophicus*, 5.6.
- [51] Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 31: AAS 105 (2013), 1033.
- [52] Cf. G. Steiner, *After Babel. Aspects of language and translation*, Oxford University Press, Nueva York 1975.
- [53] Cf. *Ep.* 15, 1: CSEL 54, 63.
- [54] *Ibid.*, 15, 2: CSEL 54, 62-64.
- [55] *Ibid.*, 16, 2: CSEL 54, 69.
- [56] *Ibid.*, 82, 2: CSEL 55, 109.
- [57] Cf. Exhort. ap. *Evangelii gaudium*, 99: AAS 105 (2013), 1061.
- [58] *Ep.* 60, 10: CSEL 54, 561.
- [59] Sulpicius Severus, *Dialogus* I, 9, 5: *SCh* 510, 136-138.
- [60] *Ep.* 52, 7: CSEL 54, 426.
- [61] *Homilia de nativitate Domini* IV: *PLSuppl.* 2, 191; S. Jerónimo, *Obras homiléticas. Comentario a los Salmos: Obras completas, edición bilingüe*, vol. I, ed. BAC, Madrid 1999, 961.

